

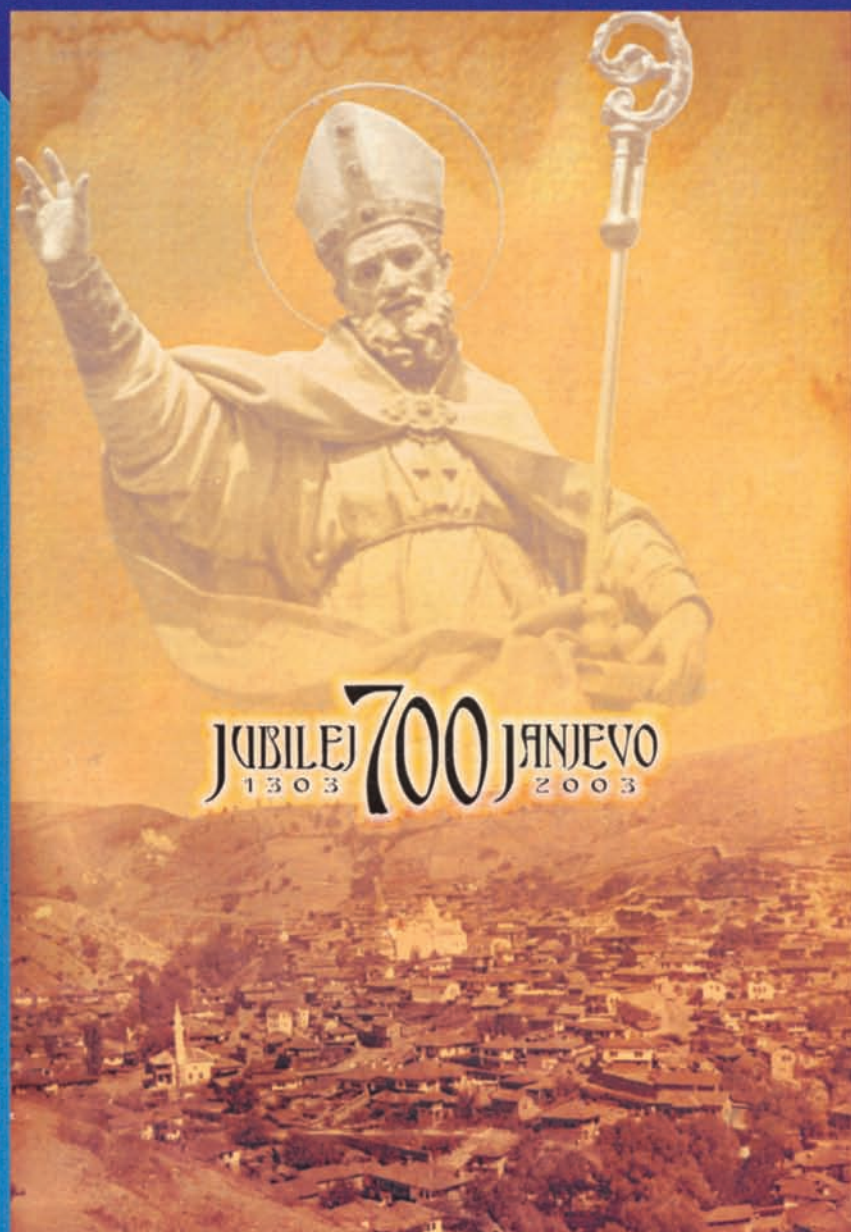
Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

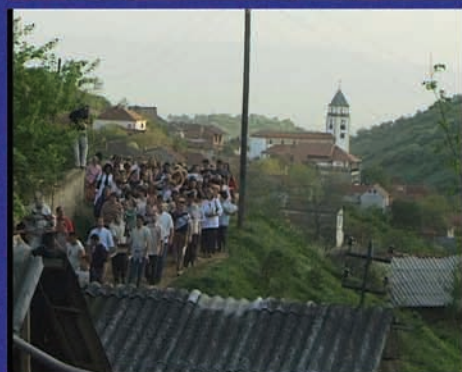
Subotica, 16. svibnja. Cijena 20 dinara, izlazi petkom

Broj 16

**Janjevo: Prebogata povijest,
pretužna sadašnjost**

**Od zlata
do bijede**

Intervju:

Zvonimir Boban

Mali savjeti za bolji život:

Sredstva sa Vašeg računa dostupna su Vam na bankomatima 24 sata dnevno, a podizanje novca i plaćanje možete vršiti na svim šalterima Banke, kao i na svim prodajnim mjestima, bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite. Vaša viza za ceo svijet je Viza kartica Vojsvođanske banke.

**VOJSVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI**

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNII VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Suša u Vojvodini
Zemlja gori, nebo plamti.....6,7

Ivan Torov
Tuča u sudnici.....10

Sonja Badel
Potruga za generalom.....11

Intervju
Zvonimir Boban.....12-14

700 godina Janjeva
Od zlata do nemoći i bijede.....16-18

Hrvatski film u Vojvodini
U Subotici bez cenzure.....38,39

Reportaža: Bol
Čisto more i probudene uspomene...42,43

► FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:

Zvonimir Sudarević

IMPRESSUM

OSNIVAČ: Skupština Autonomne
Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Subotica, Preradovićeve 4

ADRESA REDAKCIJE:
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR: Tomislav Žigmanov
(predsjednik), dr. Slaven Bačić, Milan Ercegovac,
Kalman Kuntić, Marija Lovrić, Svetislav
Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić, mr. Bela
Tonković

V. D. DIREKTORA I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA: Zvonimir Perušić

REDAKCIJA: Dušica Dulić, Ivan Ivković
Ivanković, Vesela Laloš, Nikola Perušić, Dražen
Prčić, Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK: Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR: Thomas Šujić

TAJNICE REDAKCIJE: Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

EMAIL: hrvatska.rjec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Prizivanje kiše

Dajte mi Vojvodinu, prehraniti ću pola Europe! Tako je otprilike glasila rečenica koja je prije dva desetljeća trebala predstavljati kritiku socijalističke neefikasnosti tadašnje nam države.

Socijalizam je, i kao ideja i kao praksa, u međuvremenu nestao, ali Vojvodina ni dalje ne prehranjuje »pola Europe«. Naprotiv, pitanje je bi li ona uopće sada mogla prehraniti i samu sebe, s obzirom da mediji već špekuliraju da možda sljedeće godine nećemo imati dovoljno kruha.

Razlog je, dakako, katastrofalna suša, koja pali i prži po Vojvodini već mjeseci-ma i koja je oborila sušni rekord postavljen prije čitavih 120 godina. Duga i mrazna zima, zatim dugo, vrelo i sušno proljeće, odvode nas u gubitak koji bi, kad se na kraju sve zbroti i oduzme, mogao dostići cifru od milijardu dolara. Već se sada zna da će rod mnogih kultura biti prepolovljen, a na nekim područjima šteta će iznositi i 80 posto.

Čak ni presijavanje njiva nije pomoglo. Jednostavno, borba s ćudljivom prirodom ovoga puta nije uspjela, umjesto prosječnih 100 litara kiše po četvornom metru, palo je 15 litara i to je to.

A, moglo je bolje. Vojvodinom protiču tri velike rijeke koje ne znamo iskoristiti. Navodnjavanje je za nas znanstvena fantastika o kojoj izgleda niti ne razmišljamo. Čak ni ono što smo naslijedili od prethodne, uzgred, veoma dobro organizirane, države – Austro-Ugarske, da se razumijemo – nismo u stanju pametno iskoristiti. Briga o poljoprivredi, glavni adut svake predizborne kampanje, uvijek se na kraju svega na slijevanje ramenima nadležnog ministra i njegovih suradnika. I na čežnjive poglede u nebo, s prizivanjem kiše ili sunca, u zavisnosti od toga što već nedostaje.

U Hrvatskoj je zbog suše u sedam županija proglašena elementarna nepogoda, to se očekuje i kod nas, ako u vrijeme izlaska ovog broja to već ne bude i ozvaničeno. Ali, nema sumnje da mjere, kakve god budu, neće bitno ublažiti posljedice. Problemima treba ići u susret, a ne pratiti ih i nadati se pomoći Onog odozgo. I, sva-kako, ideje i projekte ne ograničavati na dužinu jednog funkcionarskog mandata. Pogledajmo samo kako to rade u sredenim državama i kako se to radilo na ovim prostorima u nekim drugim vremenima. Čisto da bismo ubuduće izbjegli novinske naslove tipa »Biti će kruha iduće godine«.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 8. 5.

BIA tvrdi: Miodrag Isakov nije bio
suradnik DB-a

NEDJELJA, 11. 5.

Stjepan Mesić u Jasenovcu

PETAK, 9. 5.

Bajram Redžepi pozvao
Hrvate da se vrate
na Kosovo

PONEDJELJAK, 12. 5.

Rasim Ljajić potpisao rješenje o
izručenju Radića u Haag

UTORAK, 13. 5.

Na računima Dafininog muža
13,5 milijardi dolara

SUBOTA, 10. 5.

Novinari bojkotiraju
Predsjedništvo DOS
zbog uvjeta rada

SRIJEDA, 14. 5.

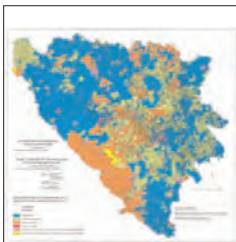
Ivica Račan: Hrvatska će
liberalizirati vizni režim

IZGUBLJEN TEK

Ja sam u posljednjem desetljeću izgubio tek. A u posljednje pedeset i tri godine sam naučio sve drugo osim toga kako se voli vlastiti narod. Izgubio sam svaki tek za sve države u kojima sam živio i nemam više tek niti voljeti naciju kojoj pripadam, a bogme niti te države. **Nenad Popović**, spisatelj i nakladnik zagrebačkog »Diureux« -a, »Vreme«, 8. svibnja, 2003.

I ALBANIJA ISPRED

Po privlačenju stranih investicija samo su Ukrajina i Crna Gora ispod Bosne i Hercegovine, što je rezultat slabe reforme, odnosno nesigurne političke klime i spore privatizacije. Prema pokazateljima Svjetske banke Albanija je prevazišla Bosnu i Hercegovinu po bruto društvenom proizvodu (GDP). Nivo tog proizvoda u BiH sada je između 1.300 i 1.400 dolara po stanovniku, što je polovina u odnosu na 1991. godinu. BiH se nalazi u teškoj situaciji, ekonomija ove zemlje talasa se od rata i još je ovisna od međunarodne pomoći, koja će iz dana u dan značajno padati. **Zlatko Hurtić**, koordinator Programa strategije za smanjenje siromaštva u BiH, »Oslobođenje«, 12. svibnja 2003.

DA LI JE SKUPO? NIJE.

Takse su značajan prihod budžeta Srbije, a takse za vize značajan prihod za finansiranje naših diplomatsko konzularnih predstavništava. I jedne i druge su poslednji put povećavane 1998. godine. Za one koji ne žele da idu u konzulat nego da turističku propusnicu za jednokratni boravak u trajanju do 30 dana dobiju na granici taksa staje 3.000 dinara. Da li je to, prema strukturi onih koji u Srbiju dolaze, skupo? Nije. Da li je smanjilo promet? Nije. Da li će smanjiti promet? Neće. Da li je dobro imati vize? Nije. Da li je ovde u pitanju reciprocitet? Ne. Da li ćemo doneti političku odluku da za sve zemlje ukinemo vize? Tokom poslednje dve godine nije bilo političke volje za to. A ne verujem da bi ukidanje viza povećalo turistički promet. **Zoran Živković**, premijer RS, »NIN«, 8. svibnja 2003.

NEDOSTOJNO I NEDOPUSTIVO

Današnja Hrvatska ni u čemu nije sljednik one državne tvorevine iz vremena Drugog svjetskog rata koja je nažalost imala hrvatsko ime. Moram reći da se ovdje, u Jasenovcu, ali ne i samo ovdje i samo tada, ubijalo u ime ideje hrvatske države. Ideja vlastite države velika je ideja. No, nema te ideje koja bi mogla opravdati politiku ubijanja nevinih. To je nedostojno i nedopustivo. **Stjepan Mesić**, predsjednik RH, »Glas Slavonije«, 11. svibnja 2003.

SVI ZA APS

Danas je na javnoj, političkoj sceni u Srbiji gotovo nemoguće čuti glas onih koji su protiv hapšenju ratnih zločinaca, koji po svaku cijenu žele zaštititi svoje heroje, koji bi polemizirali s potezima savezne ili republičke vlade usmjerene u tom pravcu. Iako je, primjerice, uloga šefova srbijanske tajne policije Jovice Stanišića i Franka Simatovića u ratovima protiv Hrvatske i Bosne i Hercegovine po odgovornost Beograda neuporedivo kompromitantnija od one koju je imao Mladić (koji je bio egzekutor, za razliku od Stanišića i Simatovića koji su usto bili i kreatori agresije), ama baš niko se nije oglašio da protestuje što će njih dvojica uskoro u Haag, ako već nisu tamo. **Senad Avdić**, kolumnista, »Slobodna Bosna«, 8. svibnja 2003.

ZAGREB NA POTEZU

U Hrvatskoj još postoje izvesne prepreke, pre svega psihološke, kada je u pitanju liberalizacija viznog režima. Stoga priču o ukidanju viza treba posmatrati u sklopu jedinstvenog političkog procesa koji ima za cilj da dovede do pune normalizacije odnosa između Beograda i Zagreba, sve imajući u vidu teško breme historijskog nasleđa, koje još uvek opterećuje obe strane. Ipak, nesumnjivo je da bi liberalizacija viznog režima predstavljala jasan signal otopljanja odnosa dveju država, i tu je zvanični Zagreb na potezu, jer smo mi odavno pokazali dobru volju. **Rasim Ljajić**, ministar za ljudska i manjinska prava SCG, »Dnevnik«, 11. svibnja 2003.

Dujizmi

///Tko gazi po plićaku taj je duboko zaglibio.

///Laž bi se i brže širila da joj noge nisu kratke.

///Politika vodi političare.

///Mnogi slobodni mislioci imali su vezane ruke.

Dujo Runje

Piše: Rudolf Weiss

Mi u Njemačkom narodnom savezu nikad ne zaboravljamo da je opstanak njemačke narodne grupe u ovim krajevima moguć isključivo u uskoj suradnji sa svim narodima s kojima ovdje živimo i surađujemo.

Aktualna pitanja njemačke zajednice u Vojvodini

Otvoreni za suradnju sa svima

Jedno od prvih pitanja koje se nameće je što u brojčanim kategorijama znači njemačka zajednica u Vojvodini. Po rezultatima posljednjeg popisa stanovništva iz 2002. godine u Vojvodini živi 3.154 Nijemaca. Još deset godina ranije bilo je 3.873 Nijemaca u Vojvodini. Došlo je do pada od 18,56 % u proteklom desetljeću. U Srbiji je pad broja Nijemaca još izraženiji. Prije deset godina bilo je 1.299 Nijemaca, a danas ih je 747. To predstavlja pad od 42,49 %.

Jedna jedina općina od svega deset u Vojvodini, gdje živi više od 100 Nijemaca a gdje nije došlo do pada već naprotiv do povećanja od 30,76% u broju Nijemaca, je općina Subotica. Nedvojbeno su ovome doprinijele aktivnosti Njemačkog narodnog saveza (NJNS), interesne organizacije Nijemaca u Vojvodini sa sjedištem upravo u Subotici. NJNS je u cilju očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta pokrenuo aktivnosti kao što je emisija »Unser Stimme« (Naš glas) na njemačkom jeziku na Radio Subotici, hor »Lorelei«, dramska sekcija, knjižnica sa 4.000 njemačkih naslova, kao i tečajevi njemačkog jezika.

Još tijekom popisa Njemački narodni savez je priopćio da će rezultate ovog popisa priznati kao validne ma kakvi oni bili za njemačku zajednicu. A oni nisu onakvi kakvi bismo željeli da budu, ali su slika realnog stanja. Njemački narodni savez prihvata kao validne rezultate popisa stanovništva iz 2002. godine jer te godine zaista nije bilo razloga da se ljudi ne izjasne onako kako su se nacionalno i osjećali. Ove brojke su naša realnost i prema njima se trebamo prilagoditi i planirati aktivnosti u budućnosti. Vještački pokušaji povećavanja broja Nijemaca nekakvim neslužbenim procjenama, nakon korektno sprovedenog popisa, je neozbiljno. Djetinjasto je prelistavati telefonske imenike i po broju njemačkih prezimena ljude svrstavati u Nijemce. Svatko je imao u travnju prošle godine priliku izjasniti se kao Nijemac i ako to nije učinio treba to i poštovati.

Rezultati popisa su pokazali da nema dovoljnog broja punoljetnih

Nijemaca koji bi, eventualno, svojim potpisima mogli podržati 30 elektora (što znači 3.000 potpisa) za Osnivačku skupštinu Njemačkog nacionalnog savjeta. U cijeloj državi ima ukupno 3.901 Nijemaca, od toga u Vojvodini 3.154. Ako odbijemo broj maloljetnih i onih koje to ne interesira, a takvih sigurno ima jer ne postoji primjer da se oko jedne inicijative svrsta 100% svih odraslih iz jedne populacije, onda je jasna računica da se s ovdašnjom populacijom Nijemaca ne može osnovati Nacionalni savjet. Ako već kao Nijemci zbog malog broja ne možemo osnovati svoj Nacionalni savjet, neka nam ga onda nitko drugi u naše ime ne osniva.

Ono što i mi ovako malobrojni možemo uraditi je da se samoorganiziramo i formiramo od postojećih udruga jedno koordinaciono tijelo gdje bi se mogli dogovoriti zajednički nastupi u pitanjima od vitalnog značaja u vezi ostvarenja najvažnijeg cilja: opstanka njemačke narodne grupe na ovim prostorima.

Otkud Nijemci u Vojvodini i otkud naziv »Podunavske Švabe«?

Nijemci su naseljeni u ove krajeve tijekom 18. vijeka odlukom bečkog dvora da krajeve, koji su opustjeli nakon ratova protiv Turaka, gospodarski ojača. Nijemci su naseljavani iz južne Njemačke, Elzasa, Lotaringije, Pfalca i dijelova samog habsburškog carstva. Naseljavani su u više valova.

Zanimljivo je da Nijemci iz Vojvodine nose zajednički naziv »Donauschwaben« – »Podunavske Švabe«, mada, kao što je već napomenuto, većina ne potječe iz

nju 2002. u Subotici održan prvi put u Jugoslaviji sastanak predsjedništva Svjetskog saveza s vodećim ljudima njemačkih organizacija iz osam zemalja. Naša radio-emisija je član Foruma emisija na njemačkom jeziku centralne i jugoistočne Europe. Skupština tog Foruma s urednicima i novinarima iz 6 zemalja održana je ožujka ove godine u Subotici. A njemačka vlada je, kupivši zgradu našem Savezu u Subotici, koja će biti sjedište NJNS-a, ali i budući Kulturni centar Nijemaca u Srbiji/Vojvodini na najbolji način je pokazala gdje vidi budućnost Nijemaca na ovim prostorima. Mi se ne oslanjamo samo na Nijemce iz Vojvodine već i iz regiona. Dovoljno je staviti vrh šestara na karti, tamo gdje je Subotica, i povući krug. Oko tog kruga su pravilno raspoređeni regionalni centri Nijemaca iz okolnih zemalja: Osijek, Pečuh, Baja, Arad, Temišvar. Ulogu našeg Kulturnog centra vidimo u mreži regionalnih centara njemačkih zajednica u srednjoj i jugoistočnoj Europi kao

švapske pokrajine u Njemačkoj. Danas je Švapska uglavnom teritorija pokrajine Baden Virmberg u Njemačkoj.

Raspalom Austro-ugarske Monarhije 1918. godine, Nijemci, koji su do tada živjeli unutar granica jedne države, našli su se u tri države: Kraljevini Srba Hrvata i Slovena, Rumuniji i Mađarskoj. Zato je 1922. nastao među samim Nijemcima zajednički naziv za Nijemce iz Podunavlja – »Donauschwaben« – »Podunavske Švabe«.

Njemački narodni savez je otvoren za svaku vrstu suradnje za ostvarenje tog cilja.

U ostvarenju najvažnijeg cilja: očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta Nijemaca u ovim krajevima Njemački narodni savez uživa podršku i Svjetskog saveza podunavskih Nijemaca kao i njemačke vlade. Svjetski savez je ovu podršku najjasnije iskazao time što je u svib-

predstavnik i zastupnik interesa Nijemaca Bačke, Banata i Srijema.

Mi u Njemačkom narodnom savezu nikad ne zaboravljamo da je opstanak njemačke narodne grupe u ovim krajevima moguć isključivo u uskoj suradnji sa svim narodima s kojima ovdje vijekovima zajedno živimo i surađujemo. ■

Autor je predsjednik Njemačkog narodnog saveza

Suša u Vojvodini

Zemlja gori kao da nebo plamti

Nas od katastrofalne suše neće obraniti nitko, pa ni ministar Veselinov. Obranili bi nas sistemi za navodnjavanje, ali to je valjda neka druga priča iz dvadeset prvog vijeka. Mi smo još uvijek u devetnaestom

Piše: Mirko Sebić

Dok pišemo ove redove, mnogi stanovnici Novog Sada pune kade, kanistere i flaše običnom pitkom vodom. Suša u gradskom vodovodu glavnog grada Vojvodine posljedica je radova na vodovodnoj mreži, pa će Novosađani, sasvim namjerno, legalno i najavljeno, ostati 24 sata bez vode. Mnogi građani su u panici – kako će tolike sate izdržati bez vode. Kako li je tek usjevima, kojima ni Ministarstvo poljoprivrede Republike Srbije, na čijem čelu je čovjek koji uzima ime Gospodina Boga svoga uzalud, nije moglo izdejsstvovati kišu. »Zemlja gori kao da nebo plamti«, rekao bi Valter koji je onomad branio Sarajevo, a nas od katastrofalne suše neće obraniti nitko, pa ni ministar Veselinov.

Obranili bi nas sistemi za navodnjavanje, ali to je valjda neka druga priča, jer da nije, ne bi tek sada, kad je sunce skoro potpuno spalilo zemlju, Odbor za poljoprivredu Republičkog parlamenta zatražio od Republičke vlade da hitno, najkasnije do 1. srpnja izradi nacionalni program o vodoprivredi. »U okviru ovog programa trebalo bi formirati poseban fond za borbu protiv suše, a novac bi se mogao osigurati uvođenjem doprinosa od jedan posto na porez na promet«, to je, između ostalog, nakon zajedničke sjednice dva odbora Pokrajinske i Republičke skupštine, održanog prošlog ponedjeljka u Čortanovcima, izjavio predsjednik Odbora za poljoprivredu Republičkog parlamenta Zoran Mićović.

NOVCIMA SE NE NADAJ: Najvjerojatnije je da će do kraja ove sedmice suša biti proglašena elementarnom nepogodom, ali u republičkom proračunu, kako predviđa Zoran Mićović, najvjerojatnije neće biti novca da se paorima nadoknadi šteta od suše. Ono što će država moći uraditi svesti će se na umanjenje poreza i olakšavanje uvjeta za dobijanje premija za zasijano industrijsko bilje.

Suša, koja poslije čestih i jakih mrazeva pogađa Vojvodinu u travnju i svibnju, nije zapamćena u posljednjih 120 godina, ugrožena su žita i sve rane kulture. Po procjenama stručnjaka rod pšenice mogao bi biti 30

do 50 posto niži od planiranog.

PREPOLOVLJEN ROD: Govoreći o sjetvi u Vojvodini na redovitoj konferenciji za tisak održanoj prošle srijede pokrajinski sekretar za poljoprivredu Igor Kurjački nas je obavijestio da je šećernom repom,

prema informacijama općinskih štabova zasijano 80.000 hektara, do sada je 30.000 hektara zbog mraza presijano a zbog suše gotovo da ništa od tih ponovo sijanih kultura nije niklo. Umjesto planiranih 170.000 hektara, suncokretom je u Vojvodini zasijano 188.000 hektara, a sojom 115.000

Kako se sanira šteta od suše?

Po Zakonu o korištenju sredstava za sanaciju i zaštitu od elementarnih nepogoda utvrđuje se način saniranja šteta od elementarnih nepogoda i to formiranjem sredstava u republičkom proračunu koja se koriste za pružanje pomoći općinama u sanaciji šteta većeg obujma nastalih elementarnim nepogodama, posebno u slučaju nastanka šteta većeg obujma. Štete većeg obujma su one štete prouzrokovane elementarnim nepogodama čiji iznos prelazi 10% nacionalnog dohotka ostvarenog na teritoriju općine u prethodnoj godini. Ova sredstva se odobravaju bez obaveza vraćanja. Preciznije kriterije za određivanje

visine sredstava za nadoknadu štete određuje Vlada. Sredstva za sanaciju odobravaju se na zahtjev općine na čijoj teritoriji se dogodila elementarna nepogoda većeg obujma. Uz rješenje o finacijskoj pomoći za sanaciju šteta od elementarnih nepogoda Vlada Republike Srbije može odrediti i druge mjere za sanaciju šteta (reprogramiranje dugova, smanjenje dugova i otpis dijela poreza...) Sadržaji elaborata i dokumenata o štetama od suše za sve subjekte po općinama moraju pojedinačno i zbirno biti verificirani od strane stručnih komisija i izvršnih organa općina. Ovi elaborati se upućuju Republičkoj komisiji za elementarne nepogode i resornim organima Republike Srbije i APV.

Sedam županija u Hrvatskoj proglasilo elementarnu nepogodu Dvadeset milijuna kuna iz proračuna

Sve je otpočelo 29. travnja kada su prvu konferenciju na sušom uništenoj njivi u blizini Đakova održali čelnici Zajednice udruga seljaka Slavonije i Baranje i uputili apel Vladi Republike Hrvatske za proglašenje elementarne nepogode, kako bi se ublažile posljedice višemjesečne suše. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva se oglasilo dva dana kasnije navodeći kako će, ukoliko bude takvih zahtjeva od strane županija, poljoprivrednici moći računati na pomoć. Glasnogovornik ovoga ministarstva *Nenad Matić* priopćio je kako je u državnom proračunu osigurano 20 milijuna kuna za pomoć od elementarnih nepogoda. Od 5. svibnja elementarna nepogoda je proglašena u županijama: Vukovarsko-srijemskoj, Virovi-

tičko-podravskoj, Brodsko-posavskoj, Požeško-slavonskoj županija, Osječko-baranjskoj, Koprivničko-križevačkoj i Varaždinskoj. Štete se procjenjuju na od 50 do 80 posto, a najavljuje se i velika ugroženost stočarske proizvodnje. O katastrofalnoj suši i njezinim posljedicama Vlada Republike Hrvatske raspravljala je jučer, (dan po zaključenju broja). Najavljeno je bilo kako će se razmatrati niz mjera koje se mogu poduzeti, te zahtjevi poljoprivrednika.

D. D.

hektara, kukuruz je zasijan na 525.000 hektara, dok je povrće zasijano na oko 80.000 hektara a krmno bilje na 18.000 hektara. Ako do kraja svibnja ne padne barem 100 litara kiše po kvadratnom metru, rod pšenice će biti prepolovljen, a ni druge kulture neće bolje proći. Mada se prave razmjere katastrofe još ne mogu sagledati, u medijima su se pojavile špekulacije o šteti koja se izražava milijardom dolara.

Pema podacima Hidrometeorološkog zavoda u ožujku, travnju i prvoj polovici svibnja u prosjeku je proteklih godina padalo stotinak litara kiše po kvadratnom

metru, dok je ove godine u istom periodu palo svega 15 litara, odnos cifara rječito govori o drastičnom manjku kiše. Kako je ovih dana saopćio agrometeorolog *Srđan Milakar* najugroženija su područja sjeverne Bačke i Banata koja i inače uvijek imaju najmanje padavina. Kao što je dobro znano svakom agronomu, u sušnom razdoblju slabije djeluju herbicidi, pa je logično očekivati najeđu štetočina svih vrsta. Govoreći o ovoj opasnosti stručnjak Instituta za poljoprivredu *dr. Milica Milovac* kaže: »Vremenski uvjeti su ovog proljeća pogodni za razvoj insekata, pa je nji-

hovo prisustvo u poljima dobilo razmjere najeзде. Što je najgore, pojedine vrste štetočina sada jedu i biljke koje do sada nisu napadale«.

Iako su srazmere ove suše nagnale mnoge da špekuliraju o nekavoj tobožnjoj gladi zbog nedostatka kruha, predsjednik parlamentarnog Odbora za poljoprivredu *Zoran Mićović* naglasio je da će, i pored suše, kruha i naredne godine biti dovoljno za naše potrebe. Vlada se obvezuje da ne izvozi žito prošlogodišnjeg roda, tako da će domaće potrebe moći biti namirene iz Robnih rezervi. ■

Pšenica zaostaje, ječam preoran

O ekstremnoj suši stižu vijesti iz svih krajeva Vojvodine. Poljoprivrednici Subotice, Bačke Topole i Malog Idoša zatražili su hitno proglašenje elementarne nepogode zbog neuobičajene svibanjske žege i suše. Prve procjene govore da će ovogodišnji prinosi biti, po svojoj prilici, prepolovljeni zbog kritičnog nedostatka vlage, a njen deficit u ovim općinama kreće se oko 60 litara po metru kvadratnom. Na sastanku s načelnikom Sjevernobačkog okruga *Draganom Rokvićem* predloženo je da se od nadležnih organa – Pokrajinske skupštine, Izvršnog vijeća, kao i Republičke vlade – zatraži pomoć kako bi se šteta sanirala. Suša, visoke temperature i nedostatak vlage već ugrožavaju sam korijen biljaka, a i prihrana je onemogućena jer se umjetno gnojivo ne može apsorbirati, kažu poljoprivrednici. Ono pak što preživi ove temperature imati će znatno manji rod, pa se u subotičkoj općini već procjenjuje da će prinosi pšenice biti maksimalno 2,8 tona po hektaru, što je tek polovica od optimalnog roda.

U srednjoj Bačkoj palo je svega 17,8 mi-

lilitara kiše po kvadratnom metru. Visoke temperature ne omogućavaju ni da se biljka razvije. Najugroženiji su pšenica, ječam i ovas, ali i pojedino povrće. Dug sušni period ovog proljeća je u općinama Vrbas, Kula, Bečej i Srbobran usporio je razvoj ozime pšenice. Već sada je očigledno da će prinos ozimog piskog ječma biti desetkovan, smatraju stručnjaci ovoga kraja.

Ukoliko do kraja mjeseca ne padne bar 100 litara kiše po četvornom metru, prinosi pšenice će biti najmanje prepolovljeni, tvrde poljoprivrednici srednjeg Banata. Pšenica se nalazi u izuzetno teškom stanju. Ovog proljeća registrirano je svega 20 litara padavina, što je ispod svakog nivoa rentabilnog razvoja usjeva. Vremenski uvjeti su ovog proljeća također pogodovali razvoju insekata, čije je prisustvo na poljima dobilo razmjere najeзде.

Somborski poljoprivrednici su također zabrinuti stanjem usjeva na svojim njivama. Pšenica je zaostala u razvoju, ječam je već u fazi klasanja, a kiše u somborskom ataru nije bilo gotovo od prosinca. Takvo stanje za posljedicu ima presijava-

nje pojedinih kultura – to se prije svega odnosi na šećernu repu, koja je najprije bila ugrožena i jakim zimskim mrazem. U subotičkoj općini je također presijano oko tisuću hektara, dok se oko Sombora presijana površina kreće oko nekoliko stotina hektara. Zemljoradnici iz Telečke kod Sombora počeli su preoravati njive koje su prošle jeseni zasijane ječmom, budući da je gotovo spržen, da bi se na tim površinama mogla zasijati druga kultura.

U Srijemu je stanje slično, iako postoje ogromni potencijali dviju rijeka, Save i Dunava, kojima bi se mogao vodom opskrbiti čitav Srijem. Do sada su izgrađeni vodni sustavi tek za 2,5 posto oranica, ali ni njihova funkcionalnost nije održavana – najprije zbog pomanjkanja financijskih sredstava. Dunav u svojem toku kroz Srijem ima duljinu od 30 kilometara, sa oko 5.500 kubnih metara vode u sekundi, dok Sava teče čitavih 160 kilometara, s 1.700 kubika vode po sekundi.

Na to ovih dana uporno podsjećaju poljoprivredni stručnjaci, ali je činjenica da je šteta na poljima od suše i žege već evidentna.

V. L.

Korupcija

Godine opasnog življenja

Savjet za borbu protiv korupcije i dalje se osipa, a antikorupcijski zakoni još uvijek samo u prijedlogu

Piše: Vesela Laloš

Svojedobno je, u vrijeme sutona Miloševićeve vladavine, Transparency international iznio podatke o razini korumpiranosti ove države prema kojima se uveliko nalazimo u društvu jednog Kameruna, Nigerije i Kenije, koji su, zajedno s tadašnjom Jugoslavijom, činili začelje svjetske liste korupcionasa. Stanje se, tvrde analitičari, samo u pojedinim segmentima izmijenilo, te je kancer korupcije nastavio izjedati tkivo ovoga mnogim nedaćama izmrcvarenog društva. Kako je priroda korupcije takva da buja upravo u uvjetima siromaštva, prognoze mogu biti vrlo pesimistične. Tome neveselom zaključku doprinosi i neuspjeh projekta zvanog Savjet za borbu protiv korupcije, kojeg je formirala »nova vlast«, ispravno uočavajući što bi prvo trebalo mijenjati. No, ispostavilo se da ono što je urgentno nije i lako, te se i sam Savjet počeo brojčano osipati. Napustio ga je najprije poznati novosadski odvjetnik *Slobodan Beljanski*, zatim profesora *dr. Zagorka Golubović*, a nedavno i *dr. Čedomir Čupić*, također profesor Beogradskog sveučilišta, jedan od najglasovitijih boraca protiv Miloševićevog režima i njegovog (koruptivnog) načina vladanja.

Dr. Čupić za »Hrvatsku riječ« navodi da tijekom protekle godine, proglašene inače godinom borbe protiv korupcije, nije čak usvojen niti jedan antikorupcijski zakon, iako je Savjet još davno podnio svoje prijedloge za dva zakona – Zakona o financiranju političkih stranaka, i Zakona o sprječavanju sukoba javnog i privatnog interesa. Uz to, Vlada nije htjela ni razmotriti mogućnost donošenja zakona o porijeklu imovine, koji mnogi smatraju uslovom bez kojeg se ne može započeti liječenje od korupcije oboljelog sustava – te brojni novokomponirani bogataši mogu mirno spavati, zajedno sa svojim deviznim milijunima, čije se porijeklo može samo naslućivati. Sve to dakako govori o odsustvu prave volje da se problem riješi, što je i nagnalo ugledne članove Savjeta da u znak protesta odustanu od dosadašnjeg »tapkanja u mjestu«.

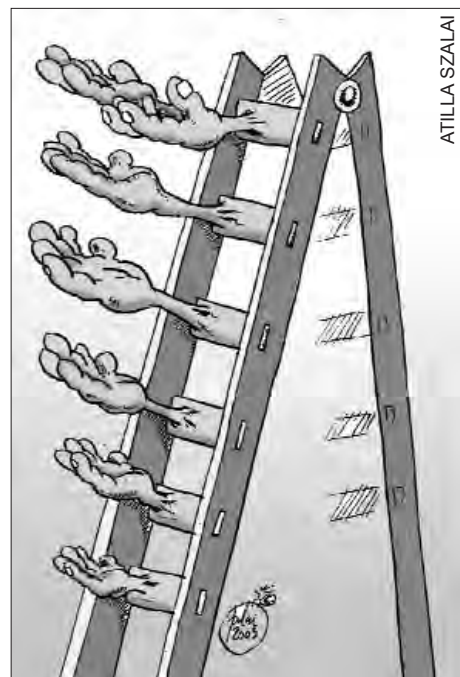
JESMO LI POKVARENI: Riječ korupcija ima korijen u latinskom jeziku, gdje ona označava upravo suštinu pojave – pokvarenost. Svijest o takvom svojstvu korupcije vrlo je prisutna i kod naših građana, pokazuju mnoga istraživanja, a taj se problem nalazi pri samom vrhu liste problema koji ih muče. Društvo u kojem se korupcija pojavljuje u visokom stupnju jeste društvo nepravdi, a potreba za pravdom jedna je od primarnih psiholoških potreba čovjeka – ono što je kisik za tjelesno, to je pravda za mentalno zdravlje ljudi, napominje profesor Čupić.

U razvijenim zemljama korupcija se pojavljuje u obimu od tri do pet posto, i to je neka granica koja se može tolerirati. Zemlje u tranziciji već su uspjele donekle ublažiti svoj (enormno visok) postotak i svesti ga na dvadesetak, kao što je slučaj sa Mađarskom, Rumunjskom, i Bugarskom. Češka i Poljska su došle do 15, a Slovenija je i u tome najdalje otišla, te je obim korupcije u njoj ispod deset posto.

Korupcija je kod nas, kaže dr. Čupić, sistematski posijana u vrijeme Slobodana Miloševića, a zapačena je u svim oblastima života. Mnogi, međutim, smatraju da ova pojava u našem društvu ima mnogo dulju tradiciju, da je postala čak dio mentaliteta, te da veliki postotak građana smatra da se drugačije i ne može živjeti. Mlade genera-

cije gotovo da i nemaju iskustvo normalnog funkcioniranja državnih službi, koje bi podrazumijevalo obvezu i odgovornost službenika prema potrebama građana, a ne zlouporabu tih ovlasti u vlastitu korist. Skoro da i nema ljekarske ordinacije, općinskog šaltera, ili nekog državnog ureda u kojem se na naše oči ne uvode stranke preko reda, što je samo majušan dio neprofe-

sionalnog ponašanja predstavnika države, iza kojeg po pravilu stoji »protuusluga«.

Vrlo su brojni i maštoviti oblici korumpiranja, zlouporabe moći i vlasti, a pojavljuju se u apsolutno svim oblastima života. Korupcija se može definirati kao nelegalno i nelegitimno stjecanje bilo koje vrste dobiti, na račun općeg interesa građana, a uz pomoć državnih službenika koji vrše vlast. Ili, kako to jednostavno opisuju istraživači u beogradskom Centru za proučavanje alternativa – Monopol odlučivanja plus diskrecija, minus odgovornost jednako je korupcija! Organizacioni okvir u kojem se odvija korupcija je prije svega država i javni sektor, a ima je u državnoj administraciji, sudstvu, policiji, prosvjeti, zdravstvu. U jednom istraživanju o stavovima školske djece uočeno je da je čak i njih okupirao taj problem, jer se svakodnevno susreću s pojavom »poklanjanja ocjena«... I teško je reći koji je od svih tih slučajeva teži i pogubniji po zdravlje društva. *Dobrovoje Radovanović*, direktor Instituta za kriminologiju, napominje da su posebno teški oblici korupcije u policiji, i to oni koji nisu prosto uzimanje novca za usluge, nego su posljedica ideološke ili partijske pripadnosti. Ideološka i partijska korupcija je sve donekadavno (?) postojala i u sudstvu, a manife-

stirana je kroz selektivnost u gonjenju i selektivnost u primjeni zakona. Posebno maligne posljedice ima pojava korupcije u državnoj sigurnosti, o čijim smo šokantnim razmjerama bili redovito informirani tijekom proteklih tjedana. Sve te oblasti, nakon policijske akcije »Sablja«, trebale bi biti reformirane, što podrazumijeva moćda prije svega obračun sa korupcijom.

TAJNA JAVNIH RADOVA: Naročito unosan prostor za korupciju predstavljaju tzv. javne nabavke, gdje država odlučuje u što će se investirati novac građana. Kako taj segment državnih poslova nije bio reguliran nikakvim zakonom, o važnim ulaganjima u javnom sektoru, ili javnim radovima odlučivali su po svom nahodjenju ljudi u vlasti, a sve se završavalo uglavnom po »burazerskom principu«. Poslove i mogućnost snabdijevanja državnih institucija dobivali su prijatelji, rođaci i »poslovni partneri«, a dio toga kolača u vidu obavezne provizije išao je, naravno, u privatne džepove raznih moćnika. Tako se događalo da se izgradnja kojekakvih društvenih objekata plati višestruko skuplje nego što je stvarna cijena tih radova. Građani jednostavno nisu imali uvida u to, niti je postojao način da se takve odluke kontroliraju.

U zemljama koje imaju znatno razvijenije mehanizme kontrole sektora javnih nabavki, i pored svih demokratskih procedura koje podrazumijevaju javne tendere i licitacije, ipak se kroz tu stavku redovito gubi 15 do 20 posto društvenog novca. Sa sadašnjim budžetskim sredstvima Republike Srbije to je suma od blizu pola milijarde maraka – pod uvjetom da kontrola trošenja budžetskih sredstava bude kao u razvijenim zapadnim zemljama.

»I u privatizaciji imamo odlične primjere korupcije, podsjeća dr. Čedomir Čupić. Kada se raspisuju tenderi, a nema prave konkurencije, onda je nedvojbeno o njoj riječ. A da je donijet zakon o porijeklu imovine, svi koji se jave na tender morali bi pokazati odakle im novac. Ovako, omogućujemo raznim kriminalcima da legalno dođu do neke banke, ili strateške tvrtke, i na taj način operu svoj tko zna kako stečen novac... Korupcija je također i nepotizam, protekcija prilikom upisa djece u školu, ili poklon ljekaru koji nas liječi.«

Uvjet za stvaranje korumpiranog društva jest loša vlast, ali drugu stranu medalje nedvojbeno čine građani. Kako navode u Centru za proučavanje alternativa, građani smatraju da je davanje mita opravdano ako je to jedini način da čovjek ostvari svoj interes, interes svoje porodice, poduzeća ili države. »Trasa ide od prijateljske usluge, preko humanosti i solidarnosti, do

Koliko košta izvijestitelj?

U vijeku u kojem je informacija najvažnija roba, oni koji rade u informatičkim kućama predstavljaju ljude moći. Oni koji pak ovise od te moći željeli bi je korumpirati kako bi osigurali vlastitu moć. Tako se dolazi do »prirodnog« pakta između novinara i političara koji, sve podržavajući jedni druge, mogu lijepo živjeti na račun građana. Taj opasan savez profesionalni kodeksi novinara širom svijeta stavljaju u vrh liste zabrana. U Minhenskoj deklaraciji, koja govori o principima slobodnog i neovisnog novinarstva, stoji da novinari ne bi smjeli primati čak ni najsitnije poklone od državnih organa, poduzeća, agencija... A praksa kako ovdašnjih tako i svjetskih medija pokazuje da se Deklaracija, ipak, zaboravlja.

Još je koncem osamdesetih urednik talijanske »La Republice« Giampaolo Pansa posvetio problemu etičnosti u žurnalizmu čitavu knjigu. »Pogrešno je misliti da se novinari podmiću otvorenim prijenosom živog novca. Postoje mnogo djelotvorniji i suptilniji načini... Tu su sitni darovi za Božić i Novu godinu što ih šalju poduzeća, razna udruženja, stranke. Ili, recimo, raskošna gostoprimstva Filmskog festivala u Veneciji za žiri i novinare; specijalni popusti za

ljetovanja za novinare koji prate turizam, ili jeftinije avionske karte do Havaja... Kako to da se, recimo, kolege koje se bave modom odijevaju kod prvih imena visoke mode, a novinari koji prate automobilizam voze najnovije »Fiatove« modele? To se može tumačiti samo ljubaznošću tvrtki s kojima novinari komuniciraju. Ali, priznajmo, teško je loše pisati o nekome tko je bio tako ljubazan prema vama«.

Iznevjeravanje profesionalnosti zarad osobne koristi može poprimiti tragične

posljedice, to smo već iskusili. U protekloj deceniji upravo su zahvaljujući korumpiranosti medija od njih stvorene fabrike laži. A misija novinara je izuzetno značajna, jer oni u modernom društvu imaju važnu ulogu kontrolora vlasti, čuvanja javnog morala i mentalnog zdravlja društva. Ukoliko su oni ucjenjeni i korumpirani, u opasnosti je i čitav društveni poredak.

isključivo ličnog interesa i gole političke usluge. Tim putem se tijekom devedesetih stiglo u korupciju koja se do te mjere raširila da je postala normalna – sastavni dio svakodnevnog života svih građana Srbije. Nitko više nije ni pomišljao da je to nešto loše. Naprotiv. Svi smo imali efikasno rješenje i bili zadovoljni. I svi imamo opravdanje, ali nitko nema načina da se odbrani od loših posljedica. Naš javni odnos prema korupciji je takav da ćemo je svi osuditi, ocjenjujući je kao krivično djelo za koje se ide u zatvor, krađu ili pljačku društvene imovine, a privatno, mnogi od nas su već pripremili plave koverta za rješavanje vlastitog gorućeg problema.»

TKO ĆE ČUVATI ČUVARE: Takav stav je dakako posljedica političke nemoći, ali i odsustva osobnog morala. Korupcija se osim zakonima sprječava i uvođenjem raznih kontrola i kontrolora u svim službama gdje postoje ovlaštenja. No, tu se istodobno postavlja pitanje svih pitanja demo-

kracije, s kojim su se susretali i stari Grci, a koje glasi – tko će čuvati čuvare. Tko nam može garantirati da naš kontrolor neće biti korumpiran? Odgovor je, dakako, moral, jer se ne može baš sve pokriti zakonima. Postoji dio odnosa među ljudima koji je prepušten osobnom osjećaju časti svih nas. No, ako je taj osjećaj devalviran do besmisla, onda »pobjeđuje« onaj tko je više imun na takav moralni svrab.

»Korupcija je opasan način življenja, ocjenjuje dr. Čupić. Tamo, gdje se dozvoli da ona postane važeći način komunikacije s državom, uništava se čovjekova sloboda, a gradi društvo laži i ucjena, pri čemu su svi ucjenjeni – i onaj tko daje novac i onaj tko prima. Jedan od osnovnih uvjeta demokracije jeste ravnopravnost građana pred zakonom, a korupcija upravo to sprječava, stavljajući u neravnotežan položaj one koji ne žele da se korumpiraju, ili nemaju novca da korumpiraju druge. U takvom društvu nema ni slobode, ni pravde, ni jednakosti.«

Srbija na raskršću

Medijska tuča u sudnici

Piše: Ivan Torov,
komentator Politike

Vlada, znači, ne odustaje od ambicije zadržati instrumente »sofisticirane« kontrole nad medijima, posebno elektronskim, dok novinari ne mogu ni sebe međusobno ubijediti da je njihova samostalnost i kritičnost prema vlastima moguća ako za svaki svoj problem (tiražni ili politički) rješenje traže od tih istih vlasti.

Pompežno najavljivani »neprijatni« razgovor premijera Zorana Živkovića s urednicima vodećih beogradskih medija završio se, kako se i očekivalo, »konstruktivnim dijalogom«, »obostranim zadovoljstvom zbog susreta«, ali sa samo jednim opipljivijim ishodom: da ministar financija Đelić sasluša financijske pritužbe medija i eventualno sugerira smanjivanje visokih poreskih stopa.

Sve ostalo svelo se na prilično nervoznu svađu samog premijera i urednika nekih medija (uglavnom, iz sektora tzv. nezavisnih) oko toga je li bilo pritisa na novinare, zloupotrebe izvanrednog stanja, je li šef Biroa za komunikacije *Vladimir Beba Popović* (čije smjenjivanje novinari traže, a Vlada ga po svaku cijenu brani) prijetio urednici *Gordani Suši*. Ali, i simptomatičnog prestrojavanja nekih glavnih urednika (RTS, PINK, Radio Indeks) u obranu vladinih funkcionara od optužbi i napada »interesnih medijskih lobija« okupljenih oko NUNS, ANEM-a, agencije Spektar.

Pokazuje se da su mediji i dalje jako podijeljeni po liniji iz Miloševićevog doba. Na jednoj strani su vodeći državni i paradržavni (a privatni) kojima je blizina vladajućoj oligarhiji način i stil rada, na drugoj korpus materijalno i tiražno siromašnih medija, kojima tržišna utakmica na osnovi kvalitete, bez obilate podrške države ili donacija iz inostranstva, predstavlja nepodnošljivo težak izazov. Vlada je, pak, u prilici da – ne ulazeći u suštinsku raspravu o stanju medija i stvarajući privid kako su joj svi jednaki, jer su »sada svi nezavisni« – medije prepusti njihovoj vještini preživljavanja i prilagođavanja, podstječući njihove međusobne svađe, dovodeći ih u poziciju da, na kraju, ili izaberu propast ili uđu u interesne Vladine sfere. Interventno se pojavljuje samo on-

da kada procijeni da bi mogla izgubiti dominantnu kontrolu. Zato je u tijeku izvanrednog stanja povukla neke poteze kojima osigurava tzv. doziranu prismotru nad informativnim sektorom, što kroz naknadno »dotjerivanje« Zakona o medijima (pojačavajući njegovu restriktivnost), što kroz globalnu ambiciju da se sve što se tiče medija ne prepusti slučaju ili »demokratskoj stihiji.« Koaliciji DOS, što znači Vladi, potrebno je poslušno i disciplinirano novinarstvo, koje neće previše čeprkati po prljavom vešu vlasti, a dobro će poslužiti u propagandnoj pripremi kada se bude, recimo, donosio novi Ustav, birao predsjednik Srbije u Skupštini ili raspisali parlamentarni izbori.

Vlada, znači, ne odustaje od ambicije zadržati instrumente »sofisticirane« kontrole nad medijima, posebno elektronskim, dok novinari ne mogu ni sebe međusobno ubijediti da je njihova samostalnost i kritičnost prema vlastima moguća ako za svaki svoj problem (tiražni ili politički) rješenje traže od tih istih vlasti. Inercija »jedinstva države i sredstava informiranja« iz prethodnih sistema, a naročito podela iz Miloševićevog doba, i dalje ima jakog utjecaja na ponašanje obiju strana. Izvanredno stanje – Vladine mjere protiv nekih medija i novinara, njihov glorifikatorski odnos prema nekim potezima vlasti nakon ubojstva premijera, odnosno, inferiornost u reagiranjima na ambiciju Živkovića da izvanredno stanje dobro iskoristi – samo je potvrdilo staro pravilo da slabi mediji ne mogu biti neka ozbiljnija opasnost za režim. A tiraži vodećih dnevnih i tjednih listova u Srbiji su danas prava slika i prilika njihove moći i utjecaja. Dnevni ne prelaze ukupnu cifru od oko 500.000 primjeraka dnevno, s tim što najveći tiraž otpada na tzv. tabloidno novi-

narstvo (Večernje novosti, Blic, Glas i donedavno Nacional). I najugledniji tjednici Vreme i Nin vrte se na tiražima od oko dvadesetak tisuća, zbog čega prave i takve komercijalne aranžmane (s kompanijom Karić i TV PINK) koji još više zbunjuju njihovu čitalačku publiku.

Od samog početka Vlada uza sebe ima tri vodeće TV kuće – RTS, BK i TV Pink – ali nastoji svoj monopol (i kontrolu) nad njima učvrstiti tako što će osigurati odlučujući utjecaj u predstojećoj raspodjeli radio i tv-frekvencija. I zato joj je jako stalo da sastav Radiodifuznog savjeta odražava upravo tu njenu ambiciju. Međutim, ona to čini do kraja nespretno i providno, da je afera oko nelegalnog izbora trojice članova tog budućeg moćnog tijela bila neminovna. Zato je, kršeći elementarnu zakonsku proceduru, za članove nametnula trojicu »svojih« kandidata: profesora i asistenta Filozofskog fakulteta *Vladimira Cvetkovića*, *Nenada Cekića* (bivšeg urednika Radio Indeksa) i izvjesnog *Dragana Radenovića*, za koga se ispostavilo da ne živi na Kosovu, iako je to bio jedan od ključnih uvjeta za njegov izbor. O svojoj trojici se, međutim, među novinarima govori kao o velikim oponentima *Veranu Matiću*, glavnom uredniku RTV B 92. Radiodifuzni savjet je optužen za pristrasnost s namjerom (Vlade) da iz trke za dodjelu licenci za nacionalne TV frekvencije izbaci TV B 92.

Diskretna medijska »pobuna«, dakle, nije donijela ničeg novog. Čak ni pokušaj »tuče«. Pravo pesničenje desilo se, međutim, u jednoj beogradskoj sudnici, između dvojice »proslavljenih« novinara: *Aleksandra Tijanića* i nekadašnjeg vlasnika TV Palme *Miodraga Vujovića*. Nije, valjda, to nekakav nagovještaj...

Na ispitu hrvatsko domoljublje

Potruga za generalom

Piše: Sonja Badel,
novinarka Hine

*Zbog dubokih
podjela, kako u
odnosu prema
nekim događaji-
ma iz prošlosti,
tako i prema ak-
tualnim pitanji-
ma poput surad-
nje s Haaškim
sudom, čuju se
upozorenja da
Hrvatska ne mo-
že postavljati
proturječne cilje-
ve*

Služaj umirovljenog generala *Ante Gotovine*, kojeg je Među- narodni sud za ratne zločine u Ha- agu prije dvije godine optužio za ratni zločin, ulazi u novu fazu koja prijeti dubljim podjelama u hrvatskom društvu. Ministar unutar- njih poslova *Ante Lučin* raspisao je nagradu od 350 tisuća kuna za informaciju o tome gdje se nalazi general Gotovina.

Zakon o suradnji s Međunarod- nim sudom, koji je donijela bivša hadezeovska vlast, obvezuje Hr- vatsku da izruči optuženog gene- rala. Potpuna suradnja s Haaškim tribunalom jedan je od uvjeta približavanja Hrvatske Europskoj uniji, što priželjkuje i podržava ve- lika većina građana Hrvatske. Po- licija ne može, međutim, ući u trag odbjeglom generalu. Haaška tuži- teljica *Karla del Ponte* je neumolj- liva – optuženi se mora pojaviti pred Sudom. Ministar Lučin se od- lučio za nepopularnu mjeru – ras- pisati novčanu nagradu za infor- maciju koja bi pomogla da se ge- neral uhiti i izruči Međunarodnom sudu. Tako je na kušnju stavljeno domoljublje svih onih koji znaju nešto o generalu, ali i cijele hrvat- ske javnosti.

Da li je čin domoljublja štiti- ti generala koji je iz Domovinskog rata izašao ovjenčan slavom po- bjednika, ili je pak domoljublje iz- ručiti generala, optuženog za ratne zločine, kad se već on sam nije predao Sudu, i tako ispuniti obve- zu Hrvatske i po domaćem zakonu

i po međunarodnom pravu. Ovo drugo značilo bi izbjavljenje Hr- vatske iz pozicije taoca i korak bli- že ka Europi.

O tome su podijeljena mišljenja od trenutka kad su u Hrvatsku sti- gle prve optužnice.

Odluku o raspisivanju novčane nagrade za informaciju o Gotovini osudile su Hrvatska demokratska zajednica, Hrvatski istinski prepo- rod (HIP) *Miroslava Tuđmana*, ra- zne udruge branitelja i onih za za- štitu istine o Domovinskom ratu. Njihovim reagiranjima ističe se da je haaška optužnica protiv Gotovi- ne »lažna i iskonstruirana«, da je nastavak »omalovažavanja i kri- minalizacije« Domovinskog rata. Predsjednik HDZ-a *Ivo Sanader* čak je izjavio da u slučaju Gotovi- ne Hrvatska ne bi trebala poštivati Haaški sud.

Predsjednik Mesić o tome nema dileme. Zagovornik stava da svat- ko treba odgovarati za svoje po- stupke, da Hrvatska mora suradi- vati s Međunarodnim sudom i is- puniti uvjete za ulazak u EU, Me- sić se prije nekoliko dana, za bo- ravka u Zadru, odbio sresti s lokal- nim dužnosnicima, jer se na zidu u Gradskoj vijećnici nalazi slika ge- nerala Gotovine, počasnog građa- nina Zadra.

Zagovornik hrvatskog puta u Europu utemeljenu na antifašistič- kim vrijednostima, Mesić ne pro- pušta priliku istaknuti doprinos Hrvatske antifašističkoj borbi u Drugom svjetskom ratu i upozoriti

na nove podjele na liniji fašizma i antifašizma. Govoreći 12. svibnja u Jasenovcu, na obilježavanju 58. obljetnice proboja logoraša, kao prvi hrvatski predsjednik nazočan toj komemoraciji, Mesić je izrazio žaljenje zbog nevinih žrtava, te osudio primjere zloporabe hrvat- ske države za ubojstva, progone i pljačke. Upozorio je i na pokušaje rehabilitacije kvislinškog režima uspostavljenog u Hrvatskoj 1941.

Istoga dana kad je Mesić govo- rio u Jasenovcu, na Bleiburškom polju u Austriji, u nazočnosti pred- stavnika Hrvatskog sabora i Vlade, obilježen je Spomen-dan na žr- tve, pripadnike domobranskih i ustaških postrojbi, te mnoge civile koje su u svibnju 1945. ubili parti- zani. Vlada je prošlog tjedna doni- jela odluku o kupovini zemljišta u Bleiburgu, na kojem bi se podiglo spomen-obilježje tim žrtvama. U javnosti su se pojavile dvojbe i glade te odluke, s obzirom na to da je među Bleiburškim žrtvama bilo i ratnih zločinaca.

Zbog dubokih podjela, kako u odnosu prema nekim događajima iz prošlosti, tako i prema aktual- nim pitanjima poput suradnje s Haaškim sudom, čuju se upozore- nja da Hrvatska ne može posta- vljati proturječne ciljeve: ne može težiti Europskoj uniji i istodobno – odbijati, primjerice, suradnju s Haaškim sudom ili veličati faši- stičke simbole. ■

Susret u Zagrebu

Razgovarali Čanak i Mesić

Predsjednik Skupštine Vojvodine *Nenad Čanak* razgovarao je u ponedjeljak u Zagrebu s predsjednikom Republike Hr- vatske *Stjepanom Mesićem* o političkoj si- tuaciji u Hrvatskoj i u Srbiji i Crnoj Gori, priopćeno je iz kabineta predsjednika po- krajinskog parlamenta. U priopćenju se

navodi da se tom prilikom predsjednik Hr- vatske interesirao za rezultate akcije »Sa- blja« a u razgovoru je, kako se ističe, bilo riječi i o položaju Srba u Hrvatskoj i Hrva- ta u Vojvodini. »U sklopu decentralizacije i demokratizacije Srbije predsjednik Me- sić se interesirao za mjesto i ulogu Vojvo-

dine u budućem Ustavu Srbije. Visok stu- panj suglasnosti postignut je i oko gospo- darske suradnje, uz obostranu konstataciju da ovakvi susreti mogu biti novi impuls za unapređenje gospodarske aktivnosti«, piše u priopćenju.

(B 92)

Zvonimir Boban, kapetan brončanih »vatrenih«

Tenis i knjige su moja budućnost

U današnjem nogometu dolazi do izričitog deklariranja na napadače i vezne igrače, ali ne vidim nekog kompletnog igrača koji bi obavljao obje dužnosti s jednakom vrhunskom kvalitetom, kakva se od mene uvijek tražila.

Razgovor vodio: Dražen Prčić

O Zvonimiru Bobanu nogometašu Dinama, Milana i najboljem igraču Hrvatske nogometne reprezentacije, koju je suvereno predvodio do legendarne bronce na Svjetskom prvenstvu u Francuskoj '98, napisane su »planine« novinskih izvješća, ali o Zvonetu, studentu i tenisaču zna se vrlo malo.

Povukavši se u zasluženu nogometnu mirovinu danas 35-godišnji Boban pronašao je nova egzistencijalna usmjerenja koja mu donose novu dimenziju u životu izvan najvećih nogometnih arena Europe. Ovaj razgovor za »Hrvatsku riječ« vodili smo tijekom VIP tenis turnira za vrijeme ovogodišnjeg »Bol ladies Opena« na otoku Braču, koji je, treba li napomenuti, nadmoćno osvojio igrajući u paru s dopredsjednikom Hrvatskog olimpijskog odbora Ivom Goranom Munivranom.

HR: Što radite u nogometaškoj mirovini?

Prije svega, konačno se mogu u potpunosti posvetiti svojoj obitelji, zatim tu su studije i, na koncu, kao što se i vidi, tenis.

HR: Kao što je poznato, Zvone Boban je student hrvatske povijesti. Koji ste ispit posljednji položili?

Je. Zadnja sam godina na studijama povijesti. Upravo sam položio hrvatsku povijest od Francuske buržoaske revolucije do Prvog svjetskog rata.

HR: Otkud vi u studentskim klupama?

Oduvijek sam želio studirati, ali uz obujmnost profesionalnih obveza vrhunskog bavljenja nogometom, jednostavno nisam mogao učiti. Ali sada je to jedno veliko zadovoljstvo u mogućnosti osobne afirmacije.

HR: Kao budući diplomant hrvatske povijesti koji biste njen period izdvojili kao najznačajniji po vašem mišljenju?

Po meni je ovaj, zadnji, period najljepši. Period u kome je stvorena hrvatska država, integrirana idejom hrvatske nacije uz izdvajanje hrvatskog jezika kao zvaničnog izraza našeg naroda.

HR: Svjetska povijest?

Osobno sam fasciniran starim svjetovima i kulturama davnih civilizacija. Na našim europskim prostorima najveći je utjecaj stare Grčke i Rima, s kojima se često susrećemo u svakodnevnim komparacijama prošlosti i sadašnjosti. S druge strane planeta, Egipat ima posebni šarm sa svojim mitovima faraonskih vremena.

HR: Hoćemo li profesora Bobana vidjeti za katedrom jednog dana?

Ne vjerujem, jer nisam upisao pedagoški, već znanstveni smjer. Uglavnom sam orijentiran na znanstvene radove koje je sam obavezan pisati tijekom studija koje pohađam.

Predvodnik velike ekipe

Nastupajući u majici s hrvatskim grbom Zvonimir Boban je odigrao 51 susret uz 12 postignutih pogodaka, ostajući upamćen kao kapetan »vatrenih«, koji su uspjeli osvojiti broncu na SP '98 u Francuskoj, pobijedivši Nizozemsku (prije toga Jamajku, Japan, Rumunjsku, Njemačku, uz poraze od Argentine, u kvalifikacijskoj grupi, te domaćina Francuske u polufinalu) u odlučujućem susretu za treće mjesto u nogometnom svijetu.

HR: Nakon *Slavena Bilića* (diplomirani pravnik) Vi ćete biti drugi »Vatreni« koji će se okititi akademskim trofejom, što najbolje opovrgava teoriju da su nogometaši praznoglavci?

Za mene je diploma jedna strašno lijepa stvar, koju izuzetno poštujem, ali ona je samo potvrda osobne želje da se potvrdim i na intelektualnom planu. Cijeli život sam puno čitao i znao sam da ću se, kada se steknu optimalni uvjeti, u potpunosti posvetiti studijama. Ima ljudi koji to pogrešno shvaćaju, ali to je njihov problem. U mom slučaju, to je želja za novim saznanjima.

HR: A nogomet? Vidite li sebe i dalje u njemu, točnije u kojoj bi uloji moglo biti mjesta za Vas?

Vrijeme će mi reći sve. Od trinaeste godine sam u punom profesionalnom drilu, gdje je bilo mjesta samo za nogomet. Kako sam oduvijek igrao za velike klubove poput Dinama i Milana, te u reprezentaciji koja je napravila velike, povijesne stvari, uz to je neumitno išao vrlo opterećujući javni život. Potrebno mi je vremena da malo upoznam sebe i izvan nogometnih okvira, da bih u budućnosti pronašao daljnji put ozbiljnijeg angažmana. Uz sport, moja druga ljubav je kultura i nastojat ću ih u kontinuitetu spojiti u budućnosti koja je ispred mene.

HR: Otkud Vam tenis-reket u ruci? Priliči Vam kao da ste se oduvijek bavili »bijelim sportom«.

Najbolji »Čileanac«

Za one nešto mlađe, koji ne pamte zlatnu mladu momčad nekadašnje Jugoslavije, popularne »Čileance«, koja je u Čileu 1986. godine, postala najboljom na svijetu, vrijedno je istaknuti da je Zvone Boban bio glavna osovina te momčadi skupa s Robertom Prosinečkim, koji je na istom natjecanju proglašen za najboljeg mladog nogometaša na svijetu.

Tenis je moja velika sportska ljubav, vjerojatno i zbog činjenice da je sasvim suprotan nogometu kao izrazito individualni sport. Oduvijek sam se oduševljavao tenisom kao bijegom iz grupnog sporta u potpunu individualnost, te majstorima igre s tenis lopticom, u kojoj dolazi do potpunog čeličenja karaktera kada si u najtežim trenucima meča potpuno sam na terenu. Fasciniran sam teniskim vrijednostima kada je u odlučnim momentima potrebno biti iznimno jak. Povrh svega, sport je za mene jako važan element življenja, tako da je tenis nakon nogometne mirovine posve logičan izbor.

HR: Ali Vi niste običan rekreativni zaljubljenik?

Pa i nisam. Natječem se u trećoj Hrvatskoj ligi, imam pozitivan skor 5-2 i igram stalno, koliko mi to obveze dopuštaju, ali je to u biti po nekoliko sati dnevno. Jednostavno uživam u tenisu, koji je, ponavljam, izuzetan sport koji bih preporučio svima. Uz zadovoljstvo natjecanja meni je iznimno važan za održavanje tjelesne kondicije, koja je nakon prestanka aktivnog profesionalnog bavljenja vrhunskim nogometom morala biti nekamo usmjerena i realizirana.

HR: Javnosti su dobro znani vaši, sada već legendarni, mečevi s wimbledonskim pobjednikom *Goranom Ivaniševićem*. Kakav vam je trenutačni skor s njim?

To je u biti, prije svega, dobra zabava, jer to su mečevi potpuno atipični za tenis. U pitanju je, za one koji ne znaju, velika fora od 30 naprama ništa, gdje Goran mora servirati samo drugi servis i na bekendu smije igrati samo slice. Još samo da mu vežem jednu nogu, pa da doživljaj bude kompletan. Ali, za sada sam ja jedan naprijed, vodim s 5:4. Ipak, objektivno rečeno, to je za njega jako teško igrati, jer predstavlja svojevrsno trpljenje zarad zabave. Tolika je razlika u kvaliteti, da drugačije meč ne bi bio zanimljiv.

HR: Goran je nastupio na Vašem oproštaju u Maksimiru, gdje je igrajući za momčad svjetskih zvijezda čak postigao i gol!

To je naprosto nevjerojatno. Događa se da to ne uspijeva ponekad ni vrhunskom nogometašu, a kamoli jednom rekreativcu kakav je naš najbolji tenisač svih vremena, koji je, opće je poznato, veliki zaljubljenik u nogomet. Često se znalo dogoditi da želimo nekomu namjestiti gol, primjerice na treningu, i svi se trudimo to učiniti, pa opet

nam ne uspije, ali on je to uspio posve sam. Bio je to atipičan, pomalo smiješan gol od stativice, što je već samo po sebi teško za braniti. Oni su ga pomalo neozbiljno shvatili, ali im je on na onako »šlampavi« način zabio gol. Bio je to prekrasan momenat cjelokupne predstave, koja je bila izuzetno dobro organizirana, na što sam vrlo ponosan, a Goranov gol je došao kao »šlag« na torti mog oproštaja s aktivnim bavljenjem profesionalnim nogometom.

HR: Mnogi se slažu, gledajući Vas kako igrate tenis, da bi i na teniskim terenima napravili svjetsku karijeru.

Tenis je vrlo težak sport u kojem svi nauče udarce, ali o uspjehu odlučuju često samo nijanse. U pitanju je čvrstina karaktera, sposobnost da u najtežim situacijama nadvladate sebe i protivnika. Najbolji primjer je, po mnogima najbolji igrač svih vremena, Amerikanac *Pete Sampras*, koji čitav turnir igra loše, ali kada je to najpotrebnije, zaigra najbolje i osvoji taj turnir. Igrajući nogomet često sam se nalazio u takvim situacijama, kada sam jednim pote-

zom morao odlučiti susret, tako da mislim da bih, imajući tu osobinu, uspio i u tenisu.

HR: Mnogi se slažu da ste upravo Vi najbolji tenisač među nogometašima, a tko bi po vama bio najbolji nogometaš među tenisačima?

Vjerojatno ima dosta tenisača koji izvrsno igraju nogomet, ali samo se jedan od njih uspio upisati u strijelce na utakmici u kojoj je bilo toliko poznatih svjetskih imena vrhunskog nogometa. Za mene je, bez konkurencije, najbolji nogometaš među tenisačima – Goran Ivanišević.

HR: Vratimo se malo nogometu koji je, ipak, najjača odrednica vašeg bića. Tko će po vašem mišljenju biti novi prvak Hrvatske u nogometu?

Prvak će vrlo vjerojatno biti »Dinamo«, iako je »Hajduk« pokazao da je, u ovom trenutku, bolja momčad. Ali Dinamov kontinuitet dobrih igara, bez neočekivanih kikseva u ligaškim susretima s manje atraktivnim momčadima, stvorio mu je, čini se, nedostižnu zalihu za vrh prvoligaške ljestvice. Povrh svega tu je i Miroslav Ćiro Blažević, nenadmašni trener našeg podneblja, koji zna najbolje motivirati igrače da uvijek pruže svoj maksimum.

HR: Tko bi mogao biti nasljednik legendarne desetke koju ste godinama nosili na državnoj majici?

Zbilja u ovom trenutku ne znam. Teško je o tome eksplicitno govoriti. U današnjem nogometu dolazi do izričitog deklariranja na napadače i vezne igrače, ali ne vidim nekog kompletnog igrača koji bi obavljao obje dužnosti s jednakom vrhunskom kvaliteto, kakva se od mene uvijek tražila. Godinama su treneri kod kojih sam igrao tražili od mene da igram 60% obranu i, tek, 40% napad, što je danas veoma teško odigrati. Za tako nešto je bilo potrebno mnogo osobnog žrtvovanja za kolektiv, ali mi se čini da danas toga više nema u tolikoj mjeri. Nažalost, u izobilju mladih igrača koji dolaze, nema izrazitog srednjeg veznog igrača koji je u stanju držati cijelu

Veličanstveni oproštaj

Oproštaj Zvonimira Bobana od aktivnog bavljenja profesionalnim nogometom upriličen je jesenas na »Maksimiru« u Zagrebu. U svojevrsnom tromeču Zvone je nastupio u sve tri momčadi koje su, svakako na svoj način, markantno obilježile njegovu uspješnu nogometnu karijeru (Dinamo, Milan, Hrvatska reprezentacija – popularni »Vatreni«) Popis imena najpoznatijih nogometaša, koji su igrali skupa sa Bobanom i koji su se odazvali pozivu da uveličaju ovu gala nogometnu predstavu, bio je više nego impresivan. Između ostalih na travnjak Dinamova stadiona istrčali su: Rivaldo (izveo početni udarac), Shevchenko, Baresi, Papen, Van Basten (nije igrao, ali je doputovao u Zagreb), kompletna momčad koja je uzela legendarnu broncu na SP '98 u Francuskoj, te također legendarna momčad Milana koja je bila europski klupski prvak u zlatnim godinama dominacije ovog velikog kluba. Ali, kada je, pred kraj susreta protiv svjetskih zvijezda, na travnjak utrčao Goran Ivanišević, nezaboravni Wimbledonski pobjednik i najbolji hrvatski tenisač svih vremena, zamijenivši Zvonu Bobana, najboljeg hrvatskog nogometaša novije generacije, prepuni Maksimir je naprosto eksplodirao u delirijum oduševljenja. A tek kada je postigao gol za Hrvatsku.

momčad, povezujući sve linije u momčadi. Mali Ivan Leko koji je otišao u Malagu, ima ritam, ali mu nedostaje dinamika, Jerko Leko je, također, odličan igrač, ali nije po vokaciji centralni vezni, dok bih ipak Darija Srnu izdvojio kao najveći dragulj našeg nogometa u ovom trenutku.

HR: Gdje provodite najviše »umirovljeničkog« vremena?

Devedeset posto vremena sam u Zagrebu gdje živim skupa s obitelji, preostalih deset posto ostaje na putovanja između Milana i Bola, te ponekog izleta u nepoznate krajeve u kojima još nismo bili. ■

Hotel »Panonija«

Kadrovi su prolazni, lideri su opasni

Kako se zove najveća vojvođanska sapunska opera?

Piše: Mirko Sebić

Predsjednik Reformista Vojvodine *Mio - drag Isakov* izjavio je prije neki dan, gostujući na lokalnoj novosadskoj TV »Apolo«, da Vojvođanski savez ne postoji. Ovo je potkrijepio tvrdnjama da ova široka koalicija praktično ne funkcionira već godinu i pol, a za to su, po Isakovu, odgovorni Liga socijaldemokrata Vojvodine i Savez vojvođanskih Mađara.

Lideri ovih stranaka, nastavio je pucati iz teškog naoružanja Isakov, dobro su se ugnjezdili u Skupštini i Izvršnom vijeću Vojvodine i u mnogim općinama Vojvodine, pa im, po Isakovu, nije u interesu borba za autonomne vojvođanske stvari. Spominjan je tu nostalgично »jogurt« i podsjećalo se na to kako i od ove vlasti građani nemaju nikakvu korist kao ni od one prethodne.

LABAVI SAVEZ: Ovom izjavom nastavljena je produkcija vojvođanske sapunske opere zvane »Ja sam najveći autonomaš i nema drugih osim mene«. Vojvođanski savez je široki front političkih stranaka (parlamentarnih i vanparlamentarnih), nevladinih i svih drugih organizacija (ima ih devetnaest) formiran u kolovozu 2001. godine. Veoma slobodno koncipiran i krajnje labavo vezan. On je prije svega strateškog karaktera i cilj mu je okupiti sve subjekte iskreno zainteresirane za autonomiju Vojvodine. U taj savez vas uključuje vlastito djelovanje i mišljenje, a isključuje također vlastito antiautonomashtvo i kontra-vojvođanski stavovi.

Vojvođanski savez tako široko shvaćen imao je problema u radu, odnosno profil njegovog djelovanja nije jasno definiran, jer on nije centraliziran, niti je izborna koalicija koja djeluje po kohezionim silama kvota i podjele izbornog plijena. Drugi problem njegovog djelovanja je sastav. Naime, on je sastavljen od subjekata koje različit politički položaj tjera u različitu, ponekad čak i suprotnu, logiku djelovanja, jer stranke koje participiraju u vlasti, bez obzira na kojoj razini, imaju često drugačiji taktički pristup pojedinim pitanjima. Ono što mnogi previđaju je činjenica da je upravo ovakva tvorevina kakva je Vojvo-

đanski savez jedina alternativa leaderskoj sujeti vođa tzv. autohtonih vojvođanskih partija, ali upravo ova sujeta može najviše i ugroziti djelovanje ovakvog saveza.

Lideri autonomaški su posvađani. Pa, što? Ne treba oni da spavaju u istoj postelji. Ne treba oni ni da progovore riječ između sebe, ako im je mrsko. Ali moraju, zbog građana Vojvodine, na koju se toliko često pozivaju, zajedno izboriti minimum.

Odgovarajući na konstatacije Isakova, predsjednik SVM-a *Jožef Kasa* konstatira da u radu Saveza ima problema, ali da za to nije kriva njegova stranka već upravo Isakov koji je svojim stavovima kompromitirao rad ove alijanse. Pri tom je Kasa pojasnio da misli na Isakovljevu podršku Koštunici kao predsjedničkom kandidatu. Najbolji odgovor Isakovu dalo je Predsjedništvo Vojvođanskog saveza zakazavši svoju sjednicu za 15. svibanj. Predsjedavajući operativnoj koordinaciji Vojvođanskog saveza i predsjednik Skupštine Vojvođanskog pokreta *Slobodan Budakov* koji je i zakazao sjednicu, za novosadski »Građanski list« kaže: »Nije sporno da Liga socijaldemokrata Vojvodine, Savez vojvođanskih Mađara i Reformisti Vojvodine spadaju među vodeće stranke, ali ne bi bilo dobro da Savez dozvoli da se međupartijska prepucavanja između jedne, druge ili treće stranke odraze na strateške ciljeve ovog Saveza, a to je ostvarivanje pune autonomije Vojvodine.«

KADRIRANJE: Ne bi bilo dobro, ali poslije kontinuiranog prepucavanja u javnosti, koje je odavno postalo dio lokalnog političkog folklor, teško da se tako nešto izbjegne. Naime, pitanje je da li itko od lidera ima tapiju na ideju autonomije, kao što je pitanje, čime se to dokazuje lojalnost toj ideji i što se postiže ako se politički konkurent blati.

Vojvođanski savez ako ima problema u funkcioniranju onda ih ima upravo zbog toga što nekima nije jasno da mora postojati strateški minimum, ispod kojeg tko zađe više jednostavno ne stoji u autonomaš-

kom bloku, ne zato što ga netko iz tog bloka isključuje, već zato što ga građani neće prepoznati kao takvog. O tom strateškom minimumu, o tom okviru za sliku s autonomijom nitko ne želi progovoriti, niti javno ocrtati njegove obrise. Sve se kao nešto podrazumijeva. A podrazumijeva se upravo zbog toga da bi se u svakom momentu mogao strateški cilj zamijeniti nekim trenutnim liderskim ili partijskim ineteresom predstavljajući ga kao glavni cilj.

Bez ovog javno obznanjenog i verificiranog okvira, bez da se oslušne javni puls i da se u interakciji s bilom vojvođanske javnosti proizvede jedan jednostavan strateško-programski kredito, neće se učiniti ništa. Lideri autonomaški su posvađani. Pa, šta? Ne treba oni da spavaju u istoj postelji. Ne treba oni ni da progovore riječ između sebe, ako im je mrsko. Ali moraju, zbog građana Vojvodine, na koju se toliko često pozivaju, zajedno izboriti minimum. To i logički i strateški i praktično dolazi prije svake borbe oko podjele vlasti, funkcija i kadriranja. U Vojvodini već postoji jedna stranka koja misli da je za Vojvodinu najvažnije uvaliti svoje »kadrove« u strukturu vlasti. Pa kad nešto prigovorite oni vam odgovaraju da Vojvodina nije zaobidjena jer njeni predstavnici (lica rođena na njenoj teritoriji) sudjeluju u tome i tome. Kadriralo se i prije na ovim prostorima i uvijek se isto završavalo. I zato, strategija i institucije su sve, kadrovi su efemerni. ■

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađordev put 2, telefon
(danonoćno): (024) 55-44-33
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon
(danonoćno): (024) 792-202
Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.yu
e-mail: funero@funero.co.yu

700 godina Janjeva

Od zlata i srebra do nemoći i bijede

Prebogata povijest, pretužna sadašnjost

Piše: Dušica Dulić

Ne možemo se ni sjetiti kada je posljednji put pisano o kosovskom bogatstvu rudama i prirodnim ljepotama. Kosovo je danas nadaleko poznato, ali po nečemu što je nasilno mijenjalo svakodnevne ljudske živote. Pokvarili su se međuljudski odnosi, ekonomija tek daje znake života, a poslovanje na crno ogromnim vilama izdvaja angažirane pojedince. Preveliko šarenilo moći i nemoći, siromaštva i bogatstva. U mnogim mjestima nema domaćina, ili bar ne starih, tamo rođenih. U takvom političkom i društvenom okruženju na nekih dvadesetak kilometara od Prištine već više od 700 godina žive i Hrvati.

Povijest naselja je prebogata, a sadašnjost ne ostavlja nikoga ravnodušnim. Janjevo i danas nije asfaltirano, tek je dio ceste popločan, nema vodovoda, kanalizacije... Za svaki telefonski razgovor treba otići iz sela. Samo u posljednjih desetak godina Janjevo je napustilo više od 4.500 stanovnika. Svakodnevica Janjevaca u znaku je preživljavanja i iščekivanja boljšeg sutra. A to bolje sutra žitelji čekaju već više stoljeća, jer im je samo početak, kad su naselili ove krajeve bio zlatan. Otvarali su se rudnici, trgovalo zlatom i srebrom...

RUDNICI STVORILI JANJEVO: Prije 700 godina datira posredni spomen Janjeva kao katoličke župe, a spominje se u pismu pape Bendikta XI. upućenom baskom nadbiskupu Marinu iz 1303. godine. Janjevo je nastalo i ranije. Imalo je svoju župnu crkvu za koju se ne zna ni kada je građena, niti tko su njezini graditelji. Ne zna se ni kome je bila posvećena. Njemački rudari Sasi otvorili su rudnike zlata i srebra u tim prostorima u prvoj polovici 13. stoljeća. Otvaranjem rudnika bili su privučeni u Janjevo i dubrovački trgovci,

Procesija vjernika oko Janjeva

Put ka Crkvi sv. Nikole u Janjevu

koji se tu naseljavaju i podižu svoja borišta u kotlini opkoljenoj visokim brdima u koje se moglo doći jedino s južne strane uskim kamenitim putem. Baš zahvaljujući takvom zaklonu u Janjevo se nikad nije moglo ući nezapaženo. Rudnici su privukli i Albance, Srbe, Sase. Uživajući povlastice kao građani Dubrovačke Republike doseljeni Dubrovčani podižu u Janjevu crkvu posvećenu sv. Nikoli, zaštitniku putnika. Svojim građanima u Janjevu Malo vijeće Dubrovačke Republike postavljalo je svoje suce, pripadnike dubrovačke vlastele.

OSMANLIJE PROMIJENILE ŽIVOT: Uspostava osmanlijske vladavine 1455. godine provedena je u Janjevu bez većih potresa i razaranja od strane turske vojske. Vjerski su se obredi obavljali redovito, a zvonjava crkvenih zvona bila je zabranjena. Strahujući za crkvena zvona da ih Turci ne odnesu, potajno su skinuta i zakopana o čemu su znali samo upravitelji crkve. Podizanjem džamije pored pravoslavne i katoličke crkve uspostavljena je u Janjevu i treća vjerska zajednica. Trgovanje, kopaње ruda i njihova prerada ostalo je glavno zanimanje stanovnika Janjeva. Od uspostave osmanlijske vlasti, u posve drugači-

jim društvenim i političkim prilikama svijest o podrijetlu, katolička vjera, duhovna vezanost za Dubrovnik postaju uporišne točke opstanka i ostanka janjevačkih katolika na tome prostoru. To ih je održalo sve do danas kada je njihov broj spao na 350, a samo prije jednog desetljeća bilo ih je više od 4.500.

UVIJEK ISPOČETKA: Janjevo je u nekoliko navrata bilo na rubu nestajanja. Tako je 1623. godine epidemija kuge pokosila brojne obitelji i svećenike. Selo je bilo svedeno na nekoliko obitelji, a već 1634. godine u Janjevu ima 600 duša. Upravo se selo oporavilo prirodnim porastom i doseljavanjem, kad je ponovno zavladała kuga i prorijedila stanovništvo.

Nakon poraza osmanlijske vojske pod Bečom 1683. godine i ulaskom vojske carske Austrije u Beograd 1688. godine, te njezina prodora prema jugu Srbije, doživjeli su katolici Janjeva početkom prosinca iste godine pravi progon. Poturčeni Albanci iz Gnjilana razorili su nadbiskupski dvor, teško oštetili Crkvu sv. Nikole i župni dvor, te uništili sve do čega su mogli doći. Svi Janjevci katoličke vjere, koji se nisu uspjeli spasiti po okolnim šumama i br-

dima, platili su životom. U ratnom vohoru uništena je Skopska nadbiskupija i cijela katolička organizacija na tom prostoru. Jedino su ostala dva svećenika, dok su ostali izgubili život ili pobjegli iz Srbije. Godine 1722. Janjevo ima 80 katolika u 10 kuća. Crkva sv. Nikole bila je toliko u trošnom stanju da je u njoj bilo opasno održavanje vjerskih obreda. Uz sve to, Turci su 1737. ponovno opustošili crkvu, a veći broj ljudi pretvorili u roblje, te četiri žene odveli u Istanbul. Da bi se zaštitili od nasilja, mnogi katolici tada prelaze u islam. Prema izvještajima iz 1760. godine broj Janjevaca raste, a novi nadbiskup Matej Mazarek drži propovijedi na hrvatskom jeziku, dok za one koji ne razumiju hrvatski, drži i na albanskom. Sve do smrti nadbiskupa broj žitelja se povećavao. Nakon više od stoljeća i pol prestalo je Janjevo biti sjedište Skopske nadbiskupije. To postaje Prizren.

IZGRADNJA NOVE CRKVE: Duhovni su predstavnici Skopske nadbiskupije ishodili od sultana 1856. godine odobrenje gradnje nove Crkve sv. Nikole u Janjevu na temeljima stare. Započinjući njezinu izgradnju u temeljima nekadašnje crkve pronađena su zakopana zvona, od kojih je najmanje postavljeno na zvonik nove crkve. Podizanjem nove Crkve sv. Nikole i osnivanjem škole, u kojoj se nastava odvija na hrvatskom jeziku, otpočeo je vjerski, prosvjetni i kulturni preporod Janjeva. Od toga vremena ono jača sve do dolaska pod vlast Srbije 1912. godine i raspada Jugoslavije 1990. godine.

RASELJAVANJE PO HRVATSKOJ: Početak raspada Jugoslavije označio je novi početak muka Janjevaca. Masovno na puštaju domove, što zbog pritisa, što zbog neimaštine. Preselili su se u najvećem broju u Republiku Hrvatsku.

Novi sužitelji Janjevaca

Mnogi su se preselili u Kistanje, mjesto pored Knina, gdje su dobili kuće, ali je problem što i dalje nemaju posla. Tek stotinjak doseljenih Janjevaca živi normalnim životom u sjedištu Bukovice. Otvorili su male trgovine u kojima je promet prilično slab, dok ostali žive od socijalne pomoći. Brojni Janjevci ne kriju da su u Kistanje došli zbog kuća koje su dobili.

Samo u ovom naselju danas živi oko 1300 Hrvata pa nije čudo što janjevačka zajednica ovo mjesto naziva »Novo Janjevo«.

Hrvati iz Janjeva s Kosova, koji su se prije nekoliko godina iselili u Hrvatsku, nisu uvijek naišli na srdačan doček, što više zagrebački grafiti su im poručivali, ne baš miroljubivo, da se vrate otkud su došli. Unatoč porukama mnogi su se u velikom gradu dobro snašli. Oni kojima je bliže pero pisali su o svojim jadima i povijesti zavičaja. »Janjevo— sedam stoljeća opstojnosti Hrvata na Kosovu« knjiga je Nikole Čolaka i dr. Ive Mažurana u kojoj je opisana povijest Janjeva, sabrani janjevački običaji, govor i usmena predaja.

Najveći broj Janjevaca nije uspio prodati svoje kuće jer se tek manji broj Albanaca želio doseliti u mjesto s većinskim hrvatskim pučanstvom. Ipak, posljednjih godina, Albanci i Romi se doseljavaju i, bez kupovine kuća, polako popunjavaju ispraznjeno Janjevo. S druge strane, dio Janjevaca nije ni želio prodati kuću kako bi ih trajno privlačila da posjete zavičaj.

CRKVA KAO MATICA: Preostali janjevački Hrvati uglavnom se okupljaju oko župne crkve svetog Nikole, uz mladog župnika rođenog Janjevcina *don Mateja Palića*, koji je postao simbol i motiv za ostajanje. Čovjek u kojega su upereni pogledi nade koji je i sam svjestan da bi svi preostali napustili Janjevo ukoliko bi Župa ostala bez župnika i obreda koji je okupljaju.

Današnje Janjevo je najpreciznije rečeno pusto, tužno, i ponovno u borbi za egzistenciju. Po tko zna koji put, povijest se u ovom selu ponavlja. Ali izgleda, samo onaj ružniji dio nje. Kad padne noć, Janjevo postaje još više pusto. Jedinu živost predstavljaju predstavnici KFOR-a, vojni transporteri s predstavnicima mirovnih snaga. Ima ih svugdje. I više od toga. Od Jordanaca, Finaca, Talijana, Nije-

Panorama Prištine

maca... pa sve do pripadnika drugih rasa. I sam velečasni don Matej Palić kaže kako je za godinu i pol naučio engleski jezik. Toliko o tome koliko su oni postali sastavni dio tamošnje svakodnevice.

NEIMAŠTINA I NADA: Najtužnije u svemu je ekonomsko stanje toga kraja. Janjevci sami priznaju da žive od pomoći svojih rođaka iz Hrvatske. No unatoč tome, gledajući u vlastitu povijest, s nadom očekuju ponovno uskrснуće ovoga mjesta. Jer kako kažu »to se uvijek iznova događalo«. Tek će budućnost pokazati hoće li Janjevo poput feniksa izaći iz pepela, preživjeti na stalnu krizu i ponovno se odmaknuti od ruba propasti i nestajanja. Ljudi još vjeruju u to. A vjera ih je i do sada održala. ■

Zvonimir Ancić, predsjednik Hrvatskog društva Janjevo u Zagrebu

Nesigurnost nas uputila u matičnu domovinu

»Razlog, zbog kojega su se brojni Janjevci odlučili nakon toliko stoljeća zaputiti put domovine Hrvatske, leži u činjenici da se nisu htjeli odazvati pozivima u tadašnju JNA da sudjeluju u napadima na Hrvatsku, te provokacije koje su izazivale stalnu nesigurnost. Godine 1997. oko 1.300 Janjevaca doselilo je u Kistanje, mjesto blizu Knina, gdje je, kako Janjevci vole reći, počelo nicati Novo Janjevo. Poslije preseljenja mnoge su obitelji prolazile teške trenutke jer su gotovo preko noći ostale bez svojeg zavičaja i kuća. Neki su se brzo snašli u novoj situaciji dok većina i dandanas živi u teškim ekonomskim prilikama. No, unatoč teškoj situaciji osjeća se krupni pomaci u prilagodbi novim prilikama. Janjevci su u Hrvatskoj organizirani u nekoliko udruga. Hrvatsko društvo Janjevo je krovna i najstarija janjevačka udruga koja ove godine proslavlja 30. obljetnicu postojanja.«

»Sveti Nikola čuvaj vjerno Janjevo«

U Janjevu je 8. i 9. svibnja proslavljena 700. obljetnica od prvog pisanog spomena ove Župe, okružene brdima, daleko od matice. Proslava je bila u znaku svećanih svetih misa i akademije koje su okupile Janjevce i one koji su hodočastili u ovo mjesto, vraćajući se u obilazak rod-nog kraja. U dvorištu župne Crkve svetog Nikole svečano misno slavlje je predvodio kardinal Vinko Puljić iz Sarajeva, nadbiskup vrhbosanski i metropolita, a uz koncelebraciju mnoštva svećanika i biskupa, među kojima je bio i prizrenski biskup mons. Marko Sopi i beogradski nadbiskup Stanislav Hočevar.

Najupečatljiviji dio svečanosti bila je procesija s kipom sv. Nikole, zaštitnikom Janjeva, koja je bila organizirana uzanim uličicama i strmim stazama oko sela, a sve uz pjesmu i molitve upućene sv. Nikoli u nakanu za ponovno uskrsnuće Janjeva. Prolazeći pored napuštenih i opljačkanih kuća Janjevci su se susretali sa svojim nekadašnjim sumještanima koji su prije nekoliko godina utočište pronašli u Republici Hrvatskoj. Veliki broj

pripadnika međunarodnih snaga iz brojnih zemalja svijeta, osim glavne zadaće – osiguravanja reda, sudjelovali su u misnim slavljinama, pomogli župniku oko pripreme oltara u župnom dvorištu, osigurali ozvučenje... Jednostavno, nije se mogao pogle-

dom naći prostor gdje ih nije bilo. Od okolnih brda, do zvonika crkve.

Krajem prošle godine u zagrebačkoj je Katedrali započela »Godina Janjeva«, a u

sklopu proslave u veljači je održana velika svečanost i u Dubrovniku. Poslije ove svibanjske svečanosti u Janjevu uslijedit će u prosincu završno slavlje u Zagrebu kad će se održati i znanstveni skup pod pokroviteljstvom HAZU-a na kojem će biti osvi-

jetljena povijest ove dijaspor.

Proslavi velikoga jubileja Janjeva prisustvovali su diplomatski predstavnici Republike Hrvatske iz Srbije i susjednih zemalja, na čelu s veleposlanikom RH u Beogradu Davorom Božinovićem, predstavnici građanske vlasti Kosova, predstavnici međunarodne zajednice na čelu s Michaelom Stainerom, brojno svećenstvo, predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća, predsjednik mr. Josip Ivanović i potpredsjednik mr. Mato Groznica, predstavnici DSHV-a na čelu s predsjednikom mr. Belom Tonkovićem, i mladi Hrvatskog kulturnog centra »Srijem« iz Srijem-

ske Mitrovice.

Kao simbol 700 godina povijesti Župe, s misnog slavlja je u zrak ove kosovske doline pušteno sedam bijelih golubica. ■

Don Matej Palić, župnik Crkve sv. Nikole u Janjevu

Unatoč svemu, treba nastojati sačuvati ognjište

»Ima nas malo, poput oaze. Danas u Janjevu žive 94 obitelji. Ova proslava 700. obljetnice postojanja Župe poticaj nam je da i dalje ostanemo na našim ognjištima. Za sve ove godine bilo je teško i trebalo je hrabriti narod. Moj stav je da možemo uvijek otići, ali da trebamo pokušati sačuvati svoje ognjište i identitet, unatoč tome što to nije lako. Imali smo dosta pritiska no božja moć sačuvala nas je od najgorih zala.«

Kakva je trenutna struktura Janjeva?

»Sastav sela je znatno promijenjen. Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća bilo nas je oko 4.500, pa su Hrvati činili 75 posto stanovništva sela, dok su preostalih 25 posto činili Albanci i Romi. Sada smo mi 20 posto u odnosu na Albance i Rome. Nekih većih problema s današnjim su-

mještanima nemamo, no, pridošlice iz njihovih ruralnih sela znaju stvarati probleme,

razbijanjem i pljačkanjem napuštenih kuća. I danas kad se ide u crkvu jedan iz obitelji ostaje doma da kuća ne bi bila opljačkana dok ne dođu ukućani s mise. U par kuća su se neki uselili u dogovoru s vlasnicima.«

Kakav je svakodnevni život i budućnost Janjeva?

»Život je postao u neku ruku normalan, no ekonomska situacija je veoma teška na cijelom Kosovu, pa i mi to trpimo. Mi smo u kontaktu sa svim nekadašnjim Janjevcima, s njih oko 15.000 koliko ih ima po svijetu, i

oni nas pomažu. Što se tiče budućnosti Župe, to je status quo. Ima nas svih dobi i ne mogu proreći što će biti. Niti koga mogu zaustaviti, niti ih mogu vratiti, mada bih to želio. Natalitet je još uvijek veći od mortaliteta pa vjerujem da će to ponovno podići Janjevo. To se već događalo u našoj povijesti. Ipak, sve ovisi od okolnosti u cijelom Kosovu.« ■

Iz propovijedi kardinala Vinka Puljića, vrhbosanskog nadbiskupa i metropolite

»Samo spremni na žrtvu opstaju«

»Ova je crkva vanjski znak života koji je opstao, ali i gnijezdo otkud se išlo u svijet. Janjevce je očuvala obitelj, crkva u malom, koja se nije bojala života. Život je prihvaćala, a tko vrednuje kolijevku ima budućnost. Zato ste opstali. Tko voli život zna da se ništa ne može ostvariti ako ljudi nisu spremni na žrtvu. Vi ste ljudi križa, spremni na žrtvu i zato ste opstali. Ljubav za žrtvu gajite i dalje, jer to će vas očuvati. Djecu učite da budu spremna na život i za žrtve. Samo tako će imati svijetlu budućnost. Odajem vam veliko priznanje što ste ostali, ali i župniku Don Mateju Paliću bez kojega ni vi ne biste ostali. Vama koji ste napustili Janjevo želim poručiti da se ne zovete Janjevcima ako nemate srca za Janjevo. Tko ne osjeća potrebu obići grobove svojih predaka to nije Janjevac. Srca treba imati i za žive i za mrtve. Ovako govorim jer znam da narod treba hrabriti. I sam dolazim iz takvih krajeva.«

Konceptcija ujedinjene Europe

Demokracija i ljudska prava

Novoj koncepciji ujedinjene Europe govorila je u povodu Dana Europe (9. svibnja) na tribini u organizaciji Otvorenog univerziteta u Subotici i Agencije lokalne demokracije zamjenica šefa kancelarije Vijeća Europe dr. Nadia Skenderović Čuk.

Ona je podsjetila da je Europa osim gospodarske i političke trebala i sigurnosnu suradnju, do koje je došlo pod snažnim utjecajem Drugoga svjetskog rata. Postojali su i drugi interesi koji su opredijelili prije svega Francusku i Njemačku na zaključenje Sporazuma o europskoj zajednici za ugljen i čelik, a kasnije i Europsku ekonomsku zajednicu, te Europsku zajednicu za atomsku energiju. Te su zemlje željele sačuvati i vrijednosti demokracije, politički pluralizam, poštivanje ljudskih prava, te slobodno jedinstveno tržište kao podršku političkoj stabilnosti i da te vrijednosti, kao imanentne zapadno-liberalnim državama, sačuvaju od tada nastajućeg istočnog bloka. Stoga je i Europska unija tada nastala prije svega kao suradnja zapadnoeuropskih zemalja.

ČUVANJE VRIJEDNOSTI: Vijeće Europe nastalo je 1949. godine čuvajući upravo te vrijednosti, promovirajući ih i ugrađujući u svojih 15 članica. Kasnije se proširilo i dobilo sasvim drugu funkciju. Padom Berlinskog zida Vijeće Europe prima i zemlje istočne Europe uspostavljajući složenog mehanizma prijema. »Ali, ne postoje samo prepreke, već je to i prilagođavanje vrijednostima zapadne liberalne demokracije te osposobljavanje za kasnije integracione procese. Tijekom devedesetih su gotovo sve istočnoeuropske zemlje ušle u Vijeće Europe, a one koje su među prvima ušle, sada su prihvaćene u EU«, kaže dr. Skenderović Čuk.

Integracija nije bila lagan proces, već se sastojala od mnogo uspona i padova. Radi se o procesu koji je zahtijevao participaciju više država sa različitim percepcijama o tome kako se što treba činiti.

Već na samom početku stavljene su pod kontrolu industrije koje su doprinijele izbijanju i vođenju rata, što je omogućilo prosperitet zemalja članica. »Uopće nije bilo lako proći psihološke barijere, pred kojima se, kako mi se čini, naša zemlja sada nalazi«, reči su Nadie Skenderović Čuk. »Prelazak s čvrstog rigidnog koncepta suvereniteta na nadnacionalnu integraciju nije bio lak. Nije bilo lako prevazići državne granice i strah od gubljenja identiteta i pri-

hvatiti nadnacionalno zakonodavstvo, na koje država možda nije imala presudan utjecaj, a koje se izravno primjenjuje na nju«.

SUVERENITET: Isto tako nije bilo lako prihvatiti u Europsku uniju zemlje koje su do skora imale kompletno drugačiji fizički ekonomski ambijent te sustav s potpuno drugačijom kulturom. Ali, smatra se da se upravo uključivanjem može bolje doprinijeti tim zemljama i procesima koji se u njoj dešavaju, te da se time osnažuju i same članice.

Često spominjanom Sudu za ljudska prava u Strasbourgu, građani se mogu obratiti za zaštitu svojih ljudskih prava kao nezavisnoj nadnacionalnoj instituciji, što je dotada bilo ravno znanstvenoj fantastici. »Postoji određena procedura, moraju se iscrpiti sva pravna sredstva u zemlji, dokazati da nacionalni sudovi nisu bili u mogućnosti pružiti efikasnu sudska zaštitu i

**Kako ide naša integracija
Putuj, Europo**

Priključenje EU se vrši harmonizacijom nakon potpisivanja sporazuma o asocijaciji, a prije toga se izrađuje studija izvodljivosti.

Slovenija je godinama upoštivala oko 4.000 pravnikâ kako bi usklađivala svoje zakone sa europskim, Rumunjska ih trenutno ima oko 650, dok kod nas ta inicijativa ne postoji. Ovdje se ne radi o političkom, već stručnom pitanju, kaže dr. Skenderović Čuk. Na pitanje o željama da se u EU uđe 2007. zajedno sa Hrvatskom, Rumunjskom i Bugarskom, ona – iznoseći svoje osobno mišljenje – kaže da treba uzeti u obzir realne prilike i dinamiku koje ovisе o državi. Potrebna je harmonizacija državne zajednice, te zatim promjenu brojnih zakona i institucija provesti do kraja, te uspostaviti regionalnu suradnju – za što je potrebno mnogo vremena.

U svom hodu k EU i Hrvatska i BiH su prije par godina oformile posebna ministarstva. Kod nas ono ne postoji, već postoji odjel u Ministarstvu ekonomskih odnosa s inozemstvom te Vladino vijeće za ekonomske integracije. No, po riječima dr. Nadie Skenderović Čuk, bila bi potrebna jedna institucija koja bi operativno koordinirala ovaj proces, poput ministarstava u drugim zemljama, jer integracije ne ovise samo o gospodarskoj sferi.

Dr. Nadia Skenderović Čuk

obratiti se Europskom sudu za ljudska prava ako je povrijeđeno neko od ljudskih prava koje je garantirano Konvencijom. No, i dalje je to nevjerojatna stvar, jer postoji konkretan instrumentarij bez posrednika«, dodaje Skenderović Čuk.

Ona ističe da je nova koncepcija ujedinjene Europe sadržana u jednoj rečenici koja može izgledati kao fraza, a koja glasi kako su »jedine granice Europske unije demokracija i ljudska prava«. Svi koji prihvaćaju ove principe mogu ući u EU. No, potrebna su prilagođavanja, koja nisu laka, jer se daje europskim institucijama da odlučuju o stvarima koje se tiču države.

REGIJE: Postoji još jedna karakteristika ujedinjene Europe, a to je regionalna, jer se ne ide u EU kao čvrsta centralizirana zemlja. U EU ne trpe sustav čvrstih nacionalnih granica. Stoga je supranacionalni federalizam u korelaciji s unutarnjim federalizmom i maksimalnom decentralizacijom vlasti i života, koja ide i prema gospodarstvu, kulturi, civilnim institucijama. Perspektiva ujedinjene Europe je i u multidimenzionalnim međunarodnim regijama. Sve više se stvara euroregiona radi prevazilaženja granica koje mogu biti veliki hendikepi za pogranične regije svojom nepropusnošću. Zato postoji aspekt europskog ujedinjenja koji promovira i favorizira regionalnu suradnju. »Bilo je provokativno reći prije dvije decenije, kako je razvoj pograničnih oblasti zaustavljen suverenitetima država s obje strane granica. No, kako je išla brže ta integracija, kako je to postajalo sve vidljivije i jasnije, to je postala realnost. Danas se govori i o međugraničnom supsidijaritetu i regionalnoj diplomaciji«.

Prema tome, Europa ima paralelno proširenje prema novim članicama i dubinsko integriranje, kako države ne bi prilazile samo na razini političkih lidera, već sa svim svojim strukturama društva. U EU postoji Komitet regija kao važan organ, a u Vijeću Europe postoji Kongres lokalne regionalne vlasti.

N. Perušić

Prva uspješna domaća alpinistička ekspedicija

Subotičanin na krovu svijeta

*U posljednje tri godine samo se osam ljudi popelo na vrh Baruntse na Himalajama
Dvojica od njih su Vojvođani*

Vojvođanski alpinisti osvojili su vrh Baruntse na Himalajama, visok 7129 metara. Izvršno vijeće AP Vojvodine je kao generalni sponzor omogućilo petočlanu ekspediciju u kojoj je bio i Subotičanin *Andor Luhović* da ovo bude prva ekspedicija s naših prostora koja je uspješno završila ekspediciju osvajanjem vrha, te su prvi ljudi s Balkana na Baruncetu. Ekspedicija su činili *Miodrag Jovović*, *Mirjana Vašut*, *Andor Luhović*, *Goran Ferlan* i *Milivoj Erdeljan*, a većina ih je prošle godine osvojila najviši vrh Afrike Kilimandžaro kao pripremu za ovaj pohod.

Andor Luhović (21) već se s 19 godina uspinjao na najviši vrh Europe, Elbrus na Kavkazu, ali ga tada nije uspio osvojiti. No, u ovoj ekspediciji su se jedino on i Goran Ferlan iz Rume uspjeli popeti na sam vrh. Tijekom posljednje tri godine samo se osam ljudi popelo na Baruntse, a samo je tijekom njihova boravka osam ekspedicija moralo odustati. Andor priča kako je i njihova grupa imala problema, kako je jedan od dvojice Šerpasa morao odustati zbog edema mozga na tim surovim vremenskim uvjetima. Naime, na Himalajama se vrijeme kviri oko tri sata popodne, kada počinje sniježiti. Na visini od preko 6100 metara temperatura iznosi minus 20 stupnjeva

Celzija, a tijekom dana, zbog razrijeđene atmosfere temperatura varira između minusa u hladu i plus 40 Celzija na suncu. Andor je student Fakulteta tehničkih znanosti u Novom Sadu, planira sljedeće godine osvojiti vrh Šiša pagma na Tibetu, a 2006. najviši vrh na svijetu, Mt. Everest. Na vrh Barunceta je zabio zastavu jedne tvrtke iz Beča koja ga je sponzorirala. Od subotičkih tvrtki samo je Kommont Gams pružio neku potporu ovom mladiću, kojeg trenutno Sanitarna inspekcija drži pod strogim nadzorom zbog bojazni od kolere.

Ekspedicija pod Himalajama

Troškovi ovakve kampanje, koja je mnogo skromnija kraća i opasnija od onih koje organiziraju zapadnjaci, iznose oko 25.000 američkih dolara, a postojala je bojazan da će se grupa morati vratiti iz baznog kampa, jer su naišli na neočekivane probleme, golemu ledenu stijenu visine 250 metara pod kutom od 80 stupnjeva. No, hrabri mladići su se nakon spuštanja i oporavka odlučili na juriš. Iza tog ledenog kuloara čekao ih je plavi led, najtvrdi koji postoji, kojeg ne probijaju niti čelični kramponi. Nalazeći se tri kilometra iznad biosfere, na ledu u kojem ne mogu preživjeti niti ljudske bakterije, odlučili su umjesto himalajskog krenuti u osvajanje alpinističkim stilom koji je dugotrajniji, ali sigurniji. Viseći na istom užetu, nastavili su penjanje, i u noći s 26. na 27. travanj krenuli sa drugog visinskog logora k samom vrhu. Goran Ferlan je propao u jednu ledenu pukotinu, ali su ga uspjeli izvući jer je bio na užetu. On je trenutno u karanteni Vojno-medicinske akademije u Beogradu.

Govoreći o iskustvu Himalaja, Andor pokušava opisati dojam koji se tamo stiče. Manje je kisika, misli lutaju, osjeća se mistična tišina koja pokreće misli na smisao života – te ističe kako jedva čeka da se vrati visoravnima Himalaja. ■

Policija informira o efikasnom radu

Uhićeno mnoštvo osumnjičenih

Proteklih tjedana policija je rasvijetlila više kaznenih djela. *Saša Vojnović* je uhićen i trenutno u zatvoru zbog postojanja osnovane sumnje da je izvršio više kaznenih djela razbojništva. Kako policija priopćuje, upravo je Vojnović poznati razbojnik s »fantomkom i automatom«, koji je 5. veljače izvršio razbojništvo u mještva pomoću ručne bombe i noža, odnijevši 70.000 dinara, a sutradan je iz magazina »Veletabaka« repetiranom automatskom puškom prisvojio 115.000 dinara. Dana 16. veljače je također pomoću »fantomke« i automatske puške izvršio razbojništvo na crpki »Kelebia petrol« na križanju ceste Subotica-Tavankut odnijevši 45.000 dinara, a dan kasnije je sa crpke »Luk-oil« na isti način prisvojio 115.000 dinara. Dana 22. veljače je zajedno s bratom svojoj supruge *Predragom Petrovićem*

izvršio razbojništvo u pokušaju na području Sombora, opet uz pomoć automata i s »fantomkom« preko lica, ali je uхваćen i lišen slobode. Okružnom državnom tužiteljstvu je podnijeta kaznena prijava.

Policija priopćuje da je uhićen i *Dorđe Pereš* zbog postojanja osnovane sumnje da je izvršio tri krivična djela. Sredinom ožujka je nožem nanio teške tjelesne povrede prodavcu u trafici, ukravši mu mobilni telefon, dok je dva dana ranije uz prijetnju pištoljem prisvojio 7.500 dinara.

Uhićen je i *Dene Šabanović* zbog utemeljenih sumnji na prijetnje replikom pištolja, uporabu fizičke sile i oduzimanje novca, dok su zbog neovlaštene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga podnijete kaznene prijave protiv 11 osoba (uključujući dva maloljetnika), kada je zaplijenjeno oko 1.700 grama raznih

droga.

Podnijete su prijave i protiv *Vladimira Milovanovića* zbog sumnje da je ubio svoju suprugu kuhinjskim nožem, te *Milana Jovičića* zbog sumnje na korupciju u organima uprave.

Podnijete su i prijave protiv grupa koje su organizirale ilegalne prelaskе državne granice, protiv obilježja vikendica, te provalnika stanova i vozila.

Pored ovog, policija je protiv *Jelene Poljaković* i *Snježane Dragutinović* podnijela kaznene prijave zbog osnovane sumnje da su ilegalno prebacivali lica preko državne granice i posredovali u vršenju prostitucije. Operativnim radom se došlo do saznanja da se Jelena Poljaković bavi trgovinom ljudskim bićima, odnosno prebacivanjem državljanki Moldavije i Ukrajine iz SCG u Republiku Mađarsku radi bavljenja prostitucijom, a da je do sada prebačeno 15 djevojaka teretnim vlakom. Subotička policija, inače, ima jedan od najviših postotaka riješenih kaznenih djela u zemlji. ■

Donacija osjetljivog instrumenta iz Belgije

Mamograf pomaže ženama

Suradnja dobrotvorne udruge »La benevolencije«, Općine i Zdravstvenog centra donijela značajan rezultat

Subotička bolnica dobila je mamograf, instrument koji pomaže u dijagnostici ženskih tegoba vezanih za dojke. Pored ovog instrumenta bolnica St. Elizabeth iz Antwerpena iz Belgije donirala je i druge instrumente subotičkoj bolnici. Ova donacija realizirana je zahvaljujući udruzi »La benevolencija« i općinskoj Komisiji za zaštitu zdravlja.

Direktor bolnice *Nebojša Rakić* izrazio je zahvalnost predsjednici »La benevolencije« *Miri Poljaković* za zasluge u dobijanju ove donacije, dok je predsjednik Izvršnog odbora *Géza Kucsera* rekao, kako se osjeti to što je prije više od decenije zdravstvo odvojeno od lokalne samouprave, te je najavio da će u skladu s novim Zakonom o zdravstvu Općini biti

omogućeno brinuti se za zdravlje svojih sugrađana.

Član IO zadužen za kulturu *Árpád Papp* istaknuo je kako se do pred kraj godine nastavlja akcija kojom se nosioci dešavanja u kulturi uključuju u interdisciplinarnu suradnju za poboljšavanje uvjeta u zdravstvu, što je sprovedeno i tijekom festivala *Mayflower*.

Samostalna suradnica za zdravstvo u općini dr. *Zlata Kočik* naglasila je kako se uzajamnom suradnjom zdravstva, lokalne

samouprave i Zdravstvenog centra brže došlo do donacije, ali da je potreban još jedan ovakav uređaj.

Vodstvo Zdravstvenog centra i Općine rade na dobivanju novih međunarodnih donacija, te sredstva od Vlade Republike Srbije kako, bi se riješili i drugi problemi.

Dr. Rakić, Ispánovics i Kucsera

Dom za nezbrinutu djecu u Subotici bilježi jubilej

Sto godina brige o napuštenoj djeci

Dom za nezbrinutu djecu »Kolevka« u četvrtak je obilježio ravno sto godina postojanja, što ga svrstava u najstarije ustanove ove vrste na prostorima bivše Jugoslavije, pa i u europskim okvirima. Iako se početak rada ovog sirotišta vezuje za 1903. godinu, ono u stvari djeluje još od 1882. kao dio ustanove čija je centrala bila u Budimpešti. Desetak godina kasnije to postaje samostalni dom, a ime »Kolevka« dobiva 1920. godine. Danas ona prihvata djecu iz 46 općina širom zemlje, uz suradnju sa centrima za socijalni rad.

Tradicija staranja o djeci bez roditelja u Subotici je vrlo duga, te se još 1829. godine bilježi organizirana briga o nahočadi, djeci koju su majke ostavile. Od utemeljenja »Kolevke« do danas kroz dom je prošlo 95 generacija djece, a računa se da je u nje mu boravilo oko deset tisuća mališana. Danas je koncept zbrinjavanja djece donekle dopunjen, pa najveći broj stanovnika ovog

doma čine bolesni i hendikepirani mališani. Tijekom svih ovih godina »Kolevku« su pomagale brojne organizacije i pojedinci. Iako je novac i danas najveći problem, ni u vrijeme najtežih trenutaka i ekonomske krize dom nije prestajao raditi, uspijevajući da osigura najneophodnije uvjete za život i liječenje napuštene djece, napominje direktorica »Kolevke« *Mirjana Čabrić*. Pored humanitarnih organizacija i plemenitih pojedinaца, najveću ulogu u zbrinjavanju djece imaju zaposleni u domu, koji osim profesionalnosti u taj posao nesumnjivo ulažu i svoj entuzijizam i ljubav prema djeci. Ima ih preko stotinu, raznih profila, a uključeni su u posao oko djece danonoćno, svih 24 sata. Zahvaljujući postojanju ovakve ustanove, može se reći da su tisuće mališana, i pored tragične situacije u kojoj su se našli odmah po rođenju, uspjeli pronaći svoj put, i stvoriti vlastite obitelji.

V. L.

VIJESTI

Popravak mosta

Na sjednici Euroregije Dunav – Drava – Sava, koja je održana prošlog tjedna u Slavenskom Brodu, podržana je inicijativa Općine Subotica, te je popravak bogoslojskog mosta stavljen na listu prioriteta. Na sjednici, kojoj su prisustvovali i potpredsjednik SO Subotica *Bela Tonković* i član IO *Mirko Ostrogonac*, najavljeno je lobiranje kod Vlada SCG, BiH i Hrvatske da se ovaj značajan željeznički pravac popravi.

Izbori za MZ i šest odbornika

Izbori u mjesnim zajednicama i dopunski izbori za šest upražnjenih odborničkih mjesta održat će se 15. lipnja. Građani mogu izvršiti uvid u biračke spiskove i tražiti upis, brisanje ili drugu izmjenu do 30. svibnja u sobi 14 u Gradskoj kući ili u mjesnim kancelarijama u prigradskim naseljima.

Osječki direktori posjetili škole

U organizaciji udruge »Krov« i Udruge prosvjetnih radnika Hrvata u Vojvodini, iz Osijeka je došlo devet direktora osnovnih škola kako bi se upoznali sa načinom rada i potrebama hrvatskih odjeljenja. Između ostalog su posjetili školu u Đurđinu i donijeli udžbenike, lektiru i mape kako bi pomogli boljem izvođenju nastave. Goste su pozdravili zamjenik pokrajinskog tajnika za manjine *Slaven Dulić* i član IO SO Subotica *István Balázs Piri*.

Čajanka s političarima

U organizaciji radionice Zenith svoje djetinjstvo je uz foto-slajdove protekle srijede predstavio potpredsjednik Vlade Republike Srbije *József Kasza*. Ovom akcijom se pospješuje izgradnja povjerenja u multinačionalnim zajednicama. Na narednoj »Čajanci s političarima« o sebi će govoriti *Franjo Vujkov* 28. svibnja u 19 sati u Zelenoj dvorani Gradske kuće.

Predsjedničko odličje msgru. Gastoneu Candussu

Odličje za dobročinstva Hrvatskoj

VUKOVAR – Predsjednik Republike Hrvatske *Stjepan Mesić* je na inicijativu župana vukovarsko-srijemskog *Nikole Šafera*, odlikovao *msgr. Gastonea Candussa*, Redom Danice Hrvatske s likom Katarine Zrinske za sva dobročinstva koja je učinio za Republiku Hrvatsku a posebice za Vukovarsko-srijemsku županiju. Tijekom Domovinskog rata *msgr. Gastone Candusso* organizirao je prikupljanje humanitarne pomoći u Italiji, osobito u mjestu svoga djelovanja, kao rektor Katedrale u Gemoni del Friuli, Udine, Župa Marijina uzne-

senja. Don Gastone je osigurao i trajnu potporu većem broju djece kao i liječenje djece stradalnika iz svih dijelova Republike Hrvatske. Organizirao je kulturne priredbe i izložbe o ratnim razaranjima Hrvatske i tako dao veliki doprinos priznanju i promicanju međunarodnog položaja Hrvatske. U ime predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mesića* odlikovanje je *msgr. Gastoneu Candussu* dodijelio župan Vukovarsko-srijemski *Nikola Šafer*. Prije svečanosti izaslanstvo je posjetilo Ovčaru, a na Memorijalnom groblju žrtava iz Do-

movinskog rata položen je vijenac i zapaljene su svijeće.

O svojim dojmovima i odlikovanju *msgr. Gastone Candusso* je rekao: »Ovo odličje je za mene jedna velika stvar i ne samo za mene, nego i za sve svećenike moje biskupije i cijele pokrajine Friuli u Italiji. Ne samo da smo se zauzeli za mir, jer mir ima različitih oblika i lica. Htjeli smo se zauzeti za mir koji se temelji na istini i zato smo htjeli govoriti istinu o onome što se događa u Hrvatskoj«.

J. K.

Blagoslovljeni barjaci pčelara

BAČKI BREG – U crkvi svetog Mihovila u Bačkom Bregu u nedjelju, 11. svibnja, održana je sveta misa u povodu petstote obljetnice postojanja župe. Sačuvan je dokument iz 1503. godine iz kojega se vidi da je u crkvi u Bačkom Bregu ondašnji župnik bio fra Marin Ibrašimović koji je došao iz okolice Slavanskog Broda.

Sada je u ovoj crkvi župnik Davor Kovačević, također rodom iz okolice Slavanskog Broda. Članovi Kulturno-umjetničkog društva »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega priredili su program

na Svjetskom sajmu pčelarstva u Badenu, kraj Beča, 2000. godine. Na misi je posvećena zastava ovog sajma u prisustvu predsjednika *Stipana Pekanovića*, predstavnika udruge pčelara iz Slavonije i Baranje prof. *Slavka Dulića* te gostiju iz drugih mjesta. U Badenu je najboljim pčelarom proglašen *Stanko Panijan* iz Petrovaradina koji je u međuvremenu preminuo pa je priznanje u obliku pokala, ovom prigodom, primio njegov sin *Vjekoslav*.

J. P.

Rumljani proslavili blagdan svoga zaštitnika

RUMA – U nedjelju, 11. svibnja, povodom dana svetog Leopolda u župnoj Crkvi Svetog križa u Rumi, uz sudjelovanje svećenstva đakovačke biskupije održana je svečana misa koju je predvodio mjesni župnik *Boško Radijelović*. Svečanosti je pridoneo i Veliki tamburaški orkestar Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Matija Gubec« koji je za tu priliku izveo nekoliko skladbi. U ponedjeljak su u okviru proslave Svetog Leopolda blagoslovljene prostorije novoizgrađenog Pastoralnog doma.

N. J.

Multimedijalni centar u Tavankutu

TAVANKUT – Danas, 16. svibnja u OŠ »Matija Gubec« u Donjem Tavankutu bit će organizirano svečano otvorenje Multimedijalnog centra. Da podsjetimo, opremanje ovog računarskog centra potpomogli su Skupština općine Subotica i ADF (American Development Foundation). Svečanom otvorenju, koje je predviđeno za 12 sati, prisustvovat će predstavnici lokalnih vlasti kao i predstavnici ADF-a.

L. S.

Dejan Bukovac novi predsjednik KPZH »Šokadija«

SONTA – U subotu, 10. svibnja, u prostorijama župnog ureda u Sonti održana je izvanredna skupština KPZH »Šokadija« kojom je predsjedavao Andrije Ađina, a na dnevnom redu su bile izmjene i dopune Statuta te proširenje Predsjedništva.

Naime, dosadašnji rad je pokazao da je pet članova Predsjedništva premalo, te su predložene izmjene u Statutu, kojima bi

bilo omogućeno formirati Predsjedništvo od sedam članova, od kojih bi šest birala Skupština, a sedmi je, po funkciji, predsjednik novo uspostavljenog Umjetničkog odbora, kojega sačinjavaju voditelji svih sekcija. Predviđena je i promjena člana 21. kojim je reguliran status imovine u slučaju gašenja »Šokadije«. Navedeni prijedlozi usvojeni su jednoglasno, tako da je

novi član Predsjedništva Stipan Lukić, član tamburaške sekcije. Odmah po završetku Skupštine održana je konstitutivna sjednica Umjetničkog odbora, na kojoj je za predsjednika ovoga tijela izabran Andrija Ađin, te tako postao i član Predsjedništva »Šokadije«. U nastavku sjednice dosadašnji predsjednik Mato Zec ponudio je ostavku na tu funkciju s obrazloženjem da je iz osobnih razloga više nije u mogućnosti obnašati.

Nakon iscrpne diskusije i više prijedloga, Predsjedništvo je jednoglasno donijelo odluku o izboru Dejana Bukovca za predsjednika, Mate Zeca za potpredsjednika, Ivana Zlatara za blagajnika, a tajnica i dalje ostaje Tereza Bukovac. Donijeta je i odluka o imenovanju Ivana Andrašića za člana Komisije za predlaganje dodjele financijske potpore hrvatskim institucijama i organizacijama.

I. A.

Zavičaj na CD-u

SE MARTIN – Među povijesnim zidinama šikloške tvrđave Ženski pjevački zbor »Semarkuše« obilježio je svoju desetu obljetnicu postojanja, i tom prigodom promovirao CD pod naslovom »Semartinu, moje rodno selo, u tebi je bilo sve veselo«. Rijetko se događa da na nekom koncertu narodne glazbe poteknu suze, a upravo se to dogodilo i pjevačicama i publici. A kako i ne bi kad su te prekrasne šokačke pjesme u njima probudile stare uspomene, sjećanja na rodni kraj, na malo šokačko selo Semartin, u Mađarskoj, koje su prije 25 godina napustili Hrvati. Po pričama starih precima Šokaca su u ove krajeve stigli krajem 17. stoljeća zajedno s franjevcima nakon oslobođenja od Turaka. Trianon je razdvojio sedam šokačkih naselja i tako su Semartin, odnosno Kašad, ostali u Mađarskoj, a ostala pripala Hrvatskoj.

Sredinom prošlog stoljeća još je u selu živjelo blizu tisuću Hrvata koji su čuvali

svoje običaje i jezik. Međutim, mladi su počeli odlaziti na školovanje i upošljavali se u gradove, a nisu se vraćali. Šokci su počeli prodavati svoje kuće Romima, pa je prije 25 godina i posljednja hrvatska obitelj napustila Semartin.

Danas se više ne čuje hrvatska riječ. Jedino posjetivši groblje, prolaznik može vidjeti kako su tu nekada živjeli Hrvati. Većina ljudi naselila se u Kašad i Šikloš, ali svoj zavičaj nisu mogli zaboraviti. Upravo zato desetak žena prije deset godina ponovno je počelo pjevati stare šokačke pjesme i tako će sačuvati to veliko blago. Taj desetogodišnji rad okrunjen je prvim CD-om koji nije obični nosač zvuka, mnogo je više od toga. Živ je to spomenik sela i ljudi kojih više nema. Ujedno je to i blago za buduća pokoljenja, jer za mnoge će jedino taj CD značiti Semartin.

L. K.

Pet stoljeća crkve u Bačkom Bregu

BAČKI BREG – Pastoralno vijeće Župe Bački Breg povodom 500. obljetnice Župe organizira susret katoličke mladeži pod nazivom »Marijo, majko, mi smo tvoja djeca«, koji će se održati 17. svibnja

u Crkvi sv. Mihovila Arkandela u Bačkom Bregu. Svetu misu predvoditi će velečasni Davor Kovačević. Nakon programa u Domu kulture bit će priređen svečani ručak.

Z. G.

»UN i zaštita prava manjina«

SUBOTICA – U organizaciji Vojvođanskog centra za ljudska prava danas se u prostorijama Mađarskog kulturnog centra »Nepkőr« u Subotici s početkom u 18 sati održava tribina pod nazivom »Ujedinjene nacije i zaštita prava manjina«.

Direktorica Vojvođanskog centra za ljudska prava mr. Aleksandra Vujić iz Novog Sada održat će predavanje »Institucije i procedure UN povezane sa zaštitom prava manjina, sudjelovanje nevladinih organizacija«, šefica Službe za ljudska prava, Kancelarije visokog komesara UN za ljudska prava u Beogradu (UN OHCHR) Karolina Harvej govorit će o temi »Nacionalne manjine i uloga visokog komesara UN za ljudska prava u Srbiji i Crnoj Gori«, a stručnjak za pravnu i sudsku reformu, Kancelarija programa za razvoj UN (UNDP) u Beogradu, Olivera Purić iznijet će okupljenima »Pregled aktivnosti agencije UNDP u zaštiti manjinskih prava«.

Petar Kuntić, direktor društvenog poduzeća »Palić«

Vađenje iz agonije

Kolovoza prošle godine u Društvenom poduzeću »Palić«, specijaliziranom za poljoprivrednu proizvodnju, postavljen je za direktora *Petar Kuntić*, agronom iz Subotice, koji je iskustvo u ovom poslu stjecao i na imanjima kakvo je bilo nekadašnje »Belje« u Hrvatskoj. Time je on postao prvi direktor iz redova hrvatske zajednice kojeg je postavila Republička vlada u jednom društvenom poduzeću. Zajedno s poduzećem Kuntić je »naslijedio« i probleme stvarane desetak godina, zbog kojih su uvedene i posebne mjere u DP »Palić«, kako bi se mogla sprovesti sanacija i pripremiti postupak privatizacije.

»Osim 1.500 hektara obradive zemlje, nekoliko desetina hektara voćnjaka i šuma, ovdje me je sačekao i dug od preko deset milijuna dinara«, kaže Kuntić. »A tu je bilo i rješenje o obavezi plaćanja ekstraprofita u visini od 300 hiljada maraka. Te smo probleme najprije morali riješiti kako bismo bilo što dalje mogli preduzeti. Srećom, ekstraprofit nam je, uz pomoć advokata, donekle umanjen.«

Unutar poduzeća popriličan kaos – nakon nekoliko inventura utvrđeno je da nedostaje tri stotine hektara zemlje, otkriveno je više sumnjivih ugovora o zakupu, a više od tisuću hektara stajalo je neobrađeno. Uz to, dio državne imovine bio je pro-

dat, što je potpuno protuzakonito. Nakon raščišćavanja stanja otposlato je 15 krivičnih i drugih prijava protiv dotad odgovornih lica, a nedostajuća zemlja je vraćena nazad. »Tek tada smo mogli krenuti u pripremu poduzeća za ulazak u privatizacijski postupak, jer jedino sa čistom vlasničkom situacijom tvrtku možemo privatizirati«, napominje Kuntić.

Tijekom jeseni 2003. godine prvi put su obrađene i zasijane zapuštene parcele. Uz mnogo teškoća, budući da je nedostajalo, i još uvijek nedostaje i mehanizacije, i radnika za obradu takvog imanja. Poslovi su obavljani reducirano, bez oranja pojedinih površina, i uz gotovo danonoćan rad. Međutim, sav taj trud u ovom momentu izgleda uzaludan. Zbog izuzetno hladne zime dio usjeva je promrzao, a dio tek izniklih kultura kasnije je stradao zbog hladnog proljeća i kasnijeg enormnog skoka temperature. »Poslije svega očekujemo katastrofalno nisku žetvu. Svi ovi uvjeti nikako ne pogoduju usjevima, a posebno je za naše parcele loše to što je zemljište pretežno pjeskovitog sastava. Od svibanjske žetve stradala je čak i raž, iako je ona najotpornija od svih žitarica«, kaže direktor »Palića«. »Na koncu, čak i ako država proglasi elementarnu nepogodu, za naše poduzeće je to nedovoljno da izađe iz višego-

dišnje agonije. Nama su nužni prosječni prinosi kako bismo se oporavili. Ako se do naredne sjetve ne privatiziramo, biti će problem kako preživjeti još jednu godinu s ovako oskudnim sredstvima.«

V. L.

Komisija IO HNV-a o raspodjeli pokrajinskih sredstava

Ravnomjerno za sve

U prostorijama HKC »Bunjevačko kolo« prošle sedmice 11. svibnja održan je sastanak Komisije za raspodjelu sredstava određenih na pokrajinskim natječajima. Sastanku su prisustvovali predstavnici hrvatskih institucija iz Vojvodine.

Predsjednik IO HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk*, koji je predsjedavao sastankom, istakao je da je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje i kulturu izdvojilo 300.000 dinara za potrebe hrvatskih udruga, dok je Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine izdvojilo 320.000 dinara. IO HNV je na protekloj sjednici razmatrao pristigle prijave hrvatskih institucija, koje su se prijavile na natječaj. Desetak institucija priložilo je na natječaj 22 projekta, kojim su se od Pokrajinskog tajništva za obrazovanje i kulturu tražila sredstva u iznosu od 3.444.000,00 dinara, a od Pokrajinskog tajništva za propise, upravu i nacionalne manjine sredstva u iznosu od 3.468.724,00 dinara.

Predsjedavajući je dao prijedlog da predstavnici udruga ispune bodovne liste, koje su izrađene kao svojevrсна anketa. Sabiranjem bodova dobio bi se zbir rang liste za programe koji su podnijeti na natječaj. Prvih deset na rang listi tako bi dobilo dio odobrenih sredstava.

Ovaj prijedlog, međutim, nije prihvaćen. Predstavnici hrvatskih udruga su većinom glasovali za prijedlog da se odobrena sredstva podijele ravnomjerno svakoj udruzi od dobijenog ukupnog iznosa. Također je zaključeno da bi se predstavnici hrvatskih udruga trebali češće sastajati u cilju ustanovljavanja politike financiranja hrvatskih institucija.

Z. S.

Izlazak iz HNS-a Zlatka Šrama

Ne želim »prigodno« članstvo

Glavni tajnik Hrvatskog narodnog saveza *Zlatko Šram* obavještava javnost o svojoj ostavci sljedećim priopćenjem: »S obzirom da se Vijeće političke stranke koja se zove Hrvatski narodni savez (HNS) nije uspjelo sastati još od jeseni prošle godine, i da nisam bio u prilici priopćiti svoju odluku o izlasku iz HNS-a, davanju ostavke na članstvo u Vijeću stranke i na mjesto vršitelja dužnosti glavnog tajnika HNS-a – odlučio sam se učiniti to ovim putem. Navršilo se godinu dana kako sam ponudio Vijeću stranke političku platformu kojom sam nastojao artikulirati barem neke od temeljnih odrednica stratejskih interesa i političkog djelovanja stranke, a koja je ostala samo mrtvo slovo na papiru, kao uostalom i sama stranka. Budući da postoje mali izgledi da se u dogledno vrijeme održi, kako sjednica vijeća tako isto i izborna skupština stranke, koja je morala biti održana još prošle godine, ovim putem

obavještavam političku javnost da prestajem biti član stranke i da dajem neopozivu ostavku na članstvo u Vijeću i na dužnost vršitelja dužnosti glavnog tajnika. Ne želim, naime, biti više član jedne, po vlastitoj procjeni, »prigodne« hrvatske političke stranke, stranke koja će se u političku javnost izvlačiti kao nekakav »džoker iz rukava« onda kada netko procijeni da je to politički oportuno, ili pak stranke koja ima samo »paradnu« funkciju. U nekoliko sam navrata na Vijeću stranke ukazivao na svu štetnost ovakvog »djelovanja«, a pored toga i na nužnost stvaranja jedinstvenog hrvatskog političkog prostora odnosno bloka. Ovim svojim činom želim dati svoj doprinos u konsolidaciji hrvatske stranačke političke scene u Subotici, barem onakve kakvu ja osobno anticipiram u neposrednoj budućnosti« – stoji u priopćenju Zlatka Šrama.

N. P.

Nesuglasja unutar DSHV-a ne jenjavaju

Predsjednik ne želi izvanrednu skupštinu

U prostorijama Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini 9. svibnja održan je sastanak članova odbora Subotičke podružnice DSHV-a, Mjesnih odbora, članova Vijeća i Predsjedništva iz Subotičke podružnice. Četrdesetak okupljenih konstatiralo je, stoji u priopćenju izdatom nakon sastanka, kako »iako su Predsjedništvo i Vijeće DSHV-a donijeli odluku da se održi izvanredna godišnja skupština, na kojoj bi se na dnevnom redu našlo izglasavanje nepovjerenja predsjedniku stranke, a koja je bila zakazana za 31. ožujka, i nije održana zbog izvanrednog stanja u Republici, predsjednik DSHV-a i poslije toga nije zakazao sjednicu Predsjedništva stranke radi određivanja novog datuma. To nije učinio iako je dobio zaključak Subotičke podružnice u kojemu se traži održavanje te sjednice radi zakazivanja izvanredne skupštine«.

U priopćenju dalje stoji: »U međuvremenu, od donošenja odluke Predsjedništva i Vijeća, predsjednik DSHV-a pokušao je odlukom Predsjedništva anulirati odluku Predsjedništva i Vijeća. Iako to po Statutu nije moguće činiti, on je to pokušao u dva maha sazivanjem Predsjedništva. Posebno želimo istaći, da predsjednik u proteklom razdoblju nije našao za normalno da svoje makar i najbliže suradnike obavijesti o pozivu iz Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, nego je skupa sa Slavom Dulićem otišao u Veleposlanstvo, te tako ni Predsjedništvo, niti najbliži suradnici nisu saznali o čemu je tamo bilo govora. Ovakvi postupci otežavaju rad stranke, koja je i inače u teškim uvjetima, kako financijskim, tako i kadrovskim. U međuvremenu predsjednik je putovao na razne sastanke a da o tome nikoga iz rukovod-

stva stranke nije obavijestio. Konkretno, danas smo saznali da je otputovao u Janjevo, iako je naša stranka Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

Smatramo da je ovako nemoguće raditi. Ako predstoje izmjene u propisu oko organizacija političkih stranaka, onda bi poslu trebalo odmah pristupiti, kako ne bismo ponovno došli u situaciju, kao što je bilo s izborom Hrvatskog nacionalnog vijeća, za koji neuspjeh smatramo da je prvenstveno odgovoran predsjednik stranke. Tražimo da predsjednik odmah zakaže sastanak Predsjedništva stranke radi određivanja datuma održavanja izvanredne skupštine radi izbora novog rukovodstva, budući da mandat dužnosnicima nije istekao.« – stoji na kraju priopćenja Subotičke podružnice DSHV-a.

D.D.

Druga sjednica IO HNV

Izvršni odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća održao je 7. svibnja u svojim prostorijama drugu sjednicu, na kojoj su definirani kriteriji i metodologije za formiranje rang-lista zahtjeva za financiranje hrvatskih udruga i institucija iz sredstava Pokrajinskog proračuna, a radi se o budovnom sustavu.

Predsjednik Izvršnog odbora izvijestio je članove IO da je upućen zahtjev za financijsku potporu Hrvatskom nacionalnom vijeću iz sredstava proračuna Republike Hrvatske za 2003. godinu na temelju raspisanog »Javnog natječaja« Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske. Ukupan iznos financijskih sredstava koji traži IO HNV je 94.950,00 eura.

Ured Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici

Ured HNV počeo s radom

Izvršni odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća počeo je raditi u prostorijama HKC »Bunjevačko kolo« u Subotici, na adresi Preradovićeve 4.

Radno vrijeme je od 9,00 sati do 13,00 sati. U tom vremenu na telefone

024 556 898 i 024 553 818 možete dobiti kontakt osobe i na istim telefonima ostaviti željenu poruku ili zatražiti određene informacije iz rada Ureda HNV-a i e-vlade.

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árusítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

Gradovi Bačke i Srijema u povijesti: Ilok (2.)

Sjedište bosanskog kralja

Putovati u srednjem vijeku nije bilo nimalo lako, često je više ličilo na avanturu nego na ugodno razgledanje okoliša. Suhozemni putovi, često neprohodni, bili su vezani uz vodu, zbog napajanja konja i volova koji su vukli teška kola. Najlakše je bilo putovati vodom i zato su velike rijeke bile i prvi »drumovi«.

U Europskim okvirima jedan od najznačajnijih vodenih putova bio je Dunav, nekadašnja granica, limes između civiliziranog (rimskog) i barbarskog (barbaricum) svijeta. Zato nije čudno što su na posmatranom području najznačajniji srednjovjekovni gradovi, centri civilizacije, nastali uz Dunav, ili u njegovoj blizini.

PREKRASNI POGLED NA SRIJEM:

U našoj priči krenuli smo rječicom Mostongom od najznačajnijeg grada Barbarikuma Bača ploviti niz srednjovjekovni Dunav. Prvo nailazimo na značajan rječni prijelaz-kovin na Bačkoj strani čije je ime Pešta (Pest), preteča današnje Bačke Palanke. Preko puta Pešte, na obroncima Fruške (Franačke) gore diže se Ilok (Újlak). Nad panoramom današnjeg grada i dan danas dominira silueta ostataka dvorca *Nikole Iločkog* (Újlaki Miklós), najistaknutijeg člana nekad moćne familije (živio od 1417.-1477.), koji je istovremeno bio Erdeljski vojvoda i bosanski kralj. Tu titulu mu je dao *Matijaš I Korvin* (Korvin Mátyás) 1471. godine, uzgred njihovi očevi su tvorili jaku ligu Hunyadi-Iločki, a dotični Nikola je bio kum Matijaševom sinu *Ivanišu Korvinu* (Korvin János) kasnijem hrvatsko-slavonskom banu, sahranjenom u lepoglavskom samostanu.

Ovim bismo i završili priču o međusobnim vezama hrvatsko-ugarskih velikaša (tek da se vidi okvir vremena o kojem pripovijedam) i vratili bismo se u srednjovjekovni Ilok, značajni grad srednjovjekovnog hrvatsko-ugarskog kraljevstva.

Srijemski biskup i kraljev kancelar *Stevan Brodarič* (Brodarics István) početkom XIX. vijeka ovako opisuje Ilok: »grad krasi nevjerovatno lijep dvorac, i tu nam se otvara pogled na blaženi plodni Srijem. U svijetu hvale njegova vina, ali tu se rađa i sve što je čovjeku potrebno...«

Neki autori tvrde da je Ilok u to vrijeme imao 8-10 tisuća stanovnika (što je pretjerano jer su značajni gradovi tog vremena Budim ili Pečuh imali upola manje stanovnika). Grad ima razvijenu mrežu ulica čija su imena sačuvana u dokumentima. To su ulice Ribara, Krečara, Požeška, Svetog Ladislava, Svete Jelisavete. Grad ima i nekoliko predgrađa kao što je Mali Ilok. U gradu imaju svoje crkve i samostane dva »prosjaka« reda – augustinci i franjevci, kao i ženski red klarise. Tu se diže u nebo katedralna crkva nazvana po apostolima Petru i Pavlu jer je jedno vrijeme ovdje bilo i sjedište srijemskih biskupa. U gradu

Iločka kula

su i dvije bolnice (hospitiuma) u kojem fratri njeguju ranjene i bolesne.

GROB SVETOG IVANA KAPISTRANA: Ilok je bio svojevremeno i »specijalno lječilište«, naime, tisuće bolesnih dolazilo je iz Bačke, Srijema i Baranje da kod groba svetog Ivana Kapistrana traže lijek za svoje neizlječive bolesti. Postoje dva zapisnika s ukupno 399 imena, osoba koje su se izliječile zahvaljujući čudesnom Kapistranu (faksimil i transkript zapisnika je objavljen 1972. godine u Osijeku; Ive Mažuran, »Čudesa Ivana Kapistrana«). Ovi zapisni-

Gradovi su u povijesti uvijek predstavljali viši stupanj slobode, nego sela, i zato su se u gradovima prvi put susretale i miješale razne kulture, civilizacije, jezici. U ovoj povijesti glavnu ulogu ima čovjek - graditelj, zato, uopće nije bitno tko je, kada i odakle došao. U ovoj priči bitno je tko je što učinio i izgradio.

Piše:
mr. Zsombor Szabó

ci služili su kao dokaz prilikom njegovog proglašenja za sveca. Ivan Kapistran je s drugim Ivanom, Hunjadijem (Hunyadi János), bio tvorac velike pobjede nad Turcima 1456. godine pod zidinama tadašnjeg Nándorfehérvár-a (današnjeg Beograda). Kapistran, podrijetlom iz Italije, kao franjevac je došao vrbovati križare za veliki pohod protiv Turaka, da bi se spasila kršćanska Europa. Današnjim rečima rekli bismo, on je davao logistiku, a Hunyadi vojno znanje i iskustvo.

Poslije bitke obojica su oboljeli od kuge, Kapistran se na nagovor Nikole Iločkog povukao u Ilok, u franjevački samostan, liječiti se i tu je i umro iste godine, a prije njega je umro njegov veliki suborac Janoš Hunyadi. Za vrijeme ratova s Turcima njegov je grob nestao.

U srednjem vijeku naziv kraljevski grad (civitatis) značio je skoro najveću gradsku privilegiju. Jedina jača privilegija bila je slobodni kraljevski grad (regia et civitas). Ilok je pomenutu privilegiju dobio 1524. godine od kralja Ludovika II. Jageloviča (II. Jagelló Lajos). Ovaj izuzetno važan povjesno-kulturni dokument je sačuvan, i nalazi se u Beču (hrvatski prevod Lovro Kiš, »Statut grada Iloka«, u Godišnjaku Matice Hrvatske 1970, Vinkovci). Mladi kralj, koji je oskudijevao u materijalnim sredstvima, uočivši tursku opasnost, davanjem privilegije Iloku želio je gospodarstveno ojačati građane, da bi oni o vlastitom trošku ojačali gradske obrambene zidove. Iločani nisu imali vremena iskoristiti ovu mogućnost, poslije kratke opsade Turci godinu dana kasnije u pohodu na Ugarsku zauzimaju grad i tvrđavu i time nestaje jedan značajan srednjovjekovni grad. Zamislimo li drugačiji tijek povijesti, danas bismo govorili o značajnom kulturnom, trgovačkom i vjerskom centru na obali Dunava pod imenom Pest-Ilok.

Hrvati u Vojvodini u izvješćima o položaju, ostvarivanju i kršenju ljudskih i manjinskih prava u razdoblju od 1990. do 2003. godine (2.)

Pritisci u Srijemu i jugozapadnoj Bačkoj

1.) Lučić, Milan, *Položaj i prava manjina u Vojvodini*, Pokrajinski sekretarijat za informacije, Novi Sad 1993., str. 68.

(Sadrži popularno i kratko pisan pregled povijesti Vojvodine, zatim analizu pravnog okvira, prikaz statističkih podataka, te obima ostvarivanja manjinskih prava, raden, čini se, da bi se afirmirala tadašnja manjinska politika, što znači da je uveliko »opterećena« uljepšavanjem stvarnosti. Knjiga je bogato ilustrirana fotografijama i zemljovidima. O hrvatskoj manjini se piše šturo: navodi se tek kao statistička činjenica, ali se ne problematizira, to jest prešućuje se činjenica što tada nisu ostvarivali manjinska prava. Ista je brošura imala i svoje izdanje i na engleskom jeziku: Lučić, Milan, *The Status and Rights of Minorities in Vojvodina*, Pokrajinski sekretarijat za informacije, Novi Sad 1995., str. 70.)

2.) *Suzbijanje rasne diskriminacije i verske netrpeljivosti u SR Jugoslaviji*, u: Jugoslovenski pregled 3/1994., Beograd 1994.

(Riječ je o istoimenom izvješću, koji je Vlada SR Jugoslavije kolovoza 1995. dostavila Komitetu Ujedinjenih naroda za eliminiranje rasne diskriminacije. U izvješću se pristrasno i tendenciozno govori i o protjerivanju Hrvata u Vojvodini, to jest Srijemu (str. 43-44), pri čemu se sami Hrvati doslovce okrivljuju za takvu sudbinu, koristeći insinuaciju da se veliki broj hrvatskih mladića prijavio u hrvatsku vojsku te da su za istu Hrvati u Srijemu prikupljali i novčanu pomoć.)

3.) Lutovac, Zoran, *Manjine, KEBS i jugoslovenska kriza*, Institut društvenih nauka i Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd 1995., str. 216.

(Teme su ove pravno-politološke studije: razvoj manjinskih standarda KEBS-a, zatim odnos SFRJ i SRJ spram toga, te manjinska problematika u Jugoslaviji u kontekstu krize i pristup KEBS-a. U dijelu koji govori o položaju manjina u SRJ, osim analize pravnog okvira, te statističkog pregleda nacionalne strukture stanovništva, donosi i kratku natuknicu o političkom organiziranju vojvođanskih Hrvata kao i o uspjesima koje je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini postizao na izborima (str. 130-131).

4.) Visković, Ivo, *Narodi koji su postali manjine – unutrašnji i međunarodni aspekti novog položaja Muslimana i Hrvata u SR Jugoslaviji*, u zborniku: *Položaj manjina u Saveznoj Republici Jugoslaviji*, SANU, Beograd 1996., str. 339-348.

(U radnji se prvi puta u SRJ ozbiljnije raspravlja o pravnom statusu i položaju tzv. novih manjina, a među njima eksplicite i Hrvata, te se ukazuje i na značaj nastojanja glede njihova pravična rješenja.)

5.) *Pod lupom – ljudska prava 1991-95.*, Fond za humanitarno pravo, Beograd 1997., str. 306.

(U knjizi su objedinjeno objavljena 22 izvješća ove ugledne nevladine organizacije o teškim povredama ljudskih prava u vrijeme oružanih sukoba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Dva izvješća govore o kršenju ljudskih prava Hrvata u Srijemu i jugozapadnoj Bačkoj: »Hrtkovci – pritisak na Hrvate u Srbiji« (veljača, 1993.) (str. 5-11), te »Razmena stanovništva – vojvođanski Hrvati za Srbe iz Hrvatske« (prosinac, 1993.) (str. 69-93). Ova izvješća, koja su

Tekst je nastao u namjeri da se na jednom mjestu registrira način obradbe Hrvata iz Vojvodine u svim relevantnim izvješćima vladinih i nevladinih organizacija, koji za predmet imaju problematiku položaja, ost-

Piše:
Tomislav Žigmanov

varivanja i kršenja ljudskih i manjinskih prava. Pri tomu, autor se služio isključivo javno objavljenim publikacijama, a osim osnovnih bibliografskih podataka o izvješću, u tekstu se donosi i sažeti opis sadržaja izvješća te kratki ukaz na način kako su obrađeni Hrvati. Tako se dobiva ne samo bibliografska obrađena građa o ovoj problematici, već i jedna šira obradba, koja će zacijelo biti od velike koristi za daljnja istraživanja o položaju Hrvata u Vojvodini od 1990. godine do

od vremena završetka bila dostupna u javnosti, smatraju se za prva nevladina relevantna koja dokumentirano govore o protjerivanju Hrvata iz Vojvodine.)

6.) *Izveštaj o ljudskim pravima u Srbiji za 1997. godinu*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd 1998., str. 148.

(Sumarno izvješće o stanju ljudskih prava u Srbiji za 1997. godinu nevladine organizacije koja je, čini se, najviše uradila na planu afirmacije problema prava manjina. Osim ukupnog prikaza (ne) ostvarivanja individualnih ljudskih prava, izvješće sadrži i dio koji se odnosi na sve nacionalne manjine u Srbiji: »Nacionalne manjine« (str. 42-50), u kojem se na nekoliko mjesta korektno govori i o problemu neostvarivanja manjinskih prava Hrvata u Vojvodini. Ujedno, u *Dodatku* ovoga izvješća objavljen je i *Izveštaj o položaju Hrvata* (str. 105-123), u kojemu se obuhvatno i pouzdano govori općenito o položaju i problemima Hrvata kao nove manjine nakon raspada SFRJ, ali i o problemu (ne) ostvarivanju prava Hrvata u Vojvodini u 1997. godini.)

Urok kod bački Bunjevaca Hrvata (III. dio)

Običaji pri rođenju djeteta

Piše: Alojzije Stantić

U prva tri dana babina mater nije smila zaspao, zato su se oko nje skupljali momci i djevojke, da je zabave da ne zaspe i da novorođenčetu vili i vištice ne naude.

Kadgod su na salašima obilovale vračke i virovanja da će se štogod rđavo ili dobro desiti ako se prije tog štogod uradi da se spriječe kojekake natprirodne sile. Međim tim tolikim adetima ima j i tušta, pa i ovaki:

UROK ŽENE U BLAGOSLOVENOM STANJU: Kad je salašarka doznala da je u »blagoslovenom stanju«, to je najpre u povirenju kazala snajki ili snašici (žena čovikovog starijeg brata), ili više njima, s kojima je bila povirljiva. Od onda su se te žene prema nosećoj ženi odnosile s obaškom brigom, pazile je da ne naudi plodu kojeg nosi, a to stanje, budući radosni događaj, kazale su i ženinom čoviku. Od tog vrimenta su počela virovanja da se trudnici mora udovoljiti svakoj želji, ako je to moguće, rad onog koga nosi pod srcem. Od onda se žena u »stanju« obično ponašala prema virovanju:

- * ne smi pogledat na ružno čeljade, da joj dite ne bude izobličeno lice;
- * ako usput vidi ukop ne smi ga zagledat, jel će djetetova boja lica bit mrtvačko žuta, ružna;
- * takođe ne smi pogledat na pendžer iza kojeg se nalazi odar s mrcom (sve do sridine XX. vika mrca su saranjivali iz rodne kuće), al ako slučajno tamo pogleda tom mož pomoć ako oma ode kući i umije se u vodi koja je izvučena iz bunara posli zalaska sunca;
- * bilo je takog virovanja da se prithodna nedaća mož potrt ako žena u »blagoslovenom stanju« pomisli na dite koje nosi.

U svakom slučaju, priki lik je da se od neprilike sačuva, ako u takoj prilici žena pljune tri put.

Bilo je i takog da je žena »blagoslovenom stanju« nosila oko vrata, na crvenom žinoru, obišenu sliku sv. Antuna.

UROK POSLI ROĐENJA DJETETA: Kad je žena rodila dite, počele su druge nevolje – kako da se dite sačuva od uroka, kako da na

Snimak je iz arhiva A. Stantića

Spiralne žene od peciva – Simbol lita i plodnosti (Ukrajina)

njeg ne diluju vištice i drugi koje-kaki »zli duhovi«:

- * u Đurđinu, Vanteleku (Pavlovac) i njevoj okolini u *babinama* su u obliku okrugle šatre okružili krevet roditelja s novorođenčecom da odgraniče pristup rđavim vilama.

- * U prva tri dana *babina* mater nije smila zaspao, zato su se oko nje skupljali momci i djevojke, da je zabave da ne zaspe i da novorođenčetu vile i vištice ne naude.

- * U to vrime je bio adet da su posli krštenja dite ostavili na podu, otka- leg ga digo otac. Dite su zato polegli na zemlju da cilog života živi alvatno od roda kojeg mu daje zemlja.

- * Rđave vile su kontene da tušta naude salašarima. Kadre su da mater oduzmu mliko i da se rad tog razboli novorođenče. Da bi to spriječili, žene su se od rđavi namira vila branile da su pod uzgljancu mećale malo soli i bilog luka koji će nauditi rđavim vilama i višticama.

- * Posli kupanja djeteta mater više nije slobodno pogledat u vodu, u kojem je dite okupano, jel će se ono priladiti.

- * Ditetu do jedne godine nije bilo slobodno oćić nokte, jel ako to urade, mož se desiti da će ono umrit.

- * Vodili su računa da malo dite ne pogleda u ogledalo jel se mož desiti da umre.

- * Ako mater proliva vodu posli kupanja djeteta, triba da je prolije u pravcu istoka.

- * Ako kogod zaljula praznu ljuļu (kolivku), mož da na nju izazove nesriću, koja se mož svršiti smrću djeteta.

- * Ako novorođenče umre, ono neće ostavit na miru dušu matere, osobito ako ono nije kršteno, zato su kadgod žurili s krštenjem djeteta. Krstili su ga najkasnije sutradan po rođenju. Salašari su o tom itekako vodili računa jel su dite odneli krstit do najbližeg pope brez obzira kaka je bio put blatnjav, čačkav ili snigom zavijan.

- * Umrlo novorođenče se noćom potajno vraća do matere i onda to na njezinim nabrizganim sisama izaziva bol.

- * Ako je mater umrla, onda se noćom kradom vraća u kuću da podoji dite. Zato je kadgod bio adet da se uveče ostave malko otkrinita vrata, da se mater lakše uvuče u sobu da podoji dite. U najviše slučajeva ovako su ostavljali otkrinita vrata devet dana.

Ovo je mali izbor virovanja, kadgodašnji adeta, koji su se pridržavale žene u »blagoslovenom« stanju i posli rođenja djeteta.

babine – 1) čuvanje, noćenje kod novorođenčeta tri dana i tri noći. Po kadgodašnjem virovanju dite će zli dusi ili vištice ureć ili ga odniti pa misto njega ostavit »podmeće« (podmetnuto dite, kaka napravljena beba); 2) trodnevje novorođenčeta u kojem je ono kršteno; 3) vrime kad se porodolji nosi ilo, kuvano i pečeno; 4) vrime u kojem se prilikom posite dite daruje, obično novcima koje mu metnu u dunjicu ili pod glavu. To je i vrime darivanja roditelja; 5) svečana užna koju prave zetu prve nedilje posli vinčanja. ■

Duhovna obnova naroda

Uloga Crkve u podizanju samopovjerenja

Piše: Vlač. mr.
Andrija Kopilović

Govorimo li o duhovnoj obnovi naroda, moramo reći da se radi o tome da treba obnoviti duh naroda iz Božjega duha. Narodu treba vratiti svijest da postoji Stvoritelj svijeta, i da zato što nas je postavio ovdje, imamo potpuno pravo na ovo tlo.

Temeljna duhovna obnova jest ona koju nam donosi autor čovječanstva, Stvoritelj svijeta. Duh Božji božanska je sila koja inkubira i doziva u život sve ono što Bog želi stvoriti. Duh Božji obnavlja lice zemlje, zato je on obnoviteljski duh. On je onaj koji uvodi u svu istinu, koji poučava i brani ljude.

Naš narod je kroz vjekove stajao na raskršćima, na braniku europske civilizacije. Puno puta se osjećao osamljenim, prepušten volji drugih, neshvaćen i neprihvaćen. Stoga se u narodu stvorio osjećaj povrijeđenosti i osjećaj da nismo dovoljno voljeni, ni cijenjeni. Iz te smo se rane pokušavali braniti, pokazati pred svijetom da smo čestiti, dobri, demokrati, jaki i odvažni. Trebali smo pred svijetom pokazati nešto zbog čega bi nas cijenili. Posljednja desetljeća donijela su nam nove hipoteke, zbog kojih smo mislili da nikad nećemo moći biti slobodna zemlja. Pojavili su se osjećaji bespomoćnosti, defetizma, pa i odricanja od vlastitih korijena i naroda. To je stvaralo nepovjerenje u narodu, nevjeru da možemo biti zajedno, da možemo uspjeti. Razni interesi vodili su narod na razne strane, poprimali smo nezadovoljstvo, bunt i psovke, način djelovanja u kojem je bilo važno pripadati određenoj partiji, dodvoravati se jačem narodu, biti uz onoga koji ima vlast. Tako se nije moglo vjerovati u vlastite snage. Nije se vjerovalo u rad, nego u pripadnost određenoj ideologiji.

Tako su u narodu nastale bezbrojne rane, moralni padovi i nemoci, defetizmi, slabosti, razdiranja i nepovjerenja. Treba, dakle, vratiti narodu povjerenje u svoju vlastiti bitak.

To možemo crpiti iz stvarateljskog, Božjeg darivanja. Bog nas je, naime, stavio na ovo tlo, Bog nam je dao naše očeve koji su se borili i sačuvali ovu zemlju, Bog nas je htio, postavio nas je ovamo i želio

da se borimo za slobodu, za identitet, za mir. Konačni kriterij što je lijevo, a što desno, što je moralno, a što nemoralno, može dati samo Bog. Jer različiti ljudi različito misle. Božje riječi, Božje zapovijedi i Božja riječ, koja stoji u savjesti, siguran su kriterij za ono što je ispravno, a što nepravno.

Govorimo li o duhovnoj obnovi naroda, moramo reći da se radi o tome da treba obnoviti duh naroda iz Božjega duha. Narodu treba vratiti svijest da postoji Stvoritelj svijeta, i da zato što nas je postavio ovdje, imamo potpuno pravo na ovo tlo. Zato što postoji Bog, nema boljih i lošijih naroda, nema nesposobnijih i sposobnijih, nema većih i manjih, nego je svaki narod jednako dragocjen. Pred Bogom jedna je osoba jednako važna kao i milijardu osoba. Povjerenje da naš narod može postati vrhunski, da ima pravo tražiti svoje, da može davati i drugima, da ima pravo na svoju slobodu, na domovinu, na vlast, na svoju ekonomiju, financije, na svoje dobrosusjedске odnose, temelj je izgradnje novog društva.

Temeljna duhovna obnova je ona koja izlazi iz Crkve. Budući da je

naš narod katolički, darujmo svoj prilog iz Božjega duha koji struji kroz Crkvu u društvo. Sigurno, svaka religija teži za Božjim duhom i Božjim snagama. I zato je svaka prozvana i pozvana da sa svoje strane doprinese toj obnovi. Samo Bog može izliječiti slomljena srca. Komplekse manje vrijednosti, moralnu slomljenost i nepovjerljivo srce može izliječiti jedino Bog. On liječi kroz molitvu, post, slušanje njegove riječi. Crkva bi stoga trebala biti prostor kroz koji Bog ulazi u naš narod i čitav narod liječi i spašava. Na taj će način narod u korijenima, u temelju, u osnovi svoga bitka biti iscijeljen, oslonjen na svoje noge, obnovljen Božjim duhom i tada će moći pravilno birati sve ono što je u Europi dobro, čestito, sve ono što je duh Europe u dobrom smislu. Crkva stoga treba reevangelizaciju da bi mogla evangelizirati one koji nisu pripadnici Crkve. Duhovna obnova Crkve preduvjet je za duhovnu obnovu društva. Jer, Crkva je, kako kaže Koncil, duša društva. Samo obnovljena duša može obnavljati tijelo.

Neka Bog obnovi tvoj duh. ■

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- ▲ djeca do 6 godina voze se besplatno
- ▲ djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- ▲ studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)

▲ osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

**POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU
OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I
VAŽE 30 DANA.**

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Prijedlog tjedna

Velegradski usamljenik i manchesterski spleen

»Polovnjak« Dalibora Cvitana

Priča romana *Dalibora Cvitana* »Polovnjak« uvodi nas u intimu romanesknog junaka Ervina, koji je u zrelim životnim godinama i koji se nalazi usred inventure svog života. Uz vješto vođenu priču, Cvitan u brojnim esejističkim pasajžima, analizom vivisekura egzistenciju Ervina, koji je pomiren svojom pozicijom marginalca, rezignirano uputio: »basta, finito, ciao, dixi, amen, howgh, bogotac, bogsin i duh sveti« žarištu života, mireći se s pozicijom tek rubnog osmatrača. Ipak, ti dosadni i dugi popodnevni sati nakon jednoličnog posla, kada je još daleko od večernjeg televizijskog programa, uz želju da se nešto »s tim vremenom napravi«, izjeda ju Ervina i neumitno

ga vraćaju piću. U posljednjem pokušaju da promijeni svoj život, koji je svojevrsni slijepi kolosijek, Ervin nastoji u ljubavnoj vezi pronaći izlaz u nepatvoren život, ali ne pronalazi vrata, iako su ona otključana. Nakon kraha svojih nada, Ervin ostaje utonuo u depresiju i jalovo samosažaljevanje. Iako u punoj životnoj snazi, Cvitanov junak ostaje sapet u klopki ravnodušne svakodnevice.

Dalibor Cvitan je pisac koji se uspješno okušao u svim literarnim žanrovima. Na književno tlo je stupio zbirkom poezije »Poslednji kupač«, davne 1957. godine. Nakon još jedne zbirke pjesama »Apo thalattes«, objavljene 1969. godine, Dalibor Cvitan se posvetio drugim literarnim žanrovima, ispisujući kritičko-esejističku, a potom i novelističko-romanesknu prozu, a okušao se i kao dramski pisac. Uredio je antologiju hrvatskog pjesništva za djecu »Vječnotraž« 1975. koja je u skraćenom obliku prevedena na engleski i objavljena u časopisu »The Bridge«. Bio je urednik u više listova i časopisa, kao što su: »Telegram«, »Umjetnost i dijete«, »Termin« i »Repu-

blika«. Za knjigu eseja i kritika »Ironični narcis« dobio je 1971. godine Nagradu grada Zagreba.

Roman »Polovnjak« sadrži inventuru gubitaka u životu glavnog junaka, jer su njegova postignuća neznatna. Cvitan bilježi slabe strane i promašaje živo predloženog nezadovoljnika i usamljenika u velegradu, koji je rashodovani stjegonoša poraza, uslijed čega je rezigniran, jer je »tek trpljen, a nikad željen i zvan«. I tako se Ervin na koncu našao u podstanskoj sobici, nakon što je bježeći ostavio svoj stan ženi za koju je mislio da je voli, i nakon otkaza koji je dao na poslu, nastavljajući da životari od honorara za korekture. Taj posao se za njega najzad učinio ugodan. Nije bilo više naprezanja da shvati ili da interpretira život na svoj način. Nije više osjećao potrebu da utisne svemu svoj pečat. »Tako je divno živjeti od pogreške, kad je čitav život bio samo jedna pogreška«, rezignirano zaključuje Ervin, postajući čovjek koji ispravlja tuđe pogreške u tekstovima koje dobiva na korekturu.

Najjednostavniji način da se odredi roman »Polovnjak«, jest da se svrsta među ona djela koja nose etiketu »urbana proza«. Dalibor Cvitan nije pisac koji je zatvorio oči pred onim što je vidio u velegradu kakav je Zagreb. Pronicljivi promatrač i otkrivač, Cvitan ne šteti svog junaka, koji vjerodostojno svjedoči o životu koji nije uvijek lijep. Iako je glavni lik romana kukavica i plašljivac, Cvitan zna pridobiti čitatelje. Uostalom, zar se nije svatko od nas, bar poneki put suočio, baš kao i Cvitanov junak, s neminovnošću »da ne možeš načiniti ni tri koraka, a da ti po koljenu ne lupi obruč na koji si nagazio«. A obruča, kao što znamo, ima raznih.

»Closer« Joy Divisiona

Nekoliko dana po završetku rada na albumu »Closer« 18. svibnja 1980. godine Ian Curtis, frontman i pjevač sastava »Joy Division«, izvršio je samoubojstvo. Sastav je dan kasnije trebao da otputuje na svoju prvu američku turneju. Sa singlom »Love Will Tear Us Apart« i albumom »Closer« bili su na samoj ivici komercijalnog proboja. Nakon smrti Ian Curtisa ostali članovi grupe nastavili su rad pod imenom »New Order«, a album »Closer« ostaje zvijezda sastava »Joy Division«, zvijezda koja ni malo ne tamni. »Closer« je drugi album ovoga sastava, nakon debija »Unknown Pleasures«.

Dva albuma su bila dovoljna za sastav kalibra »Joy Division« da se predstave kao band sa zaokruženim konceptom.

Apokaliptične pjesničke vizije i neprikladanost svakodnevice, ali ujedno i vizija ispunjena nježnošću, uz tihi i energijom obilan zvuk sastava »Joy Division«, imaju svoje uporište u radničkim manchesterskim kvartovima u kojima su živjeli članovi banda, u susjedstvu kemijskih fabrika, koje su locirane u predgrađu Manchestera. Uz nezaobilaznu depresivnost jednolične svakodnevice, »Joy Division« su ipak uspjeli pronaći i djelić nevjerojatne ljepote u tom industrijskom »apsolutnom svijetu ružnoće«.

Curtisov pristup muzici i lirici nikada nije jednodimenzionalan. Curtis kao da je secirao sebe, iznoseći otvoreno svoje duševne patnje, promatrajući i svijet oko sebe i ponore u sebi. Album »Closer« u punoći izražava »novu jezu« i tjeskobu, jer »Joy Division« vješto barataju skalpelom analize manchesterskog spleena urbanih radničkih kvartova. »Closer« nam ujedno predložava krutu stvarnost i poniranje u zagonetku ljudske duše. Suština onoga što je sastav zabilježio na albumu je emocija. Iako je u pitanju gorak i težak muzičko-lirski iskaz, album sadrži i iskre optimizma u težnji prevladavanja atmosfere beznađa i neostvarenih ambicija. Na albumu svi instrumenti imaju svoju prostornost u zvučnoj slici i baš kao što zvuk akustičnog klavira u pojedinim skladbama preplavljuje tmurne ritmične podloge, isto tako u pojedinim skladbama sastav ukazuje na moguću pobjedu svjetla nad tamom. Snažnom personalnom ekspresijom »Joy Division« su izrazili htijenje za autentičnim životom. »All You Need Is Love«, zar ne? Ian Curtisu nije uspjelo.

Zvonko Sarić

Vijesti

»Tu, oko nas« u Tivtu

U tivatskom hotelu »Palma« u okviru projekta Pakta za stabilnost jugoistočne Europe, otvorena je izložba fotografija pod nazivom »Tu, oko nas«. Izložene su fotografije napravili učenici »Art-kampa Tivat 2003« iz Crne Gore i Hrvatske.

Hrvatski glazbenici na novosadskom »Interzone 4«

U okviru konceptualnoga glazbenog festivala »Interzone 4«, koji se održava u Novom Sadu, 10. svibnja su na Kamernoj sceni SNP-a zanimljivi muzički performance izveli hrvatski glazbenici okupljeni u skupini »Nova grupa«. Sat i pol nakon njih u Velikoj sali novosadskog Pozorišta mladih treći festivalski dan okončale su njihove kolege i sunarodnjaci iz skupine »Dada Jihad«.

»Sjećanja na život u socijalizmu« Sanje Iveković

U okviru nedavno završenog 7. međunarodnog video-festivala »Videomedeja«, koji se održavao u Novom Sadu, najviše pozornosti je privukao film hrvatske umjetnice *Sanje Iveković* »Borovi i jele: Sjećanje na život u socijalizmu«. Film je koncipiran kao jedna u nizu cjelina koje su obuhvaćene međunarodnim istraživačkim projektom, kojega je 1999. godine počela grupa naučnica, studentica i predavačica u Centru za ženske studije u Zagrebu. Sanja Iveković, inače, od 1973. radi s videom, od 1992. godine radi i u okviru mreže ženskih NVO, a od 1996. kao predavačica u pomenutom Centru za ženske studije u Zagrebu.

»Velika podvala« u prodaji

U izdanju Društva za istinu o antifašističkoj borbi u Jugoslaviji 1941.-1945., nedavno je tiskana knjiga »Velika podvala« s interesantnim podnaslovom – »Cenčić podmeće Titu izmišljene stenograme«. Riječ je o zborniku radova i dokumenata koji su veći dio ove knjige, a inspirirani su knjigom *Vjence-slava Cenčića* »Titova posljednja ispovijest«. Među autorima tekstova ili citiranima nalaze se i takvi, nekada »nedodirljivi« političari, poput *Josipa Vrhovca*, *Raifa Dizdarevića*, *Branka Mamule* i (li) *Nikole Ljubičića*.

X. Međunarodni filmski festival na Paliću

JP »Palić-Ludoš« (dobrano unaprijed) obavještava sve zainteresirane da će se već tradicionalni, (sada već i) jubilarni, X. po redu Međunarodni palički filmski festival, održati između 18. i 25. srpnja, na Ljetnjoj pozornici.

Urbani festival 2003.

U Zagrebu će se od 4. do 9. srpnja, od 3. do 9. listopada, te od 17. do 23. prosinca održati festival multimedijalnoga karaktera, Urbani festival 2003. koji će obuhvatiti projekte performansa, akcija, hepeninga, plesa, glazbenih i likovnih instalacija, radionica i web-projekata čija je temeljna tendencija infiltriranje umjetničkoga djelanja u urbani život. Ovogodišnja tema manifestacije su ad hoc kolektivi ljudi, primjerice: putnici u lokalnom javnom prijevozu, publika na javnim priredbama, grupe okupljene oko različitih udruga, i slično.

»Kralj ribara« u »Ravelu«

U subotičkoj slastičarni »Ravel«, održat će se u ponedjeljak, 19. svibnja, s početkom u 19 sati promocija poetske zbirke *Roberta G. Tillya*, »Kralj ribara«. Na književnoj večeri koju će voditi subotički pjesnik, književni i filmski kritičar, *Dorđe Kuburić*, govorit će i beogradski književnik, urednik najprestižnije nakladničke kuće u SCG, »Narodna knjiga« i književni kritičar *prof. Vasa Pavković*, kao i autor knjige.

Tjedan suvremenog plesa u Zagrebu

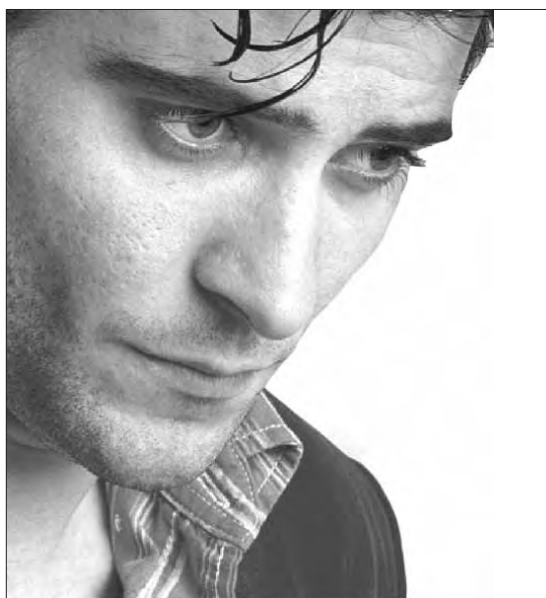
Jubilarni 20. tjedan suvremenog plesa (međunarodni festival suvremenog plesa, kazališta pokreta i mimike) 27. svibnja svečano će otvoriti vodeće kompanije tzv. »buto«-orijentacije: *Sankai Juku* iz Japana, koji će u HNK izvesti komad »Hibiki«. Središnje mjesto među domaćim sudionicima pripasti će *Milani Broš*, prema čijim će uputama mladi zagrebački plesači izvoditi njene koreografije, s kojima je prije dva do tri desetljeća nastupala po Europi. U povodu jubileja najposjećenijeg zagrebačkog festivala bit će objavljena i monografija o Tjednu suvremenog plesa koju će urediti *Nataša Govedić*. Manifestacija okončava 7. lipnja.

Međunarodni festival novog kazališta

Međunarodni festival novog kazališta najznačajnija je manifestacija takvoga tipa u Hrvatskoj, a na ovogodišnjem Eurokazu, kako se zvanično 17. festival ovog ljeta zove, nastupaju kazališne trupe iz Australije (Acrobat i The Happy Sideshow, na slici), Italije (Motus), Kine (Living Dance Studio), Makedonije (Naroden teater Bitola), Njemačke (Scowcase Beat Le Mot i Schauspielhaus Hannover), Francuske i Hrvatske. Domaćini će biti i najzastupljeniji, s čak četiri ansambla: Zagrebačko kazalište mladih (mjuzikl »Kamov Smrtopis Necrography«), Hrvatsko narodno kazalište Ivana Zajca s predstavom »Zločin i kazna: Dnevnik Raskoljnikova«, plesna skupina BADco. s izvedbom »Rebro poput zelenih zidova«, te kultni zagrebački underground djelatnik, D. B. Indoš

sa svojim House Of Extreme Music Theatre (predstava »Školski autobus«). Festival Eurokaz ove godine počinje 16. a okončava se 29. lipnja.

International film festival u Dubrovniku

Od 29. svibnja do 1. lipnja u Dubrovniku će se održati Dubrovnik International Film Festival, međunarodni filmski festival, u organizaciji filmskih djelatnika iz Los Angelesa (SAD), Dubrovnika, te generalnih sponzora Kinematografa i Narodnog radija. Festival otvara film *Franca Zeffirellija* »Callas Forever«, o pokojnoj operskoj divi, Mariji, a od značajnijih filmova koji će se emitirati na ovoj manifestaciji izdvajamo »Ball in the House« redateljice *Tanye Wexler* s izazovnom

američkom filmskom divom židovskog podrijetla, *Jennifer Tilly* u naslovnoj roli, kao i »Doctor Sleep«, redatelja *Nicka Willinga*, s hrvatskim filmskim globtroterom, *Goranom Višnjićem* (na slici) u glavnoj ulozi. U okviru glavnog programa puno se očekuje i od ostvarenja »Leo«, s legendarnim hippy-veteranom, *Dennisom Hopperom* (»Easy Rider«) u glavnoj ulozi, filma koji je pobrao puno uspjeha na Festivalu u Torontu, početkom veljače tekuće godine.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Dragutin Hirtz (1853.-1921.)

Jedan od najvećih prirodoslovaca s ovih prostora, koji je položio temelje istraživanju herpetofaune Hrvatske i Slavonije je Dragutin Hirtz.. Ima velike zasluge za širenje poznavanja južnoslavenskih slatkovodnih riba. Cijenjen u Europi kao jedan od najvećih znalaca malakologije, objavio je preko tisuću znanstvenih radova s polja prirodnih nauka, sakupio je i objavio ogromnu i dragocjenu

građu o zoologiji, folklori, narodnoj primitivnoj zoologijijskoj nauci, te o narodnoj nomenklaturi i terminologiji (u) životinja. Najdoličnija bi bila usporedba s pokojnim *Balintom Vujkovim*, dakako, Hirtz je bio djelatnik na tlu prirodoslovlja. Najznačajnija djela: »Vegetacija Gorskoga kotara«, »Proljetna flora otoka Raba, Suska i Unija«, »Floristika istočne Istre«.

OBLJETNICE

Svibanj, mjesec genijalaca

ERIC BURDON (11. 05. 1941.)

Jedan od najoriginalnijih pjevača rock glazbe i možda najuverljiviji bijeli interpretator (»crnoga«) rhythm & bluesa *Eric Burdon* rodio se 11. svibnja prije ravno 62 godine u jednom od najvažnijih industrijskih, ali i glazbenih centara Engleske, gradu Newcastleu. Od 1962. članom je glasovite skupine »The Animals«, uz sastave »Blues Incorporated«, »Graham Bond Organization«, »Bluesbreakers«, »Rolling Stones«, »Them« i »Spencer Davis Group«, najbitnije britanske R&B skupine ranih 60-ih prošloga stoljeća. Nakon raspada grupe koncem 60-ih, prgavi i pijančenju skloni pjevač »crne boje« glasa osniva »New Animals« i seli se u SAD, gdje u Kaliforniji, konkretno, San Francisku postaje bitnim članom tamošnje rastuće acid-rock i psychodelick-rock scene. Tijekom 70-ih nakon smrti svoga velikog

že, »konzumira u razumnoj, pristojnoj mjeri«, a za one koji su ljubitelji bilo Burdona, bilo njegove i slične glazbe, ekskluzivna vijest, da će nakon aktualne američko-australske koncertne turneje poći i na europsku, u kojoj će, kao i, sve je izvjesnije, na žalost, i ispisnici mu »Rolling Stones«, zaobići našu domicilnu, ali posjetiti matičnu nam državu – gostovat će u Zagrebu 13. srpnja. Pa, poslušajte njegov životni moto: »Uvijek sam na cesti, jer je to manje opasno, no sjediti doma i mirno stariti«. I – put pod noge, pa u Zagreb.

SALVADOR DALI
(11. 05. 1904. - 23. 01. 1989.)

Istoga dana i mjeseca, kada i gorepomenuti Burdon, ali 37 godina ranije, rođen je još jedan veliki umjetnik, ne manje ekscentričan, dapače – *Salvador Dali*. Rodom iz španskog grada Figueras, Dali je

dorment) preko scenarija za braću Marx, do patentiranja osobnog parfema, nazvanog, a kako bi drugačije, no »Dali«, on je bio (svoja) umjetnost, koja je još od davne 1939. godine (p)ostala i bila premonumentalna da bi se svela tek u puke okvire nadrealizma.

CHET BAKER (1929– 13. 05. 1988.)

13. svibnja, prije 15 godina, preminuo je od posljedica višedecenijske narkomanske ovisnosti legendarni jazz-trubač, pjevač i skladatelj, *Chet Baker*. Savršenog tona, lijep poput Apolona, mističan, »cool dasa« i kulturni lik jazz i beat scene američke Zapadne obale (West Coast), Baker je jedini bijeli pandan nenadmašnom utjecaju pokojnoga *Milesa Davisa* na poslijeratnu jazz-scenu. Ovoga dana, tekuće godine, u organizaciji beogradskog Balkan Jazz centra i Doma

prijatelja i kolege *Jimi Hendrixa* pristupa američkoj crnačkoj funk-grupi »War«, ali nakon dva sjajna albuma napušta i njih, i kuša sreću kao filmski glumac i slikar. Nastupa i dan danas: Droge i alkohol, ka-

bio renesansno nadaren umjetnik i iznimno raskošno raznovrstan stvaralac-genijalan slikar, sjajan pjesnik, vrhunski dizajner i grafičar, ilustrator, prvorazredni scenarist, nenadmašni scenograf i kostimograf, i, nadasve, mitoman kojemu nema premca u suvremenoj povijesti. Apsolutno sve što je u životu uradio, od prve poeme »Kad buka utihne« (Quand les bruits s'en-

omladine Beograd, u prostorijama beogradskog Doma omladine održana je hommage-večer posvećena ovom velikom suvremene jazz glazbe, naslovljena »Let s get lost«, s projekcijom filma *Bruce Webera* o pokojnom Bakeru, te izložbom njegovih fotografija i preslušavanjem mnogobrojnih snimaka iz raznih perioda njegove blistave karijere. ■

Robert Olen Butler

Pulitzerovac i vrstan pisac

Nakon novosadskog gostovanja (u NIKA »Prometej«) jednog od najrelevantnijih suvremenih američkih prozai - sta, Roberta Olena Butlera, dobitnika dviju najbitnijih spisateljskih nagrada u SAD, »Pulitzerove«, 1993. godine, i dvi - je godine nakon toga one »Faulknerove«, što je ustanovljuje američki PEN-savez, Butler, inače veteranavnog Vijetnamskog rata započetog tijekom 60-ih godina minuloga stoljeća, s osobitim je zadovoljstvom prelistao »Hrvatsku Riječ« i rado pristao na kratki intervju, kojega smo vodili u pastoralnoj atmosferi jednog bačkog salaša, što se razbaškario tik koji kilometar iza Veternika, nakon obilnoga voždanskog ručka.

HR: Jeste li prvi put na ovim prostorima?

Nikada nisam ranije bio u Europi, pa ni na Balkanu...

HR: Ovo nije Balkan, ovo je Srednja Europa, Mitteleurope...

To su geopolitički, geo-poetski pojmovi koji slabo da nešto znače i obrazovanom Europejcu, a nekmoli prosječnom američkom intelektualcu kakav sam, primjerice ja.

HR: A, opet, predajete kreativno pisanje na mnogim kalifornijskim koledžima i ravnatelj ste Sveučilišta na Floridi, odjel za književnost...

Svaki iole respektabilniji pisac u mojim godinama koje su više no zrele, ali, eto, tako je pristojnije reći, predaje kreativno pisanje, gostujući je predavač neke škole, tečaja. Profesionalnih je pisaca u SAD malo, to su uglavnom mainstream orijentirani pisci best-sellera, tipa Grishama, Kinga, Collinsove... Imamo agente, oni traže izdavača, i tako to ide. Ali od toga malo tko može preživjeti. Od Sandburga do Rotha, svi smo mi bili ili jesmo ili nekakvi urednici, ili pre-

Robert Olen Butler

davači. Od toga živimo. To ne znači ništa. To je poput Nobelove nagrade. Nisu je dobili jedan Joyce i Dostojevski, a dobila ju je jedna Perl Buck.

HR: Vi ste ipak, na putu dovde kupili knjigu »Na Drini ćuprija«, u engleskom prijevodu. To je Nobelovac, isto tako.

Je li on Hrvat ili Srbin? Je li Andrić Bošnjak?

HR: Nije se o tome nikada precizno izjasnio. Držao se rimokatolikom, ali su ga svojedobno, u vrijeme ne tako davne prošlosti, svojatala sva tri entiteta. Sada ga se odriču i Srbi, i Hrvati, i Bošnjaci. Podrijetlom je Hrvat iz Bosne, najviše je pisao o Bosni i Hercegovini, ali se osjećao pripadnikom srpskog književnog korpusa, i najomiljeniji habitat mu je bio Beograd. On jeste No-

belovac, ali je to, i pored toga odlična knjiga.

Ha, ha...Da, u pravu si. Nobel nije jemstvo. Eto, ja sam podobijao sve bitne američke nagrade, a ne razumijem se baš previše u geografiju, geopolitiku...

HR: Sve dok se razumijete u pisanje, dotle je dobro.

O. K. Ali stvar je u tome da se ja imam razumijevati u razumijevanje, a ne u samo pisanje. Nije umjetnik, po meni, onaj tko je intelektualac. Umjetnik i ne treba biti intelektualcem. On ima biti senzitivcem, on ima biti osjećajan, osjetilan. Takvome onda čovjeku nije bitno je li, primjerice netko Nobelovac, dobitnik Pulitzerove nagrade, Židov, Hrvat, Nijemac, Hindus, ili, što ja znam, budist... Bitno mu je da je ljudsko biće.

HR: ...Ili, upravo, dobar spisatelj.

Ili dobar spisatelj. Ali to je najmanje na tome spisatelju da važe i procjenjuje.

Suradnja dva likovna odjela

U organizaciji subotičkog HKK »Bunjevačko kolo« održat će se likovna izložba Cecilije Miler, 22. svibnja, s početkom u 19 sati, u vestibulu Gradske kuće. Ona je članica HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora i pročelnica njihovog likovnog odjela, te organizator likovne kolonije »Kolorit«.

Razgovarao: R. G. Tilly

Borivoje Radaković u Beogradu i Novom Sadu

Osmijeh i iz mraka

Vrsni hrvatski književnik srednje generacije *Borivoje Radaković* gostovao je 10. svibnja u Beogradu, predstavljajući svoju knjigu izabranih priča naslovljenu »Jako!«, koju je u Srbiji tiskao beogradski nakladnik »Rende«.

U nedjelju, narednoga dana, suvremena drama o »bolestima« života(renja) u tranziciji »Kaj sad«, istoga autora, doživjela je svoju beogradsku praizvedbu u BDP (Beogradsko Dramsko pozorište), u adaptaciji i pod redateljskom palicom *Egona Savina*.

Boro Radaković, jedan od utemeljitelja već kultnoga FAK-a (Festival alternativne književnosti), koji je već u dva navrata iz matične Hrvatske protutnjao i ovim prostorima (Novi Sad, Beograd), hrvatskoj je javnosti poznat po knjizi priča »Porno« i provokativnoj drami »Dobrodošli u plavi pakao«, o zagrebačkim navijačima (»Bad blue boys«, Dinamovci), koju je tadašnji predsjednik Hrvatske (1994.), Tuđman, zabranio. Slijedi potom drama »Miss nebodera za miss svijeta«, dok je drama »Kaj sad« trenutačno najgledanija kazališna predstava u Zagrebu.

Sve tri drame imale su praizvedbe u zagrebačkom kazalištu »Kerempuh«, da bi potom, minuloga ljeta bile objavljene u knjizi »Plavi grad«.

Urbana, građanska drama, koja je u beogradskoj postavci pretrpjela adaptaciju žanra, te je postala grotesk (n)a, »Kaj sad« prikazuje jednu tipičnu zagrebačku (malo)građansku obitelj s kraja 90-ih godina minulog stoljeća, koja trpi torturu povijesti i politike, letargično i nijemo promatrajući okolna zbivanja, postajući nesvjesno žrtva društvenih i socijalnih zbivanja. Redatelj *Egon Savin* opisuje komad kao priču o ovisnostima suvremenoga čovjeka s ovih prostora, nesretnim (ali) i općim »ovisnostima od nikotina, kofeina, erotike i TV-a. U ovoj familiji mladi posežu za kokainom, srednja generacija za prevarama, ljubavnicima i bensedinima, a oni najstariji se utapaju u vinjaku«. Drama »Kaj sad« pisana je živim jezikom (ulice), u kojem se miješaju kajkavski di-

jalekt, gradski sleng i brzo smjenjive re-plike s nekoliko sjajno konstruiranih monologa. Beogradska postavka, koju predvode doajen srbijanskog kazališnog glumišta, *Mihailo Janketić* i *Ana Franić*, za-držati će zagrebački »govor škvadre s trotoara«, jer bi prijevod, kako (ispravno) zaključuje Savin, podrazumijevao »ovisnost od politike«. Predstava koju nikako ne smijemo propustiti, i ne pogledati.

Vladimir Arsenijević, a nakon te promocije Radaković se preselio u obližnji kulturni klub »Izba« gdje je ponovio prethodnu uspješnu književnu večer, »književni chill out« (cooliranje, opuštanje), kako ga je sam nazvao, i nakon kojega je izjavio je, između ostalog, i ovo:

»Lijepo mi je tu u Novom Sadu, bilo mi je lijepo i kada smo s FAK-om i FAK-ovcima bili u »Prometeju« prije dvije zime no, istinski sam bio uzbuđen u Beogradu tijekom vikenda...Rođen sam u Zemunu prije 51 godinu, i sad mi je rodni grad postao inozemstvo. Sretan sam. Istodobno mi BDP izvodi dramu, i »Rende« mi tiska knjigu izabranih priča. Znaš, zagrebačka predstava »Kaj sad« izvodi se manje od godinu i pol u »Kerempuhu«, a izvedena je više od 70 puta. Glavni glumac *Marinko Prga* se razbolio, inače bi bilo i više izvedbi. On i ja smo skupa nagrađeni na »Marulićevim danima« u Splitu. Ja sam dobio nagradu za najbolji tekst, on za najbolju mušku rolu. I na »Danima satire«, isto tako. Dobio sam sve nagrade u Hrvatskoj prošle godine, koje se uopće dodjeljuju za dramski tekst. Pišem o junacima svoje svakodnevnice. To su ljudi koji su moji susjedi,

sugrađani, koji žive muku na koju smo svi unaprijed, bez krivice, osuđeni...Zadovoljština može kadgod i doći, ali zlo je već učinjeno, i ja se često pitam-kaj sad? I bojim se, jer rijetko kada imam odgovor na to pitanje, a u sredini iz koje dolazim, stanje je beznažno. No, premda su sve to mračne stvari, ja volim da nasmiem publiku. I čitaoce, jednako tako...«

Nakon promocije svoje knjige »Jako« u Beogradu, Boro Radaković promovirao ju je i u novosadskom Kulturnom centru, u ART-klubu Tribine mladih gdje su o njegovom djelu, općenito, te knjizi »Jako« posebice, govorili novosadski spisatelj, književni i kazališni kritičar, *Vladimir Kopicl* i beogradski pisac i nakladnik

Dragan Srećković, pomoćnik pokrajinskog tajnika za kulturu

Napravimo hrvatsku Dramu!

*»Omnibus« zakon mnogo pomogao * Poteškoće privatizacije * Manjinska kulturna problematika*

Razgovor vodio: Zvonko Sarić

Dragan Srećkov, pomoćnik pokrajinskog tajnika za obrazovanje zadužen za kulturu rođeni je Pančevac. Nakon završenog studija glume postao je članom Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. Diplomirao je i povijest umjetnosti i radio u Kulturno-prosvjetnoj zajednici pokrajine. Od 1984. godine bio je direktor Kazališta mladih, a potom i direktor drame SNP, sve do »jogurt revolucije«.

Potom je otvorio poznato novosadsko okupljalište ljudi iz svijeta umjetnosti, kafe-galeriju »Most«. Za vrijeme Miloševićevog režima napustio je zemlju. Boravio je na Malti, putovao po Africi i Indiji. Nakon povratka 1998. godine postao je direktor Kulturnog centra u Novom Sadu, a početkom 2001. godine preuzeo je službu državnog namještenika, čime mu je povjerena briga o razvoju kulture u Vojvodini.

► Kakva je Vaša ocjena stanja u vojvodanskoj kulturi?

Sa stanjem u vojvodanskoj kulturi detaljno sam se upoznao nakon preuzimanja funkcije pomoćnika ministra, 2001. godine, kada sam zadužen za problematiku u oblasti kulture. Zatekao sam vrlo loše stanje. U to vrijeme svi su »kukali«, jer nisu postojala sredstva, uvjeti, a ni razumijevanje za potrebe institucija kulture, da bi one mogle neometano funkcionirati. Evo, nakon dvije godine, to stanje se promijenilo. Upravo sam u tijeku obilaska Općina i situacija u oblasti kulture sada je sasvim drugačija, u što se svakodnevno uvjeravam iz brojnih razgovora s ljudima koji rade u kulturi.

► Koliko je »omnibus« zakon povećao sredstva za razvoj i tekuće potrebe kulture u Vojvodini?

Značajne su dvije stvari. Prva je izrada »omnibus« zakona u veljači 2002. godine, a druga je izrada budžeta Autonomne Pokrajine Vojvodine u julu 2002. godine. Pri mjenom »omnibus« zakona i proračuna,

uspjeli smo da i bez konkretne kulturne politike, pomognemo tamo gdje je bilo najkritičnije, a kao što sam napomenuo, zatečeno stanje 2001. godine bilo je vrlo loše. Prvo smo morali gasiti »požare«. Poslije »omnibus« zakona sredstva predviđena za kulturu uvećana su sa prethodnih 20 milijuna dinara na oko 200 milijuna dinara.

► U kakvom su stanju kulturne institucije i objekti kulture u Pokrajini?

Mnogi objekti od izuzetne kulturne vrijednosti su ugroženi, kao i biblioteke, muzeji i arhivi. Tu smo pokušali usmjeriti sred-

je čine multikulturalnost Vojvodine. Ipak, još nismo uspjeti uspostaviti optimalno stanje u oblasti kulture. Ono što nam nedostaje to su kompjuteri, umrežavanje, digitalna oprema. Nužno je opremiti knjižnice s kompjutorima. Imamo u planu do 2004. godine umrežiti sve knjižnice i uspostaviti Internet, tako da se mogu vidjeti fondovi svih naših knjižnica, ali i fondovi knjižnica u inozemstvu.

► Koje su mogućnosti za privatizaciju u kulturi?

Jako je teško sada sprovesti privatizaciju u oblasti kulture, jer naše društvo još nije dovoljno bogato za tako nešto. Možda bi se mogli privatizirati pojedini objekti, s tim da zadrže svoju namjenu. Ono na čemu se može raditi, to je potreba za više marketinga, a također bi se tržištu mogli ponuditi razni vidovi replika umjetnina koje čine našu kulturnu baštinu. Vrlo interesantno je i pitanje turizma. Treba razmisliti koje mjesto ima kultura u turističkoj ponudi gradova. Također vrijedi razmisliti i o afirmaciji starih zanata.

► Smatrate li da izdavačku djelatnost treba dotirati ili se izdavači moraju prilagoditi uvjetima tržišta?

Izdavačka djelatnost se treba prilagoditi tržištu, ali kod nas još ne postoje uvjeti za tako nešto. Društvo će još izvjesno vrijeme morati obraćati pozornost na izdavačku djelatnost i pomagati je na razne načine, kao što se to i sada radi putem godišnjih otkupa knjiga, za što je bila zadužena Pokrajinska komisija. Također su uvećana i direktna sredstva prema knjižnicama, koje od tih sredstava i same kupuju knjige. Mislim da je dobro novac investirati i u filmsku produkciju, za koju je izdvojeno oko 15 milijuna dinara za pet igranih, osam dokumentarnih i pet diplomatskih filmova.

stva da bismo spasili prije svega ono što je kulturna baština. Mislim da smo na dobrom putu u tom procesu očuvanja objekata kulture, a također smo nastojali stvoriti uvjete za normalan rad kulturnih ustanova, uz obraćanje pažnje na tekuće programe i projekte, dok se posebna pažnja obraća i na ono što nosi predznak izvornog narodnog stvaralaštva nacionalnih zajednica ko-

Suradnja s Hrvatskom

Suradnja već postoji, ali to je za sada na razini individualnih nastojanja lokalnih samouprava. Primjer za to je suradnja, koja je istina tek u začetku, između gradova Osijeka i Subotice. Smatram da kulturnu suradnju moramo uspostaviti sa svim susjednim zemljama, ali tako da to bude stvar države. Mora se prevladati sadašnje stanje suradnje, koja je uglavnom bazirana na osobnim poznavanjima. Trebaju se uspostaviti protokoli kulturne suradnje između država, dakle da države stanu iza tih projekata na osnovu međudržavnih protokola i onda je posao lak za ljude koji rade u kulturi, uz opasku da je zaista krajnje vrijeme da se riješi pitanje režima viza. Mislim da je kultura ta koja može pomoći normalizaciji odnosa. Uz uvažavanje i svjesnosti o nedaćama prošlosti, mi moramo dalje živjeti, a kvalitetnijem životu doprinos daje i kulturna suradnja sa susjedima.

► Koje su to kulturne vrijednosti u ovom trenutku, koje prema Vašem mišljenju zavređuju afirmaciju i u europskom kulturnom prostoru?

Moj osobni stav je da su te vrijednosti internacionalni »Jazz festival« u Kanjiži, manifestacija »Interzon« u Novom Sadu, kolonija stakla u Pančevu, tu je i internacionalni »Infant festival« novih kazališnih formi, izložbeni programi »Konkordije« u Vršcu i »Video-Medija« u Novom Sadu, manifestacija koja okuplja žene-autore video radova.

Smatram i da bi Vojvodina jedne godine mogla biti nosilac paviljona na Bijenalu u Veneciji.

► Kakvo je Vaše mišljenje o mogućnosti pokretanja hrvatske drame u subotičkom Narodnom kazalištu?

Ideja je odlična, jer pokretanjem hrvatske drame u nekom od kazališta u Vojvodini, možemo samo dobiti na bogatstvu kulture, što se naravno odnosi i na druge nacionalne manjine. Bila bi to još jedna kvaliteta više. Dajte da to napravimo. Problem koji bi mogao postojati je školovanje glumaca, ali kako su nam jezici bliski, smatram da je rješenje moguće i da bi bilo optimalno kada bi, na primjer, dikciju i samu glumu predavali profesori Hrvati. Još smo siromašni, ali modus se može iznaći. Hajde da se uklopimo u postojeće stanje i da onda napredujemo korak po korak. ■

Kultura manjina

Nakon formiranja elektorskih skupština, manjinske nacionalne zajednice treba da uzmu sudbinu kulture u svoje ruke, jer svaka zajednica mora formirati svoju kulturnu politiku, dok je na razini kulturne politike općina neophodno stvoriti dugoročne kulturne strategije u koje se onda uklapaju i strategije razvoja kultura manjinskih nacionalnih zajednica. Dobro je što danas razgovaramo o kulturnoj politici. Priča je manje-više slična u svim općinama, u tijeku su konstruktivna nastojanja za uspostavljanje dugoročnih kulturnih strategija i više nema samo »kukanja« u odnosu na aktualno stanje u kulturi. To je napredak za ove dvije godine i upravo kroz taj napredak vidim veliku ulogu pokojnog premijera *Zorana Đinđića* koju slikovito predočavaju one njegove riječi, kada je rekao: »Ljudi, preuzmite svoju sudbinu u svoje ruke«. Napomenuo bih kako smatram da se uz njegovanje tradicije mora ići na razvijanje novih tendencija u kulturi. Posebno se tip prezentacije kulture mora približiti mladim generacijama, na način da to za njih bude prijemljivo.

Pola vijeka umjetničkih kolonija u Vojvodini

Danas, s početkom u 12 sati, u subotičkom Likovnom susretu otvara se izložba »50 godina umjetničkih kolonija u Vojvodini«. Izložbu će otvoriti *Bela Duranci*, povijesničar umjetnosti. Nakon otvaranja izložbe bit će predstavljena i publikacija koja sadrži obradu rada 80 Umjetničkih kolonija koje su radile u periodu od 1952.-2002. godine. Izložba se održava u povodu 40 godina Likovnog susreta.

»KOSMOS«

SUBOTICA

TELEFON:

++381 063/865-55-96

- Consalting
- Financije
- Vođenje poslovnih knjiga
- Porezi

Subotički Likovni susret

Dani hrvatskog filma u Vojvodini

U Subotici bez cenzure

Danas se, barem u Subotici, završavaju Dani hrvatskog filma, i to, najprije navečer u HKC »Bunjevačko kolo« predavanjem *Ive Škrabala*, 3njom projekcijom filma »Blagajnica hoće ići na more«, od 20 sati, u kinu »Korzo«. Manifestacija se tu ne prekida, već nastavlja živjeti najprije u Somboru, gdje je počela 13. svibnja, a okončava se također danas, a potom u Novom Sadu, gdje je počela 14. svibnja, a završava se sutra emitiranjem filma »Rusko meso« u kinu Tribine mladih.

Program je u Subotici otvorio sjajni hrvatski glumac *Ivo Gregurević*, koji se, inače, pojavljuje kao protagonist u većini filmova koji su odabrani za ovu manifestaci-

Ivo Gregurović

ju. On se predstavio i monodramom »Đuka Begović«, po tekstu *Ivana Kozarca*, koju je, nakon brojnih uspješnih postavki, kako sam kaže, »naslijedio« od pokojnoga *Fabijana Šovagovića*, barda hrvatskoga glumišta, »najvećeg hrvatskog glumca«, i koju je nakon brojnih gostovanja od Mađarske, preko Austrije i Italije, do Kanade, najzad predstavio i subotičkoj publici, koja je u (neprijatno i neprimjereno) malom broju propratila početak manifestacije Dana hrvatskog filma, što su je otvorili u ime organizatora *Rajko Ljubić*, najzaslužniji, ruku na srce, što nam se ukazala rijetka prilika da u kratkom roku vidimo ono naj-

vrednije što je hrvatska kinematografija iznjedrila u posljednjih nekoliko godina, te *Marija Hećimović* predstavnicu Hrvatske matice iseljenika, koja je, opet, od svih organizatora najbitnija udruga koja je učinila sve da se filmovi prikažu subotičkoj, somborskoj i novosadskoj publici.

ZAČETAK IDEJE: Narednoga dana, u utorak, 13. svibnja, održano je u Plavoj vijećnici subotičke Gradske kuće priopćenje za štampu, kojemu su prisustvovali generalna konzulica Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici *dr. Jasmina Kovačević*, *Nives Antoljak*, u ime organizatora, Hrvatske matice iseljenika, redatelj *Snježana Tribuson* i *Branko Schmidt*, glumci *Lana Jergović* i *Ivo Gregurević*, te spiritus muovens čitavoga projekta, subotički filmski djelatnik *Rajko Ljubić*. Konzulica Kovačević je istakla kako joj je iznimno drago, da se kulturna komunikacija između Hrvatske i Vojvodine tako zahuktala nakon uspješno predstavljene »Hrvatske priče« u Subotici, *Nives Antoljak* je kazala kako je ideja za ovaj projekt nastala najpre kao želja da se Hrvatima u okruženju i van matice, kao i njihovim prijateljima, i, uopće, svim zainteresiranim subjektima predstavi suvremeno stvaralaštvo hrvatske kinematografije, te je tako ova manifestacija najprije prezentirana Hrvatima u Crnoj Gori.

Na poziv pomenutog *Rajka Ljubića*, kao i uglednog mladog hrvatskog redatelja *Branka Ištvančića*, Tavankućanina podrijetlom, a preko subotičkog Hrvatskog akademskog društva organizatori iz Zagreba, Hrvatska matica iseljenika, prije svih, odlučili su upriличiti Dane Hrvatskog filma u Vojvodini. Na pitanje novinara o selekciji filmova i kriteriju njihovog odabira, *Nives Antoljak* je rekla: »To je pokazatelj tendencija i stanja aktualnog trenutka suvremenog hrvatskog filma od početka 90-ih, doba kada su stale komunikacije između dvije države, dvije strane, kako hoćete, do danas. Žanrovski nismo bili sputavani, ali su Sombor i Novi Sad tražili dostavljanje scenarija filmova, i izričito tražili da se ne emitiraju filmovi s temom iz Domovinskoga rata. Subotica nikakvih ograda glede toga, niti, uopće ma čega, nije imala«. *Ivo Gregurević* je izjavio kako voli putovati i biti u lijepim gradovima, među dobrim i

Marija Hećimović

gostoljubivim ljudima, te se, stoga u Subotici osjeća divno, a da u svezi s hrvatskom filmskom produkcijom smatra kako je ona premala, da bi se u njoj tijekom godine iskristalizirao jedan dobar film: »Vi imate u SAD i Indiji po 700 filmova godišnje, pa rijetko ispadne na koncu jedan vrijedan, dva. Naš je prosjek 5-6 filmova godišnje, te kada se tu rodi vrijedno djelo, kakovo je primjerice 'Kraljica noći', naš kandidat za Oskara, to je veliki uspjeh. Trebalo bi imati najmanje 15 filmova godišnje, a naši su jedini producenti doma Ministarstvo kulture i HRT.« *Snježana Tribuson* je rekla da joj je drago što festival otvaraju upravo komedije, nostalgične freske o jednom minulom dobu zajedničke mladosti, odrastanja, u skupnoj državi pod Titom, u okruženju prvih talijanskih šušakavaca, rock-glazbe, TV-aparata, bratstva i jedinstva, (njen film i »Kraljica noći«). Redatelj potonjeg *Branko Schmidt* kazao je kako mu je drago što je u Subotici, gradu koji ima jednaku sudbu kao njegov rodni Osijek: »Oba grada su bi-

IVAN IVKOVIĆ IVANDEKIC

li kulturna središta svojih zemalja, pa su oba gurnuta na marginu. A za mene je Subotica oduvijek bila najljepši grad bivše nam otadžbine«. Rajko Ljubić je apelirao na medije da obavijeste pučanstvo i konzumente kulture kako je nanovo, u svijetu, vrlo »in« posjećivati kina: »Kaže mi danas prvi čovjek 'Subotica filma' kako za sjajni film Scorsesea, 'Bande New Yorka' tri dana nema niti jednog posjetitelja, a ja vidim kako ljudi u redovima stoje pred videote-kama, gledajući loše kopije i kojekakve DVD-e.«

FILMOVI: Prvi prikazani film ljupka je i nostalgična (auto)biografska priča (*Gorana Tribusona*) o mladiću koji odrasta u Bjelovaru tijekom 60-ih godina minula stoljeća, film u duhovnom srodstvu s Fellinijevim »Amarcordom« i Karanovićevim kulturnim serijalom »Grlom u jagode«. Sjajno režiran, osvojio je »Zlatnu arenu« za scenarij, glavnu mušku ulogu (*Luka Dragić*) i montažu. Za prikladnu glazbu pobrinuo se *Darko Rundek*, a briljirali su i nedostižna heroína hrvatske kinematografije *Semka Sokolović-Bertok* (baka Ruža) i ne-izbježni *Ivo Gregurević* (otac Branko), u možda ponajboljoj svojoj ulozi, koju je potpisnik ovih redaka gledao, još od davnog »Čaruge«. Slijedio je film »Kraljica noći«, hrvatski kandidat za Oskara po sjajnom literarnom predlošku osječkog književnika *Josipa Cvenića*, u režiji Branka Schmidta, o mladome veslaču asu Tomi, koji je glavni favorit Kupa kojeg će otvoriti lično drug Tito, i koji ima uobičajene (pubertetske) nevolje s djevojkama. Pritisci na Tomu počinju bivati neizdrživi, kada mu uoči natjecanja kao političkog sumnjivca uhite oca. Glavne uloge su povjerene *Luki Dragiću* (opet on, mada je kao negdašnji viceprvak Hrvatske u veslanju upravo stvoren za ovu rolju), *Mustafi Nadareviću* i *Lani Jergović*. Film je producirao Dramska program HTV, prije dvije godine. »Krhotine« su film iz 1991. godine: predvečerje je (Drugog svjetskog) rata, glavnog junaka neznana vojska odvodi u nepoznatu, kafkijanska je atmosfera. Nestali se etiketira »ustaštvom«, a bijeg ostavlja žig i na sinu, koji ga preživljava kao svojevrsni »križni put« - ne dobija posao, stan, putovnicu. Odlazi u inozemstvo, a po povratku, za Božić, biva umoren. Njegov sin, odrastao uz baku, ne doznaje pravu istinu o ocu, koju mu majka, baka, krije. Nekako ipak ulazi u trag očevoj uspomeni, i pokušava objaviti zapise. Jednako zlosretnom igrom sudbe i njegov život nasilno završava.

Gosti i organizatori

Ostaje dijete... Još jedna sudbina obilježena eshatološkom krivicom...

TABU TEMA: Film je po scenariju *Lade Kaštelan* i *Zrinka Ogreste*, režirao ovaj potonji. U glavnim ulogama briljiraju *Filip Šovagović*, *Alma Prica*, *Nada Subotić* i ne-izbježni *Ivo Gregurević*.

»Transatlantic« je filmski ep o imigraciji, korenima, Hrvatskoj, Novome svijetu (Americi), organiziranome kriminalu, emigraciji, ljubavi, samoći, sudbi, egzistencijalnim kotama svačijeg života, bio on monumentaln, ili pak, tek običan, ništavan, ali, ipak, ljudski.

Ova tabu-tema (emigracija, »ustaška« dijaspora i »domobransko domoljublje«, ex-Titova Jugoslavija) hrvatske kulture sjajno je realizirana u žanru društveno-psihološke drame s elementima melodrame, te kriminalističkog i pustolovnog filma. Ovaj »michaelciminoski« filmski oratorij režirao je *Mladen Juran*, koji potpisuje i scenarij. U produkciji HRT i Jadran filma, direktor fotografije je *Goran Trbuljak*, a u filmu važnije uloge igraju *Alen Liverić*, *Boris Dvornik*, *Relja Bašić*, *Eric Aeckermann*, *Ivo Gregurević*, *Mustafa Nadarević* i veliki američki karakterni glumac irskoga podrijetla *Martin Sheen*. »Rusko meso« je po malo *lynchovska* (»Twin Peaks«) vizija vremena u Hrvatskoj u svanuće otadžbinskog rata - čak se i lik oko kojeg se čitava priča isplela umorena djevojka, zove poput kultne Laure Palmer - Laura Palamar. *Lukas Nola* potpisuje scenarij i režiju, a u produkciji HRT, glavne uloge su povjerene *Ivi Gregureviću*, *Barbari Nola*, *Ingi Appelt*, *Božidarki Frajt* i *Borisu Buzančiću*. Film, snimljen na lokacijama u Zagrebu, na Cre-

su, Opatiji i u studijima Jadran filma, otkriva svijet organizirana kriminala (jednako dobro organizirana i ukorporirana u tijelo vrhuške kao i s ove strane Dunava i Save, u domicilnoj nam državi), prostitucije, svijet korupcije i šverca oružjem, svijet seksualnih i inih perverzija i narkomanije, svijet od koga ma koliko uporno odvrćali pogled (još upornije) nastavlja egzistirati.

I, najzad, film »Blagajnica hoće ići na more« je tipični film-noir u najboljoj tradiciji, primjerice suvremenog srbijanskog filma, ili mađarskog, s kraja 80-ih, koji za temu ima živote malih ljudi, s predgrađa urbanih mitova i centara, s margina života. Scenarist i redatelj je *Dalibor Matanić*, producentica je *Ankica Tilić*, a glavne su uloge povjerene *Dori Polić*, *Ivanu Brkiću*, *Milanu Štrliću* (koji ni izbjegavši, početkom devedesetih iz Srbije u Hrvatsku, nije uspio osloboditi se uloga negativaca, kakvu tumači, primjerice, i u filmu »Ne dao Bog većeg zla«), *Veri Zimi*, i *Nini Violić*. Dani Hrvatskog filma okončavaju danas (barem što se subotičkog dijela programa tiče), kada će u 19 sati u HKC »Bunjevačko kolo« filmski djelatnik, redatelj, scenarist, povjesničar filma i saborski zastupnik *Ivo Škrabalo* (Zagreb) održati predavanje o filmu, nakon kojega će se, prvi put na ovim prostorima emitirati njegov film »Slamarke divojke«, koji je zabranjen davne 1971. godine, zarad replike koju izgovara jedna od junakinja filma: »Mi smo Bunjevke, Hrvatice«. Istinito, dakako, nema dvojbe, ali izgovoreno u »nedolično« vrijeme, i na, definitivno, »krivom« mjestu.

No, c'est la vie, kako bi rekli Francuzi...

R. G. Tilly

Intervju sa dizajnericom Natašom Filipović

hats & lamps

Zaljubljenik je u lampe i šešire, u modu i enterijer, dizajner *Nataša Filipović* poznata je u svijetu mode i dizajna jer ima dvije proizvodne linije **HATS & LAMPS**. Do sada je surađivala s *Klaudionom Cetinom*, sestrama *Proković*, *Zoranom Stanićem*, *Vesnom Matijević*, *Darkom Kostićem*, *Predragom Nerićem*...

Ljubav, talent, rad i upornost doveli su je do članstva u UPIDIV-u, do postavki mnogobrojnih izložbi u, Novom Sadu, Beogradu, Kikindi, Zrenjaninu, Subotici, sudjelovala je na beogradskom Fashion week-u, Majskom salonu, a nagrađena je u Lionu u Francuskoj na konkursu za najbolji šešir 2000.

Što je danas moderno u svijetu dizajna?

U svijetu su danas jako popularne 60-te i uopće zaobljene linije. Interesantna je zaobljena geometrija, inspiracija u svemiru, motivi svemirskih brodova i motivi iz filma »Zvezdane staze« su najčešće korišteni. Karakteristične boje su kombinacije smeđe i plavih, roza i plavo, nazvala bih ih bojama bombona ili boje koje se inače ne kombiniraju: narandžasta, crvena, žuta, roza to je atipična kombinacija i ljubičasta u svemu tome. Vraća se plastika, plastične stolice, stolovi. Naravno, ja sam sve ovo pretočila u svoju tehnologiju i sve je mnogo drugačije od onoga što sam do sada radila. Ali da bismo bili novi, ponudili smo i nešto svjetski aktualno.

Sudjelovanje na ovogodišnjem Fashion weeku u Beogradu?

Kao i svake godine i ove su susreti kre-

atora i dizajnera bili na zavidnoj razini. Obično se predstavljamo i s lampama, iako je u pitanju tekstil i moda. Ali publika voli moje lampe pa smo nastavili tu tradiciju. One su bile izložene u holu Muzeja 29. novembra. U pitanju su nove lampe koje su na neki način drugačije od prethodnih, koje sam do sada radila od željeza koje je niklirano, srebrno i plastificirano. Abažuri su rađeni na isti način, ali je forma i dekoracija drugačija. Inspiracija je bila u 60-tim godinama gdje su najinteresantniji bili oblici kućanskih aparata zaobljenih linija.

Na osnovu te ideje uradila sam lampe koje sam nazvala »Frižider«, »Radio«, »Toster«. Po svom obliku vrlo su pljosnate i uzane, podsjećaju na kućanske aparate. Na prednjem dijelu imaju dekoraciju, to su geometrijski oblici romboidi, krugovi, pravokutnici, kocke, sve se naslanja jedno na drugo, i sve to u raznim bojama i nijansama. Ova lampa predviđena je da stoji uz zid, jer na prednjem dijelu ima dekoraciju a s druge strane nema. U principu, kada ovaj trend prođe, ljudi mogu okrenuti lampu. Izložila sam i šešire, ali ne u tolikom obimu kao lampe. Oni su iz sektora visoke mode koji su urađeni gužvanjem, to je materijal koji u sebi sadrži bakarne niti. Danas su u trendu materijali koji u sebi sadrže niti bakra, aluminijski, koji na koži malo hlade. I bilo je nešto malo šešira iz safari kolekcije.

Kombinacija mode i enterijera?

Ono što radim ne može se nazvati modnom markom jer je kombinacija lampi i

šešira. Tako se nekako dogodilo da radimo detalj za kuću i modni detalj. To spaja te dvije stvari, inače u principu to su dva različita sektora. Jedan je enterijer, drugi je moda i to je zajednička linija. Ja se trudim najmanje koristiti trendovske stvari. Radim neke stvari koje su dugotrajnije, ali to nije tako jednostavno, zato što su šeširi propratni dio garderobe, moraju pratiti što se dešava na modnoj sceni. Ako je u modi crvena, moramo isto ubaciti malo crvenoga, ali trudim se da to bude malo i efektivno. Da ne bude hirovito.

Trend u modi?

Ubacim dosta od trenda, ali, jedino, ukoliko se to meni jako dopada. Ako je u modi roza, a ja to ne preferiram, neću pretjerano raditi na tome. Sve što radim je u duhu vremena, to su dva različita pojma s kojima operiram, trendovska stvar i stvar u duhu vremena. Točno se vidi oblači li se netko u duhu vremena ili nosi puma patike iz 80-tih. Međutim, te patike iz 80-tih mogu biti u duhu vremena, ako se nose na određeni način. Postoje takvi kreatori garderobe koji rade trendovski i jedna kolekcija apsolutno ne sliči drugoj. Svjetski kreatori diktiraju modu, međutim, postoje i oni koji opet imaju svoj izgrađeni stil. Meni se osobno dopada kada netko ima svoj stil i svoju osobnost u svemu tome i ne podliježe tim trendovima. Jako je praktično imati jednu garderobu koja se samo nadograđuje, pomalo mijenja. Postoji jedan mali primjer toga, osoba koja nije trendovski kreator. Kod nas je to *Dra*

gana Ognjenović koja je radila minimalizam, koji nitko nije radio. Onda je minimalizam bio jedan opći trend, a ona ga je i dalje radila i sad je minimalizam izašao iz moda, a ona ga i dalje radi. Ona ima neko svoje opredjeljenje, ali je veoma u duhu vremena i ne može se reći da je aut.

Kačketi?

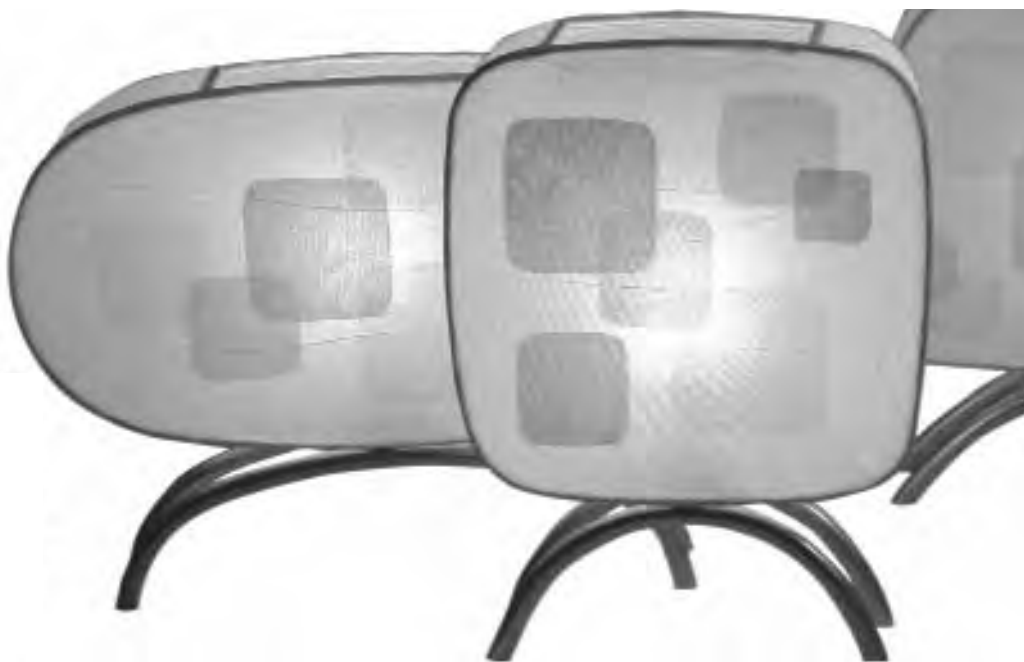
Ljudi, na žalost, imaju običaj nositi šešire i kačkete samo zimi da bi se zaštitio od hladnoće, međutim, kada netko stavi šešir tokom ljeta, to čini radi imidža a ne radi funkcije da se zaštititi od sunca. Ali valjda će se i taj trend promijeniti. Osobno preferiram kačkete i maramu u safari stilu. Kačket koji ima napred šilt, a nazad maramu koja se vezuje. Za ljeto obično radim keper, drap boje, boje pijeska i pamučni materijal koji je pogodan za sunce. Uživajte u suncu ali zaštićeni dobrim i kvalitetnim kačketom.

Novine?

Naravno, u životu su novine uvijek poželjne. Proširit ćemo asortiman ali ostajemo u domenu modnih detalja, tašni, marama. Želimo raditi i dječju kolekciju kapa, cipelica, šešira, ali za početak će to biti pilot, male serije. Ne želim raditi garderobu već ono u čemu smo najbolji, mali modni detalj koji zahtjeva mukotrpan rad. Sigurno je da ćemo neko vrijeme raditi kolekcije – zaštitne kape i šešire za rad radnika na benzinskim crpkama, na brodogradilištima, gradilištima, za kuhare, konobare iz razloga što ovaj sektor jako malo prati modna dešavanja. Sve ovo je neka novina u našem budućem radu. I naravno, u planu nam je izložba u Novom Sadu i Subotici do godišnjih odmora, ali ukoliko ne stignemo sve ćemo ostaviti za jesen.

Stil Nataše Filipović?

Moj trenutni stil je »mama verzija« koja podrazumijeva puno boravljenja u kući u pamučnim majicama koje su uflekane od hrane, mleka... Kada se zadesi da odem u kazalište ili kino, onda preferiram dugačku crnu suknju i neku

lijepu tuniku, blejzer. Nikada ne bih obukla svilenu bluzu, providnu s naramenicama. Jako mi je zanimljiva ova kombinacija, koja se još uvijek viđa na našim ulicama i to je za mene nevjerovatno i nepojmljivo. Ja zaista ne mogu shvatiti kada netko to obuče.

Vaš stav prema military stilu?

U naš proizvodni program ubacili smo vojnički fazon zato što se meni osobno veoma dopada, ali možda ne na ovaj način na koji se radi. Kao, na primjer, dimije sa štiklicama ne, nego volim sivo-maslinastu boju, volim kada se žena oblaci u fazonu muškog stila. Kada žena obuče muško odijelo, to meni zna biti veoma ženstveno. Sivo-maslinastu boju i sama često nosim.

Modna scena u Srbiji?

Jako je zanimljiva. Ima puno domaćih tekstilnih privatnih firmi počevši od Todor do Stema, Bebakidsa za decu, Afrodit mode collection, Mona, Legend, tekstilne firme, koje sve više rade s domaćim mladim kreatorima. Do sada je to bilo neko skidanje modela i krojeva iz časopisa, a u posljednje vrijeme sve te firme imaju zaposlene kreatore koji rade za njih i to se polako osjeća i vidi. Te firme danas djeluju svježije, suvremenije. Vodi se računa o izlozima, definitivno, u odnosu od prije 10 godina osjeća se promjena. Ali ako pitate bilo

kojeg dizajnera koji radi u toj firmi, svaki će reći da to nije to, da on nema mogućnosti za kreativnost. Taj industrijski dio mode živi, ali što se tiče eksperimentalne mode, visoke mode, mi smo još uvijek siromašni za sve to. Ima jako puno kreativnih ljudi, ali nemamo klijentelu koja je u mogućnosti kupiti, jer nema dovoljno novca, a klijentela koja ima dovoljno novca ne bi kupila to, nego se, vjerovatno, oblači negdje u inozemstvu u firmiranim radnjama. Znači, mislim da u Srbiji ima jako puno potencijala, ali da mi ne možemo diktirati modu, međutim, imamo tu sreću da je možemo pratiti.

Nekoliko modnih savjeta za proljeće?

Za proljeće i ljeto preporučam safari stil, pijesak, drap boje, prirodne materijale. Predlažem da to bude odjeća od lana i kada je netko zgodan izrazito mu lijepo stoji lan koji zaista djeluje kao da je zgužvan. Međutim, kada se to vidi, u momentu je jasno da je to lan i da to tako treba. Nazvala bih ga englesko-kolonijalnim stilom. Sviđaju mi se ravne papuče koje podsjećaju na japansku modu. Za muškarce predlažem lanene pantalone s džepovima, ležerna varijanta u oblačenju i ravne papuče. Sve je to prefinjena varijanta. Puno lana, pamuka, kepera svijetlih boja i, naravno, šešira.

M. M.

Najljepši Bol na svijetu

Čisto more i probuđene uspomene

Desetljeće i više nakon ratnih zbivanja, ljetovanje u Hrvatskoj postaje pristupačno i vojvođanskim turistima

Hrvatska, po mnogim objektivnim pokazateljima, ima najljepšu mediteransku obalu i desetine još ljepših otoka, ali samo jedan je otok Brač. Braccia, kako su je stari Latini i Romani nazivali, služila im je za odmor imperatora koji nisu slučajno odabrali ovaj odvojeni komad kontinenta, a pokorili su u to vrijeme gotovo pola ondašnjeg svijeta, te se ne bi moglo kazati da nisu imali izbora. Birajući najbolje od najboljeg (vrlo tipično za svaku vlast), izabrali su Bol i »Zlatni rat« (pjeskovito-šljunčani sprud koji se proteže usred mora, »naj« hrvatska plaža) i slobodno interpretirajući činjenice, započeli elitni turizam na hrvatskom tlu. Vijekovi su prošli nestajući u prašini prošlosti, imperatori su mahom zaboravljeni, ali Brač i njegov biser Bol su ostali da goste moderne turističke osvajače...

Danas, desetak godina i nešto više od događaja koji su Jadran i njegove otoke »svjetlosnim godinama« odvojili od prosječnog vojvođanskog ljubitelja mora, »nove okolnosti« u promjenama koje su neumitno s budućnošću došle, donose nam otvaranje posve drugačijih perspektiva. Ljetovati u Hrvatskoj više nije nikakva »nemoguća misija«, niti su turističke vize bauk, a što je svakom turističkom namjerniku najvažnije, ni cijene (ukoliko se usporede s crnogorskim) nisu astronomske, kako ih je dugo pratila opće prihvaćena negativna fama. Jedno je sigurno, za vaš mukom stečeni dinar, ljetujući na hrvatskom primorju dobit ćete čisto more, kvalitetan smještaj i ponudu, ali i besplatni emotivni naboj probuđenih uspomena ne tako davne prošlosti. A sezona ljetnih godišnjih odmora samo što nije započela.

NEDIRNUTA PRIRODA: Uzmimo, hipotetički, da vas je ovaj uvodni intro zagolicao da možda porazmislite o ljetovanju na Braču. Stoga evo nekoliko elementarnih natuknica koje će vam podrobnije opisati aktualnu sliku koju pruža »Otok imperatora«.

Korak prvi: Morate doputovati do Splita (autom, autobusom, ali vam je zbog gužvi na cestama najjednostavnije vlakom, uz »stimulativni sezonski popust« radi rastećenja prometa) i potom se jednim od mnogobrojnih trajekata (prometuju u se-

zoni gotovo svakoga sata) u lagodnoj vožnji od jednog sata, prebacite s kontinenta na otočko tle. Ukoliko niste unaprijed rezervirali aranžman i željenu destinaciju, već ste se avanturistički zaputili u potragu za »svojim mjestom pod suncem«, bez prethodne obveze, po izlasku s trajekta stigli ste u Supetar (najveći grad, administrativno središte otoka). Ako Svpetrvs (latinski naziv) nije ono što želite, onda dileme nema (mada je nije trebalo ni biti), na obližnjem putokazu pregledno ćete biti informirani kako stići put Bola, koji se uzgred rečeno, nalazi na posve suprotnoj strani ovog velikog – najvećeg (oko 60-tak kilometara cestovnih dužina) hrvatskog otoka. Naime, Krk jeste zvanično najveći otok, ali kako je prespojen mostom, on u biti više nije otok.

Putujući daljnjih 45 minuta (35 km od silaska s trajekta) po vrlo, za otočke uvje-

Još od prije Nove ere

Ime naselja Bol se u pisanim dokumentima spominje još od 1100. g, ali naseobine na mjestu današnjeg lokaliteta postojale su davno prije rimskih imperatora koji su ga prvi proslavili diljem svijeta. Prema nekim starim iskopinama tragovi ljudskog postojanja sežu davno prije naše ere.

te, pristojnoj cesti, uživat ćete u ljepotama nedirnute prirode penjući se i spuštajući niz obronke Vidove gore (najviše brdo na Braču, 778 m nadmorske visine, serpentine nisu uopće zastrašujuće), stižete konačno u mjesto koje nikada više nećete zaboraviti.

Korak drugi: Smještaj. Važno upozorenje! Bol je znatno skuplji od mnogih drugih naizgled sličnih morskih destinacija, jer, kako to već same riječi kazuju, one su samo »naizgled slične«, pa bi najbolje bilo unaprijed definirati koliko se novaca želite odreći tj. u kakovom komforu želite plandovati zasluženi odmor. Ukoliko »vrijednosni papiri« nisu problem, onda preporučamo elitna zdanja s više kvalitetnih zvjezdica, »Bretanidu«, »Bonacu« ili »Borak« koji u ponudi imaju tzv. »all inclusive« varijantu (u plaćenju cijeni su vam svi dodatni sadržaji izvanpansionske ponude), te čuvenu bolsku »staru damu«, zasigurno najpoznatiji hotel »Elaphusa«.

Svi navedeni objekti nalaze se u neposrednoj blizini morske obale, »Zlatnog rata«, predivne plaže na kojoj se uživa u kristalno čistom moru, i jakom južno-dalmatinskom suncu. Put do plaže, već sam po sebi predstavlja svojevrstan doživljaj vrhunskog morskog ugođaja, obzirom da hodate po mramornom šetalištu koje se prostire u dužini od kilometar i pol ugod-

Jakša Marinković, direktor
»Zlatni rat« d. d.

Biser turizma

Bol je biser hrvatskog turizma, jedno od najljepših turističkih mjesta na Jadranu uopće, sa svojom plažom i hotelima koji mogu zadovoljiti najviše potrebne standarde vrhunskog turizma. Moram istaći da se svi postojeći kapaciteti iz godine u godinu obnavljaju, te da nastojimo udovoljiti svim potrebnim svjetskim kriterijima. Što se tiče popunjenosti kapaciteta polako se vraćamo na prijeratne vrijednosti, uz naglašeni povratak gostiju iz bogatijih europskih zemalja. Nadam se kako će već u skorijoj budućnosti doći i do povratka i vojvođanskih gostiju, koji su uvijek rado ljetovali ne samo u Bolu, već i na čitavom Braču.

ne hladovine isprepletenih četinarskih krošnji. Za one koji to ne znaju, brački mramor je jedan od najtraženijih u svijetu (Bijela kuća američkog predsjednika izgrađena je od reprezentativnih primjeraka s ovog otoka), što zahvaljuje svojoj dokazanoj kvaliteti.

SUDAR MORSKIH STRUJA: Korak treći: Morati ćete ga učiniti, ukoliko predviđeni proračun nije dostatan za luksuzniji smještaj koji se nudi u hotelskoj varijanti. A to vam podrazumijeva, stari dobri privatni smještaj, koji se nalazi u luksuznim višekatnicama podignutim uzduž mramornog šetališta. Razina domaće radinosti u Bolu ogleda se u vrhunski opremljenim sobama i apartmanima, koje po ničemu ne zaostaju za onim uglednijim hotelskim. Oprijez prilikom odabira, jer i tu cijene mogu »zapapriti« odmor, ali ukoliko ste vješti u »cjenkanju«, možete i jeftinije proći. Pogotovo ako ste kamper i sve svoje nosite sa sobom.

Četvrti, i posljednji korak, dolazi na red kada ste se konačno smjestili, po vlastitom afinitetu i mogućnostima, a on ujedno predstavlja osnovu zbog koje ste se zaputili na ljepi naš Jadran. Prepustite se i jedno - stavno uživajte u ljepoti »Bolskog« bisera koji krasi najljepši urbanizirani otok.

Dakle, uz ovaj elementarni turističko-informativni pregled, Bol pored mora i smještaja nudi doista vrhunsku lepezu raznovrsnih izvanpansionskih atrakcija materijaliziranih (dakako sve je za novac) u ponudi što krativnijeg i zabavnijeg odmora. Ukoliko ste tip sportaša, koji niti na odmoru ne može bez omiljenog sporta, na primjer te -

Hotel »Elaphusa«

nisa, Bol vam je glavni grad teniskog juga sa svojim fantastičnim tenis-centrom koji se nalazi u neposrednoj blizi Zlatnog rata. Dakako, pored bijelog sporta tu su mogućnosti za gotovo sve sportove s loptom (košarka, odbojka), ali i izuzetni (vjetar potrebne snage) uvjeti za tzv. vodene sportove, prije svih surf i jedrenje, zbog kojih tisuće fanatika godinama ljetuju upravo na imperatorovoj plaži. Zlatni rat, koji svi poznaju po dojmljivim TV reklamama, koje su se vrtile po prestižnim europskim stanicama, svojevrstni je prirodni fenomen sudaranja dviju struja. Naime, na ovom pješćano-šljunčanom sprudu koji dijeli bolsku

plažu na dva dijela, svaki od njih ima sasama suprotni doživljaj mora. Dok na jednom dijelu vjetar diže velike valove (surferi žive za njih), samo nekoliko metara na drugom dijelu nema niti jednog jedinog vala, pa tko voli može si izabrati.

Poslije »napornog« dana provedenog na plaži, ogladnjeli turisti mogu se zadovoljiti u bogatoj gastronomskoj ponudi koja je primjerena za svačiji džep. Bilo da je u pitanju riba iz morskih dubina (plava, bijela ili obične srdele), kontinentalni specijaliteti sa žara (ćevapi, pljeskavice i ostalo dimljeno meso), do raznovrsne talijansko-dalmatinske »kužine« s bogatim izborom tjestenine i jela od raznovrsnog tijesta (spaghetti, pizze, lasagne i sl.).

Punog srca, duše i želuca, ljetnji odmor na Bolu je najljepši bol na svijetu. Možda je zato i dobio (karikirano) pomalo tužno ime, jer velika većina gostiju napušta ovaj ribarski gradić sa bolom zbog prisilnog rastanka. Ukoliko ne vjerujete, provjerite sami. Ljeto samo što nije počelo... ■

Raj za tenisače

Ženski WTA turnir (turnir 3 kategorije 170.000 dolara), koji se svake godine održava oko prvog svibanjskog tjedna, najznamenitiji je reper (pojam) koji se usko vezuje s Bolom na Braču. Najbolje svjetske tenisačice (Clijsters, Mauresmo Majoli) koje su igrale na terenima tenis centra, najbolje su promotorkе vrhunskog turizma koji nudi ovaj jadranski biser.

Tenis

Mantilla - novi imperator Rima

Rim. Na posljednjem velikom turniru (masters seria, 2.200.000\$) prije drugog ovogodišnjeg Grand Slam turnira, pariškog Roland Garros-a, viđen je izvrstan tenis na zemlji koji je donio niz izuzetnih, ali i pomalo neočekivanih rezultata u konačnici. Nakon dužeg vremena Felixu (Srećku) Mantilli se »posrećilo« da u kontinuitetu pruži dobre partije (prije ne-

koliko godina vladao je svjetskom šljakom). U polufinalu je nadvisio Rusa Kafelnikov 4:6, 7:5, 6:4, dok je u finalu pomeo Švicarca Federera sa 7:5, 6:2, 7:6. Plasman najbolje plasiranog hrvatskog tenisača Ivana Ljubičića u četvrtfinale (poraz od pobjednika Mantille 6:3, 3:6, 4:6) izuzetan je rezultat, i uliva dosta optimizma pred najvažniji ispit u ovom dijelu sezone.

Košarka

»Barci« Final four

U polufinalnim susretima ovogodišnjeg Final four-a Eurolige, »Benetton« iz Trevisa je porazio momčad »Montepaschi« (Sijena) s minimalnih 65:62, dokazavši da dominacija u ligaškom dijelu nije bila slučajna, dok je u drugom polufinalnom duelu domaćin »Barcelona« nadvisila moskovski »CSKA« sa 76:71, odigравši fenomenalno posljednju četvrtinu (19:11) u kojoj su dostigli vodstvo ruske momčadi. Pored borbe za prestižni trofej, susret je obilježio trenerski sudar dva izuzetna »jugoslavenska« stručnjaka, Pešića na klupi »Barce« i Ivkovića koji je predvodio CSKA, koji su

Dejan Bodiroga obojica ovjenčani titulama svjetskih prvaka s matičnom državom, današnjom SCG.

U odlučujućem, finalnom duelu dve doista najbolje europske momčadi u protekloj euro-košarkaškoj sezoni prikazale su izuzetnu predstavu pred 17.000 vatrenih navijača. Domaća »Barca« predvođena fenomenalnim Dejanom Bodirogom na parketu i Svetislavom Pešićem na klupi, uspjela je osvojiti svoju prvu titulu prvaka Europe pobijedivši Benetton s ubjedljivih 76:65. U razigravanju za treće mjesto »Montepaschi« je za pola koša (79:78) bio bolji od CSKA.

Hokej na ledu

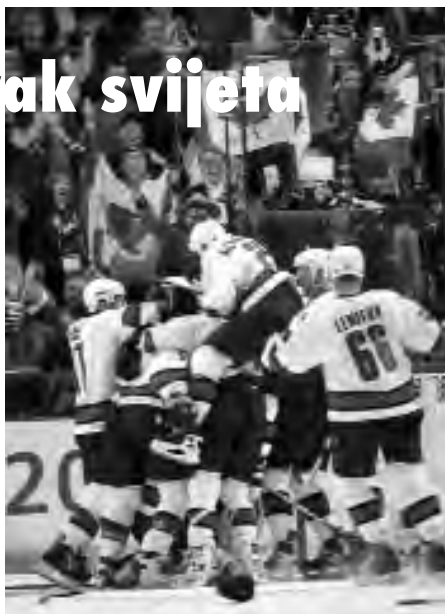
Kanada prvak svijeta

Helsinki. Hokejaši Kanade osvojili su 22. titulu najbolje reprezentacije svijeta, pobijedivši Švede sa 3:2 u finalnom susretu najjače hokej divizije. U super neizvjesnom odlučujućem susretu, Kanađani su uspjeli u produžetku »zabiti« zlatni pogodak i vratiti titulu zemlji »javorovog« lista. Treće mjesto su osvojili branitelji naslova Slovaci, koji su bili bolji od susjeda Čeha sa 4:2.

Rezultati četvrtfinala: Kanada – Njemačka 3:2, Slovačka – Švicarska 3:1, Češka – Rusija 3:0, Švedska – Finska 6:5

Polufinale: Kanada – Češka 8:4, Švedska – Slovačka 4:1

Finale: Kanada – Švedska (1:2, 0:0, 1:0) poslije produžetka 3:2

Nogomet
1. HNL

Liga za prvaka, 29. kolo 10. svibnja

Hajduk – Dinamo 4:1
Varteks – Kamen I. 1:1
Cibalia – Zagreb 2:1

Tablica: Dinamo 72, Hajduk 66, Varteks 55, Cibalia 40, Kamen I. 38, Zagreb 32

Liga za ostanak, 29. kolo, 10. svibnja

Osijek – Slaven B. 1:1
Rijeka – Šibenik 2:0
Zadar – Pomorac 2:1

Tablica: Slaven B. 37, Osijek 33, Zadar 30, Rijeka 29, Pomorac 27, Šibenik 27

Nogomet
1. liga SCG

31. kolo, 10. svibnja

Vojvodina – Rudar 4:0
OFK Beograd – Partizan 0:2
Obilić – Zemun 1:1
Zeta – C. zvezda 3:0
Javor – Mogren 2:1
Hajduk – Sartid 0:0
Radnički (O) – Železnik 0:0
Radnički (N) – Čukarički 1:2
Sutjeska – Rad 2:1

Tablica: Partizan 80, C. zvezda 64, Sutjeska 58, Vojvodina 56, OFK Beograd 56, Železnik 56, Zeta 48, Obilić 45

Nogomet
1. liga Vojvodine

25. kolo, 10. svibnja

Bačka (S) – Radnički (Ko) 3:1
Radnički (NP) – Radnik 7:1
Jugović – Sloboda 3:2
Polet (R) – Sloven 4:0
Jedinstvo (VŠ) – Begej 0:1
Sloga (E) – Tavankut 1:0
C. zvezda – Radnički (Sut) 2:1
Polet (K) – Vinogradar 2:1

Tablica: Tavankut 58, Radnički (NP) 54, Polet (R) 45, Bačka (S) 44, Vinogradar 41, Jugović 41, Sloga (E) 35, Sloven 35

Adrenalin čini čuda

Extreme sports

Extrême (ekstrem) u prijevodu znači krajnost, u slobodnijem tumačenju rub (granica) iza koje je nepoznato i koju još nitko nije prešao. A sport je oduvijek predstavljao ništa drugo do rušenje granica, bile one na kopnu, vodi ili zraku.

Ovi neobični sportovi nastali su pionirskim zalaganjem pojedinaca da vlastite izazove osobnog dokazivanja u posve nekonvencionalnim uvjetima bavljenja tjelesnom aktivnošću pretvore u standardiziran, opće prihvaćen sport. Nažalost, u samim počecima zbog objektivno nesavršene opreme, mnogi od njih su teškim tjelesnim ozljedama, pa čak i glavom u ekstremnoj krajnosti, platili izazove za koje nisu bili potpuno spremni. Jer, u čovjekovoj prirodi je da ide naprijed, osvajajući nepoznate destinacije vlastitog dokazivanja. Ali niti jedan ljudski poduhvat, ma koliko fantastičan bio u krajnosti finalnog dosega, ne bi dobio žig opće priznatosti da ga netko ne »servira« uvijek senzacija gladnoj javnosti.

BUNGEE JUMPING: Od trenutka kada su mediji »osjetili krv« u ludostima pojedinaca, extreme sports su prerasli individualne okvire, razvijajući se strahovitom (medijskom) brzinom svjetlosti. Najbolji ilustrativni primjer su mega popularni i još više gledani filmovi iz serijala o James Bondu, čuvenom tajnom agentu 007, u kojima se on s najobičnijim skijama spušta niz bob stazu (na snimanju te scene je poginuo kaskader), zatim je izveden prvi tzv. base jump – skok s Eiffelovog tornja u Parizu s minijaturnim padobranom, prošle godine je u Maleziji, Kuala Lumpur održano

Svjetsko prvenstvo gdje se skakalo s čuvenih Petronas »blizanaca«, najviših svjetskih građevina, a da ne govorimo o čudesnim vratolomijama anonimnih vozača skate bordova koji »glume« Bondove ludorije po snježnim padinama najeminentnijih modenskih zimovališta.

A kada je neodoljivi »agent s dozvolom da ubija« skočio s velike brane privezan elastičnom sajlom, rođen je danas iznimno popularni bungee jumping, koji možete upražnjavati, sada već po veoma popular-

nim cijenama, u svakom malo boljem ljetovalištu.

INDUSTRIJA: Kada su mediji probili teren, neumitno je na red došla uvijek prisutna industrija, nezasićna »zvijer«, koja je došla po svoj marketinški plijen na novo uspostavljenom tržištu. Za potrebe boljeg prodavanja novofirmiranih garderobno-tehničkih rekvizita, čak su u američkoj saveznoj državi Rhode Island (nedaleko od New Yorka) uspostavljene tzv. Extreme games, svojevrsne olimpijske igre nekonvencionalnih i neobičnih sportova. Samo za informaciju organizirala ih je američka sportska televizija ESPN uz čisti prihod od 15 milijuna »zelenih«. Toliko o amaterizmu, kojim su se dičili rodonačelnici vratolomija za osobno zadovoljstvo. Extreme je postao opće priznati sport (u mnogim svojim sada već posve »normalnim« disciplinama) i nije daleko dan kada će posve normalno ući u olimpijsku obitelj.

Konačno, natjecanje Iron man (gvozdeni čovjek), započeto daleke 1978. godine, u kojem natjecatelji prvo plivaju 4 km, zatim voze 180 km biciklom, da bi na koncu istrčali klasični maraton od 42 km, doživjelo je olimpijsku promociju na Olimpijadi u Sydneyu 2000. Nakon toga sve ostalo prelazi u čistu povijest, koja se stvara svakodnevno novim ludostima futurističkih moderatora željnih sportskog egzibicionizma. Tako je danas, sve što vam padne na pamet, ma koliko

to bilo suludo i nemoguće, uz pomoć napredne tehnike i određenih novčanih sredstava, postaje posve jednostavno izvedivo. Želite li bungee iz balona na biciklu, pa se otkvaćite i aterirate padobranom, ili biste se više voljeli spustiti čamcem niz snježnu planinu, možda preferirate skijanje na obroncima ugašenih vulkanskih kratera. Nije problem ukoliko posjedujete samo dvije stvari potrebne za ove ekstremne ludorije. Želju i novac kojim će te isfinancirati cjelokupnu konstrukciju izvođenja za-

mišljenog poduhvata. Ukoliko ste zaista dobri u nekoj svojoj disciplini, ni novac neće biti problem, jer netko iz industrijske branše će već naći računicu. A mediji će se pobrinuti za sve ostalo...

EXTREME U HRVATSKOJ: Zemlja koja ima bezbroj atraktivnih visinsko-nizinskih lokacija, na predivnim lokalitetima nedirane prirode u brojnim nacionalnim parkovima, u adekvatno izraženom »sluhu« organizirane turističke ponude, ne treba brinuti za svoju budućnost. *Rafting* (spuštanje velikim čamcima niz brzake divljih rijeka), *Paragliding* (letenje zmajem uz odraz sa nekog brda ili manje planine), *Free climbing* (slobodno penjanje, bez uobičajene opreme, po strmim liticama),

explicitni su primjeri konkretne eksploatacije napredne generacije turista koji samo zbog izuzetnih uvjeta za svoje discipline nanovo dolaze u Hrvatsku.

Najuspješniji pojedinci sa svojim individualnim dostignućima vrijednim pažnje također su zaslužni za promociju zemlje s najljepšom morskomo obalom u Europi. Marijan Pedišić, odvjetnik po struci, uspio se kvalificirati za prestižni havajski Iron man na kojem je postigao zapaženo 12. mjesto, Tom Miklaušić, popularno zvani Tom balon osvojio je zavidno 5. mjesto na Svjetskom prvenstvu pilota balona, Danko Petrin jedan je od rijetkih koji je skakao padobranom s himalajskih vrhova ili što reći o Davorinu Šafariću koji je posve sam učestvovao u natjecanju Dolomiten man (uobičajeno je da se to radi namjenski u štafeti) istrčao na 2681 m visoki vrh, potom letio padobranskim krilom, spustio se kanuom na divljoj vodi i, na koncu, vozio bicikl na nepristupačnoj brdskoj stazi. Jedini razlog njegove osamljenosti bila je činjenica što nije mogao okupiti ekipu, koja bi se skupa s njim upustila u ovo izuzetno natjecanje.

Stoga, ukoliko ste dovoljno hrabri, imate želje, ali i nešto viška novca, extreme sports su pravi izbor za vas. Mi, ostali, ćemo i dalje uživati u nogometu, tenisu, košarci...

PETAK ► 16. 5. 2003.

HTV 1

Popularni Tom i Jerry
za sve od 7 do 77 godina,
HRT 1, 11.30 sati

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.30 - Putnici kroz vrijeme, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Talijanski jezik
10.45 - Gost
10.55 - Pjevajmo zajedno
11.05 - Zvučnjak
11.30 - Tom i Jerry, crtani film
12.00 - Vijesti
12.30 - Snaga želje, serija
13.25 - Glazbena TV
14.10 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze - nova generacija 3., serija
15.00 - Hrvatski jezik
15.30 - Pjevajmo zajedno
16.00 - Vijesti
16.05 - Putovanje na sveta mjesta
16.35 - Hugo, TV igra
17.00 - Među nama
17.30 - Hrvatska danas
17.45 - Duhovni izazovi
18.00 - Novi način
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - TV Bingo Show
20.55 - Željka Ogresta i gosti
21.55 - Pola ure kulture
22.30 - Meridijan 16
23.00 - Slučajni špijun, film
00.50 - Vijesti
00.55 - Action Jackson, film
02.30 - Obitelj Soprano, serija
03.25 - Treći kamenčić od Sunca, serija
03.50 - Seks i grad, serija
04.20 - Dosjei X 9., serija
05.05 - Mother Night, film
06.55 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.10 - Tribute to Ramones, snimka koncerta
10.10 - Razglednice iz Malezije, putopis
10.40 - Slobodna zona, putopisna emisija
11.25 - Trenutak spoznaje
11.55 - Pozivnica, emisija o kulturi
12.10 - Vrijeme je za jazz
13.10 - Brisani prostor
14.05 - Jane Eyre, film
16.00 - Snaga želje, serija
17.00 - Da, premijeru 2. - humoristična serija
17.30 - Treći kamenčić od Sunca, serija
18.00 - Panorama
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Ana Karenjina, serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Seks i grad, serija

21.45 - Obitelj Soprano, serija
22.45 - Dosjei X 9., serija
23.30 - Zvezdane staze - nova generacija 3., serija
00.15 - Pregled programa

HTV 3

09.05 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog sabora, prijenos
15.30 - ATP Challenger Zagreb Open 2003.
17.50 - Genova: Vaterpolo - Final Four Lige prvaka: Pro Recco - Mladost, prijenos
19.00 - Dokumentarna emisija
19.30 - Nacionalni parkovi
20.00 - K(v)adar
20.30 - Vrač, američki film
22.15 - Sport danas
22.25 - Pravo vrijeme
23.55 - Pregled programa

SUBOTA ► 17. 5. 2003.

HTV 1

Zanimljivi kuharski dvoboj svakog vikenda,
Kruške i jabuke,
HRT 1, 16.50 sati

08.00 - Vijesti
08.05 - Dokumentarna emisija
08.55 - Campi-Campi
09.20 - Crni gusar
10.00 - Vijesti
10.05 - Parlaonica
11.05 - Sve o mravima
12.00 - Vijesti
12.20 - Biblija
12.35 - Prizma, multinacionalni magazin
13.30 - Korijeni, hrvatske manjine u Europi
14.00 - Fenomeni, za branitelje: Meta
14.30 - Riječ i život: Papi ususret – Zadar
15.30 - Vijesti
15.40 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a: Čovjek od riječi (57')
16.50 - Kruške i jabuke
17.20 - Turbo Limach Show
18.55 - Rijeka: More
19.30 - Dnevnik
20.05 - Mišolovka, film
21.50 - Glamour Cafe
22.55 - Vijesti
23.10 - The Hunt, mini-serija
01.55 - Out of Time, film
03.35 - Ksenia - princeza ratnica 5., serija
04.20 - Zlatne djevojke, serija
04.45 - Imam dvije ljubavi, francuski film

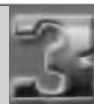

HTV 2

10.35 - K(v)adar, emisija o filmu
11.05 - Među nama
11.35 - Imam dvije ljubavi, film
13.25 - Kućni ljubimci
14.10 - Zlatne djevojke, serija
14.35 - Pleme 4., serija
15.30 - Felicity 4., serija
16.20 - Melrose Place 7., serija
17.10 - Briljanteen
18.00 - Ksenia - princeza ratnica 5., serija
18.45 - Crno-bijelo u boji
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Hit HTV-a
21.00 - Triler: Berlinska filharmonija u Lisabonu (1/2)

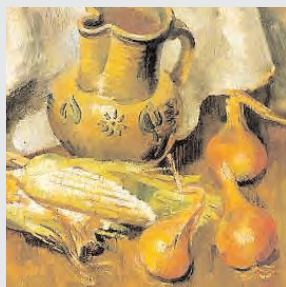
22.00 - Queen Camilla?, dokumentarni film

HTV 3

08.40 - One su takve, serija
12.20 - Hit-depo
13.50 - Kvalifikacijski trening Formule 1
15.05 - Košarka NBA liga
16.15 - Genova: Vaterpolo Final Four Lige prvaka - utakmica za 3. mjesto, prijenos
17.15 - NBA Action
17.45 - Genova: Vaterpolo Final Four Lige prvaka - finale
19.00 - Hrvatska nogometna liga, prijenos
20.50 - PH u košarci: Split - Zadar, prijenos
22.40 - Hrvatska nogometna liga - emisija
23.50 - Sport danas
00.10 - Tenis: ATP Zagreb, prijenos
02.10 - Pregled programa

NEDJELJA ► 18. 5. 2003.

HTV 1

Plodovi zemlje, emisija za zemljoradnike,
HRT 1, 12.30 sati

08.00 - Vijesti
08.05 - Zaboravljene igračke, crtani film
08.35 - Leteći medvjedići, crtana serija
09.00 - Dizalica
10.00 - Vijesti
10.05 - Veliki medvjed, danski film za djecu
12.00 - Vijesti
12.30 - Plodovi zemlje
13.20 - Mir i dobro
14.00 - Nedjeljom u 2
15.05 - Vijesti
15.20 - Oprah Show (393)
16.05 - Obiteljski vrtuljak
16.45 - Kruške i jabuke - kuharski dvoboj
17.25 - Živi zid, sportsko-zabavna emisija
19.15 - LOTO 6/45
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tko želi biti milijunaš?, kviz
21.10 - Mišolovka Walta Disneya, TV drama
22.30 - Vijesti
22.40 - Suvremeni mađarski film: Samo jednom se živi
00.15 - Kafka, francuski film
01.50 - Vjetar u leđa 5., serija
02.35 - Spas 911, dokumentarna serija
03.20 - Kinoteka: I Mongoli, talijanski film (oko 113')

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
10.00 - Biblija
10.45 - Portret mjesta i Crkve
11.00 - Orosavlje: Misa, prijenos
12.05 - Dokumentarni film
12.35 - Opera Box - W.A.Mozart: Don Giovanni
14.15 - Kinoteka: I Mongoli, talijanski film (oko 113')

16.10 - Vjetar u leđa 5., serija
17.00 - Sarah, Plain and Tall: Winter's End, američki film
18.35 - Zanussi pripovijeda o Woytili, dokumentarni film
19.30 - Carstvo divljine

HTV 3

20.05 - Snimka koncerta
21.05 - Ususret Eurosongu
21.45 - Putovanje kroz Namibiju
22.50 - Po ure torture
23.20 - Spas 911
00.10 - Pregled programa

08.30 - Snaga želje, serija (R 5 tjednih epizoda)
12.45 - Magazin Lige prvaka
13.40 - Spielberg: Formula 1 za Veliku nagradu Austrije
16.00 - ATP Challenger Zagreb Open 2003.
20.00 - Sportski program
22.20 - Sport danas
22.35 - Nedjeljom u 2
23.35 - Pregled programa

PONEDJELJAK ► 19. 5. 2003.

HTV 1

Teret imena i prezimena, tema je nove Latinice,
HRT 1, 20.45 sati

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.30 - Putnici kroz vrijeme, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Predškolska nastava
10.55 - Učilica
11.05 - Športret
11.15 - Munčiči, crtani film
11.20 - Symfollies, crtani film
11.40 - Baš sam fora!
12.00 - Vijesti
12.30 - Snaga želje, serija
13.25 - Glazbena TV
14.10 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze
15.50 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.15 - Baš sam fora!
16.35 - Hugo, TV igra
17.00 - Zagreb: Obje strane
17.30 - Hrvatska danas
17.45 - Čaća i braća, emisija pučke i predajne kulture
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Stani, pa gledaj
20.45 - Latinica: Teret imena i prezimena
22.30 - Meridijan 16
23.00 - Znanstvena emisija
00.00 - Vijesti
00.05 - Glavni grad 2., serija
00.50 - Frasier 5., serija
01.15 - Ciklus filmova Meryl Streep: Mostovi Okruza Madison
03.25 - Centre Street 100 (2.)
04.15 - Blade, američki film
06.10 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.15 - Prizma
10.05 - Mir i dobro
10.35 - Plodovi zemlje
11.25 - Željka Ogresta i gosti
12.20 - Živi zid, sportsko-zabavna emisija
14.10 - Obiteljski vrtuljak
14.45 - Emmin rat, američki film
16.20 - Snaga želje, serija
17.10 - Vijesti za gluhe
17.30 - Stažist, serija
18.00 - Panorama
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Glavni grad 2., serija
20.50 - Vijesti
21.00 - Frasier 5., serija
21.25 - Blade, američki film
23.20 - Da, premijeru, serija
23.50 - Zvezdane staze, serija

HTV 3

14.25 - Sportski program
16.15 - Ciklus filmova Meryl Streep: Mostovi Okruza Madison
18.25 - Ženskim rukopisom: Mila Gojsalića
18.55 - Auto-magazin
19.30 - Nacionalni parkovi
20.10 - Petica, europski nogomet
21.25 - Sport danas
21.30 - Centre Street 100, serija

22.15 - Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija
23.00 - Reprizni program
00.15 - Pregled programa

UTORAK ► 20. 5. 2003.

HTV 1

Biljkovnica,
emisija o biljkama u okviru
razredne nastave,
HRT 1, 10.10 sati

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.30 - Putnici kroz vrijeme,
serija za djecu
10.05 - Iz bakinog vrta
10.10 - Biljkovnica
10.20 - Naš svijet -
njihov svijet: Florida
10.30 - Velika otkrića
11.05 - Mali veliki svijet
11.30 - Crtani film
12.00 - Vijesti
12.30 - Snaga želje, serija
13.25 - Glazbena TV
14.10 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze
15.00 - Iz bakinog vrta
15.15 - Naš svijet -
njihov svijet: Florida
15.25 - Velika otkrića
16.00 - Vijesti
16.05 - Mali veliki svijet
16.35 - Hugo, TV igra
17.00 - Zagreb: Obje strane
17.30 - Hrvatska danas
17.45 - Boje turizma
18.15 - Govorimo o zdravlju
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Globalno sijelo
20.40 - Forum
21.50 - Internacional,
vanjskopolitički magazin
22.30 - Meridijan 16
23.00 - Koncert Zagrebačke
filharmonije
00.00 - Vijesti
00.05 - Pravda za sve 7., serija
00.50 - Prijatelji 9., serija
01.15 - Kauboj na Havajima,
američki film
02.45 - Opet iznova 3., serija
03.30 - Iz daleke zemlje,
talijanski film

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
09.40 - Čača i braća, emisija
pučke i predajne kulture
10.10 - Korijeni - hrvatske
manjine u Europi
10.40 - Stani, pa gledaj:
Razapnite - dokumentarna
emisija
11.10 - Informativni program
11.40 - Latinica:
Teret imena i prezimena
13.10 - Znanstvena emisija
14.15 - Iznevjereno povjerenje,
američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Snaga želje, serija
17.00 - Da, premijeru 2. -
humoristična serija
18.00 - Panorama
18.30 - TV izložba
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Opet iznova 3., serija
20.50 - Vijesti
21.00 - Prijatelji 9., serija

21.30 - Pravda za sve 7., serija
22.20 - Iz daleke zemlje,
talijanski film
00.50 - Zvezdane staze

HTV 3

15.15 - Petica
16.25 - Nogomet:
Magazin Lige prvaka
17.20 - PH u košarci:
Zagreb - Split, prijenos

19.30 - Nacionalni parkovi
20.05 - Kauboj na Havajima,
američki film
21.35 - Sport danas
21.45 - Glamour Cafe
22.45 - Pregled programa

SRIJEDA ► 21. 5. 2003.

HTV 1

Nastao po motivima
francuskog filma, akcioni
serijal »Nikita«,
HRT 1, 03.00 sati

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.30 - Putnici kroz vrijeme,
serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Filmski TV leksikon
10.40 - Taktina
11.05 - Kokice
11.30 - Baltazar, crtani film
12.00 - Vijesti
12.30 - Snaga želje, serija
13.25 - Glazbena TV
14.10 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze
15.10 - Filmski TV leksikon
15.50 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.05 - Kokice
16.35 - Hugo, TV igra
17.00 - Osijek: Obje strane
17.30 - Hrvatska danas
17.45 - Ciklus mladih autora:
U ruhu gurua
18.15 - Hrvatska kulturna
baština: U zagrljaju bršljana
18.50 - Upitnik, kviz
19.15 - LOTO 7/39
19.30 - Dnevnik
20.05 - Znakovi vremena,
kontakt-emisija
21.00 - Život sisavaca,
popularnoznanstvena serija
21.50 - Poslovni klub
22.30 - Meridijan 16
23.15 - »M« magazin
00.10 - Vijesti
00.15 - Gilmoreice 2., serija
01.00 - Svi gradonačelnikovi
ljudi 2., humoristična serija
01.25 - Kick-boksač III:
Umijeće ratovanja, film
03.00 - Nikita 5., serija
03.45 - Winchell, film

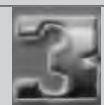

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
09.35 - Riječ i život:
Papi ususret - Zadar
10.35 - Govorimo o zdravlju:
Žuč i gušterača
11.05 - Boje turizma
11.35 - Globalno sijelo
12.05 - Internacional,
vanjskopolitička emisija
12.35 - Forum
13.50 - Kad zvona zvone,
američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Snaga želje, serija
17.00 - Da, premijeru 2. -
humoristična serija
17.30 - Svi gradonačelnikovi
ljudi 2., humoristična serija
18.00 - Panorama
18.30 - TV izložba
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Gilmoreice 2., serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Nikita 5., serija
21.50 - Winchell,
američki film (oko 103')
23.35 - Da, premijeru 2. -
humoristična serija
00.05 - Zvezdane staze - nova
generacija 3., serija

00.50 - Pregled programa

HTV 3

09.30 - Zasjedanje Hrvatskog
sabora, prijenos
19.30 - Nacionalni parkovi
20.05 - Dokumentarni film
20.35 - Nogometni Kup UEFA
- finale: Celtic - Porto
22.40 - Sport danas
22.50 - Pregled programa za
četvrtak

ČETVRTAK ► 22. 5. 2003.

HTV 1

Kviz za sve uzraste, »Tko želi biti milijunaš?«, HRT 1, 20.05 sati

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.30 - Putnici kroz vrijeme, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Grad Rijeka
10.55 - Učilica
11.05 - Športerica
11.35 - Mamemo, crtani film
12.00 - Vijesti
12.30 - Snaga želje, serija
13.25 - Glazbena TV
14.10 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze
15.00 - Grad Rijeka
16.00 - Vijesti
16.05 - Športerica
16.35 - Hugo, TV igra
17.00 - Split: Obje strane
17.30 - Hrvatska danas
17.45 - Turističke špilje Hrvatske, putopisna serija
18.15 - Heureka, znanstveno-obrazovna emisija
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tko želi biti milijunaš?, kviz
21.10 - Brisani prostor, politički magazin
22.00 - Pozivnica, emisija o kulturi
22.30 - Meridijan 16
23.15 - Transfer
00.00 - Vijesti
00.10 - Ekipa za očevid
00.55 - Kafić »Uzdravlje« 11.
01.20 - Lily Dale, američki film
04.20 - Inspektori 2: A Shred of Evidence, američki TV film
05.55 - Remek-djela svjetskih muzeja
06.05 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.55 - Ciklus mladih autora: U ruhu gurua
10.25 - Hrvatska kulturna baština: U zagrljaju bršljana
10.55 - Fenomeni - za branitelje: Meta
11.25 - Poslovni klub
11.55 - Znakovi vremena
12.45 - Split: More
13.10 - »M« magazin
14.10 - Inspektori, američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Snaga želje, serija
17.00 - Da, premijeru
17.30 - Kafić »Uzdravlje« 11.
18.00 - Panorama
18.30 - Crtani film

18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Monsinor Renard
21.30 - Vijesti
21.45 - Ekipa za očevid
22.30 - Inspektori 2: A Shred of Evidence, američki TV film
00.05 - Državnik novog kova, humoristična serija
01.05 - Zvezdane staze
01.50 - Pregled programa

HTV 3

09.10 - TEST
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog sabora, prijenos
19.30 - Nacionalni parkovi
20.05 - Lily Dale, američki film
21.40 - Savršeni svijet, emisija o filmu
22.10 - Sport danas
22.20 - Hit-depo
23.50 - Pregled programa

TV PREPORUKA

PRVI PROGRAM, PETAK, 16.5.2003. u 20.55

ŽELJKA OGRESTA I GOSTI

U večerašnjoj emisiji gosti Željke Ogreste su: književnik i prevoditelj Predrag Raos, mlada opatijska pjevačica, pobjednica ovogodišnje »Dore« i naša predstavica na Eurosongu Claudia Beni te predsjednik Hrvatske stranke prava Anto Đapić.

Urednica i voditeljica: Željka Ogresta

Redatelj: Zrinko Ogresta

PRVI PROGRAM, PETAK, 16.5.2003. u 00.55

ACTION JACKSON

američki film

(ACTION JACKSON, 1988.)

»Action« Jackson (C. Weathers) policijski je detektiv koji voli akciju. Iznimno je častan i profesionalan, no svejedno je prije nekoliko godina, zbog prevelike »revnosti«, bio degradiran. Čovjek koji mu je to skrivio vodeći je poslovni čovjek u detroit-skoj automobilske industriji, Peter Dellaplane (C. T. Nelson). Dellaplane je zapravo kriminalac koji svoje prljave poslove vješto skriva tako da ubija sve one koji o tim poslovima previše znaju, ili su mu izravna konkurencija. K tome je i seksualni psihopat. Jackson je prvi put stradao kad ga je htio uhititi, a sada je Dellaplane proglašen poslovnim čovjekom godine. Opet ubija konkurente, no sada je Jackson, uz blagu podršku pretpostavljenih, odlučio uhititi ga. Lijepoj Dellaplaneovoj ženi Patrice (S. Stone) Jackson je simpatičan. Nakon što mužu prizna da je čula kad je na telefonu dogovarao ubojstvo Jacksonova prijatelja, muž je ubije a ubojstvo pokuša podmetnuti Jacksonu...

Carl Weathers izvrstan je kao »Action« Jackson, no publiku će najviše zanimati Sharon Stone u jednoj od svojih prvih važnijih uloga. Premda uloga nije velika, posebno je zanimljiva zato što se u njoj naslućuje »klica« one uloge koju će ona tako sjajno odigrati u Scorseseovom »Casinu«. I u ovom i u Scorseseovom filmu ona je psihički uništena žena kriminalca.

Uloge: Carl Weathers, Craig T. Nelson, Vanity, Sharon Stone, Thomas F. Wilson, Bill Duke, Robert Davi

Scenarist: Robert Reneau

Redatelj: Craig R. Baxley

TippNet Internet

www.tippnet.co.yu

- Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
- Izrada web-prezentacija
- Prodaja računara i računarske opreme
- Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
- Prodaja licenciranih softwera
- Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
- Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera
- Bogat izbor informatičke stručne literature
- Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
- Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. (024) 555-765
- e-mail: support@tippnet.co.yu

Pisma čitatelja

Poštovani gospodine uredniče!

Bez lažne skromnosti redoviti sam čitatelj Vašeg tjednika, a ne »časopisa«, kako Vas neki pisani mediji u posljednje vrijeme »prekrštavaju«. Također sam jedan od inicijatora »neformalne grupe« subotičkih intelektualaca, koja se još tijekom 2000. godine, samoinicijativno sastala i oglasila jednim pismenim podneskom radi ponovnog pokretanja hrvatskih novina, nakon prestanka daljnjeg izlaska dvotjednika »Žig«. Naime, grupa od desetak intelektualaca i kulturnih djelatnika, te 2000. godine, nakon opće usvojenog zaključka o potrebi ponovnog pokretanja tjeđnih hrvatskih novina, taj svoj prijedlog je uputila preko svog ovlaštenog »moderatora« vlč. Josipa Temunovića (u mirovini), Upravnom odboru HKC »Bunjevačko kolo«, na

koji do današnjeg dana nije dobila nikakav usmeni ili pismeni odgovor. No, u međuvremenu su se stvari tijekom prošle godine naglo »poboljšale« u odnosu na osnivanje Novinsko izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« od strane njenog osnivača, Skupštine APV, nakon čega je došlo do imenovanja članova Upravnog odbora, odnosno njenog uredništva u današnjem sastavu.

Ovaj mali uvod imao je za cilj osvijetliti potrebu osnutka jedne ovakve novinsko izdavačke ustanove za ovdašnje Hrvate, koji su skoro 50 godina bili bez svog tjednika, nakon napravnog ukinuća, tj. preimenovanja tadašnje »Hrvatske riječi« u »Subotičke novine«, koje pod tim nazivom i dan danas izlaze jednom tjedno.

No, što hoću zapravo reći? Radi se o njegovanju vaše povremene ili pak stalne rubrike »Pisma čitatelja« u kojoj objavljujete reagiranja vaših čitatelja na objavljene članke u tjedniku. Smatram da bi u većoj mjeri trebali njegovati tu rubriku s tim da ona ne zaslužuje baš »posljednju stranicu«, kao neko ovlažno ili sekundarno pitanje, jer ta rubrika odražava puls čitatelja svakog lista koji donekle drži do sebe. Mišljenje svojih konzumenata o listu zaslužuje ozbiljniji prostor uz davanje određenih reagiranja i od strane uredništva, ukoliko se s nekim stavovima iz nekog pisma čitatelja ne slaže. Također želim skrenuti pozornost uredništvu na potrebu boljeg osmišljavanja tzv. »marketinške službe« i da distribuciju svog tjednika ne može prepustiti samo profesionalnim distributerskim kućama ili agencijama. Kako Hrvata-Bunjevaca ima najviše na sjeveru Bačke, stojim iza toga da neke hrvatske kulturne institucije, te crkvene župe, nisu baš mnogo poradile po tom pitanju, a još manje su se »pretrgle« u pružanju logističke pomoći oko tzv. interne distribucije Vašeg tjednika, koji doduše, još nema onu svoju po-

trebnu fizionomiju koja se od njega očekuje, ali iz broja u broj biva sve bolji, kako u grafičkom smislu, tako i u odnosu na kvalitetu teksta.

Želim ukazati na golu činjenicu da mnoge institucije koje imaju svoj pridev »hrvatsko« u svom nazivu udruge, nisu ama baš ništa poradile po tom pitanju. Ne znam Vaše podatke o tiražu, što pretpostavljam da je Vaša poslovna tajna, ali predosjećam da Vam se vraća i podosta remitende, koja se mogla naći u rukama potencijalnih čitatelja. Tu prije svega mislim na sve katoličke župe i njihove crkvene odbore, zatim na članove Hrvatskog nacionalnog vijeća, tj. mislim na sve elektore, zatim na članove Hrvatskog akademskog društva sa svojih bezmalo 200 članova, pa na članove raznih kulturno-umjetničkih društava čiji se broj penje na preko tisuću članova, mislim na HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice, HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora, HPKUD »Matija Gubec« iz Tavankuta, kao i na »Maticu hrvatsku« i »Pučku kasinu 1878«, kao najveće reprezentе tj. predstavnike ovdašnjih Hrvata-Bunjevaca. Isto tako, u okviru »hrvatskog korpusa« djeluje oko 200 prosvjetnih djelatnika: učitelja, nastavnika i profesora, za koje također važi kvalifikacija da im »Hrvatska riječ« nije baš prva briga. Za »ciglih« 20 dinara tjedno ni jedna obitelj ne bi ispaštala u ekonomsko-socijalnom smislu, uključujući ovdje i obitelji umirovljenika sa najnižim bijednim primanjima, jer bez duhovne kulture nema nam budućnosti. Stoga predlažem da na ovu temu otvorite stranice Vašeg tjednika kako bi se čula i neka druga mišljenja, kao i da Vaše uredništvo upriliči jedan otvoreni razgovor na ovu temu sa svim relevantnim hrvatskim institucijama na ovim prostorima Vojvodine.

**Grgo Bačlija, odvjetnik u mirovini,
Subotica**

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

HEMA programa na hrvatskom jeziku 19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

- »Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
- »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
- »Razgovor s povodom« (utorkom)
- »Otvoreni studio« (srijedom)
- »Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
- Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

- »Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
- »Na proputovanju s nama« (utorkom)
- »Putokazi« (srijedom)
- »Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci – 800 dinara
☐ 1 godina – 1.500 dinara

INOZEMSTVO

- ☐ 1 godina – 70 EUR.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

BANK: VIBYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

510101 320 5 NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

158. LJETNJA TURISTIČKA SEZONA NA PALIĆU

U toplim ljetnjim danima Palić ostaje centar zbivanja uz priliku da se po dobrim navikama družimo, veselimo, radujemo.

21. – 22. VI.

Otvaranje sezone kupanja na Paliću

29. VI.

Dan riblje čorbe na Ludašu

18. – 25. VI.

X. Međunarodni filmski festival "Palić"

20. – 21. IX.

"Berbanski dani" na Paliću i
Sabor narodnog stvaralaštva

VAŠI – Turistička organizacija Opštine Subotica
JP Palić – Ludaš

JAVNO PREDUZEĆE - KÖZVÁLLALAT - PUBLIC ENTERPRISE

PALIĆ·LUDAŠ

Park Narodnih heroja 9, 24413 Palić

Tel.: 024/753-121, fax: 024/753-474

Turistinfo: 024/753-111, 024/753-119, 024/9861

e-mail: jp.palic@tippnet.co.yu www.palic.co.yu

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123

24106 Subotica

Telefon: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smješa N, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD,
Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

NEKRETNOSTI

NBA
agencija

za marketing,
konsalting i sve vrste
posredovanja između
pravnih i fizičkih lica

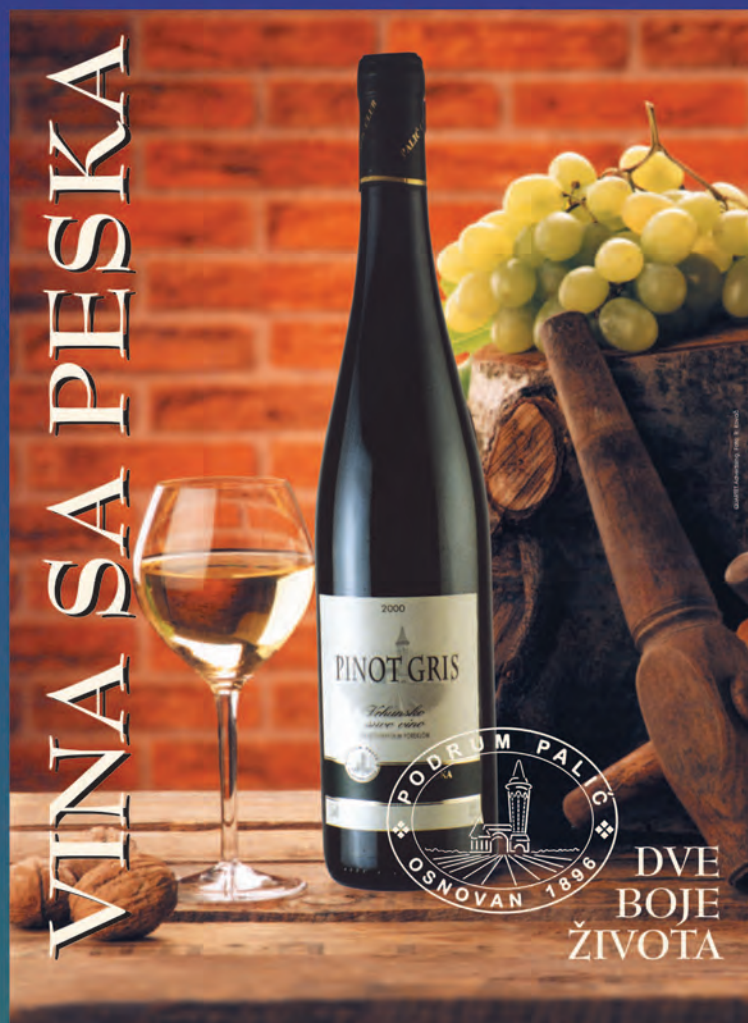
Subotica,
Braće Radića 6
Tel: 024 / 554 - 570
Tel./fax: 024 / 551 - 203

**KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE,
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM
UZ SLOGAN**

99% + NBA = 200 %

SIGURNOSTI!

**NAJSIGURNIJA RAZMENA NEKRETNOSTI
IZMEĐU BIVŠIH REPUBLIKA JUGOSLAVIJE.**

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
Tel./fax: 024 561 533
agria@suonline.net

